שאלות ותשובות של הגאון מהור"ר יהושע זלה"ה אב"ד ד"מ דק"ק קראקא יע"א

שאלה א' ספר תורה שיש בה בגיעות סרנה בסרנה בסיין מאותיות
על שם אם יש לסם תקנה בגרירת סרגל:

תשובה כגר הדברים עצותיכם בב"י ובש"ע ב"י ס"ק כ"ו אך ראיתי
לדקדק בהן קלת כדי לבוליא מחבוג'אמה מראיתי שכתב הגאון
מהר"ם מלבלוה ז"ל סכה הב"ח סביא דבדי הר"י לבכנדלי ז"ל ב"י ס"ק כ"ו בע"ז
שכתב שאם כתב ס"ס בענין שיכר לכל מיני ס"ס פשיטא דיכול הוא לגרור
הרגל הסמלוים שנעשה בפסול ואין זה מוחק את הסם כראיתא בעשרה
קופרים שאם בשבר דיו על הסם מוחר למוחקו אלא היתה כוונתו אלא לתקן:
אך יש לפסחתם היכח דנדבק הרגל בגבו כחוב הסעבה וביש קני ליש ס"ל אלא
אלא תלה בבעל כדקא יאות אם מוחר לתקן ר"י ל"ל דמי למעבה דיכול הוא לגרור
כשנכלה עיתה דיו בעלה לוחה אחות לבעדי. אבל הכא ס"ע קרו ליש ס"ל אלא
שנפקלא בגנייעתה לגנה וכו' ע"כ ל הבי' סלוד לעניינו: וזהו שפקו של
הגאון מהר"ר איסרלן בכתביו ס' ע"ב שכתב ג"כ ר"ל אלא דמי לעיתה דיו
לאשבר דאיירי דנעשעם אחות אבל כאן אינו מוסכר אלא דקדוק וכו': וכן
כל מקום שפלבל הוא ז"ל בענין בגיעה הסיין כגון בת"ה ס' מ"ם ובכתביו ס'
מ"ם לאיירי ג"כ דומלי אם כתב מ' מ' מוחק אין בו שפק ופסול. וכ"כ מהר"י קלון
בשורש ע"א בהליה. וע"כ כוכתו כמי כה"ב לאין לסרם דבריו בענין שיכר
לכל שהוא ס"ס לאין זה דקדוק בעצמו הסא"ן אין כאן אות ס"ס אלא אשקוק
וכתבתם כפקא אלא יכותב הסיין וכו' אלא ש"מ דאיירי אלא הוי ס"ס
מוחק אלא אלא תלה בבעי' וזהו דקדוק כלשוניכן בגמרא מזיגת לפסרא דוקא
דתנו בבעי' דס"א. וכ"כ מהרמ"א ז"ל בהגיה אלא דומה לס"ם מוחר לגורה
אבל אם קורין אותה ס"א יש לפסחתם עכ"ל. ויש לדקדק בדבריהם שכתב כתב
הגל"ם ומהרלכי בשם ר"י וכ"כ הטור שאם יש דבר באותיות הסם יש לגורה
כי בגר בכתב הסם בקדושתו אלא שאותיות לא היו בכלבתו ובשמיקן אותיות
שבי הבלבתו עכ"ל. ומהרלכי הביא דאיש אלא לזה בשמכתא קופרים שכתבתי
לעיל. ואיכ יש לפקפוק שבי בדיקה אותיות לי לחביתה שמעה כ"ע
קורין אותה כתלבתו אלא שכשקלו אין בהם סיקם גורל ואחות קיים בגורתו
ולא בטלה כלל ואמלי שרינן לגורן. ואחרבא יש להביא אלא שיוחר בספר
אחות בגגיעה הרגל לגב מן ס"קף גורל שבבי נבי הפילין המיר הרל"ם והטור
לגרר הדבק לף אם כתב לפניהם ולא הוי אלא בקדון דגרינה הדבק לא מקרי
כתיבה. אלו בגגיעה הרגל הס"ם שבל הרל"ם לתקנה בהפילין דהוי אלא בקדון
כלשונה: אבל בגור אם ס' ליב אלמא מקרי תקון הרגל כתיבה דהשם ש"מ
דיומר מקרו בעול אחות בגגיעה ולכן בתקונו הוי כתיבה דהשם כיון שנתבטל
אחות. אבל בסיקף גורל לא בתבטל לורות אחות אלא בכתב כדינו בסיקף
גורל ולכן בעורר לכן כתיבה ס"ל דבשה הגיה בל"ם המרכי בשם הבי"ם ובשלו
סרבי"ם בל"ם ס' ליב לאלמלו בגגיעה אות ס"ל אם אחות ביכר בתפילה לסיקוק
אלא חכים ולא מיתם יכול לקרותו לאו כתיבה דהשם הוא אם מתקנו אם"ב
ודוחק לומר דר"ל אבקבדלי לא ראה דברי הטור שהביר בסיקף גורל ואעיג
שבילה דברי הטור אם"ם לא ראה עוד ר"ל: ועוד דדברי הטור שהרמ"א ס"ל לחולם
שברי בדבריקות האותיות לא נחלק על הבי' ובהגיה כתב דבגגיעה יש להסתפק
ועוד דב"י הביא ב"י ר"ל בס' זה עלמו דברי הר"ן ולא כתב שהם נגד דברי הטור
מיהו ר"ל דלהרל"ם לא הביא בהא מידי אלא מעמא דאם לא לתקן הגגיעה
לריך לגרור הגל הס"ל בלתמות ולחזור ולכותבו ומש"ה מקרי כתיבה דהשם כיון
אלא אבי בגרירה הגגיעה לבדה עשוה מקן תורה כמ"ש בעל ה"ה בס' מ"ם בגרל
זו. אבל בסיקף גורל דקבי בגרירה הדבק לחוד לא מקרי כתיבה: ואעיג דכתב
שם ה"ם דגם אם יהודיין שעל האלמ"ן ואסיריין אין נוגעין אשבר אלהרל"ם
לא מהני תיקון אעיג אלא שיך בגרל הכ"ל מ"מ יש לומר דאם נוגעים
מקרי יותר בעול אחות ובגגיעות הס"ל כיון דבגרלה בשתי אותיות וכמ"ש הרל"ם
בה' ס"ם שאם לא הדביק אלו יודיין באותיותיהן נשתנו לוקתן. אי ר"ל
דהסוקפה שמוקיף לחבר היו"ד בגוף אחות זהו כתיבה שהרי מאריך היו"ד
לחבר. אבל בגרירה לא הוה כתיבה דבתבן אלא בקדון אחרו ולא גורל כמ"ש הב"י
שם ולכן בגגיעה אם לריך לבא בבבל דווקא ולעולם סיקף גורל אי הוי יותר הפסד
אחות מן בגגיעה הס"ל דבסיקף גורל לא מקרי אות כלל כיון אלא ידעינן היכן
אחות אלה כמ"ש שפר הבהוחה ז"ל דנבי נב פסול בלא סיקף גורל מהלי נעשה
כמ"ש בשפקים וכתבים ס' מ"ה בשמו ע"ש. אלא שיש לתמוה ע"ז דלא"כ נם
נבי בב הוה לבקול סיקף גורל אפילו בדיעבד ואלו אפילו בדיעבד ראלו הס"ע בתב בס"
קכ"ה דבתבו לבתמיר בסיקף גורל ואפי' שהרמ"א לא יחלוק ע"ז אלא אלא
לגורה לבתחילה אבל בלא גרירה אם כיון לה בדיעבד בשר שהרי לא הביא דעת
ס"ל זו כ"ל מבקר בינין ולא נחלק כ"ל על גרירה ואשבר דהגרירה הוי הבעה
דמחזי שבבר אחות ולקלה מוקפים אל חק תורה אפילו בה"ג ואעיג דלא
ק"ל הבי מ"מ בגבו מהמרכין. ואם איחא ס"ל לבתיבת בדעת הבהוחה דאפי'
בדיעבד פסול בלא סיקף גורל ואיכ שמעע דלא מקרי אשבר אחות בלא סיקף
גורל ואיכ מ"ם מבגגיעה. ע"כ בלתה יותר דלא דמי דבסיקף גורל בשמתקן
אינו נוגע בגוף אחות אלא אחות אלא מגבר הדבוק ואין זה מקרי מוחק אם לא"כ
אעיפ אלא בשבר לורת אחות אבל בלא כאן לדבריך לאמתוק הרגל בלתמות בקרא
מוחק כמו שהאריך הבי' אבקבדלי. ואין לתקשות דאיכ לתה ליש לבי' לבביא
ממשבה קופרים כיון דלא נקרא מוחק אם כלל דהא אינו נוגע בשם.
ועוד דאין עניינו לתבשה קופרים שלא אם הבעה אין זה מוחק אלא
מחקן אבל בכא אפילו הוי מוחק אבי כיון דאינו מוחק אם עלמו: ד"ל דעיקה
דיו דעשבה קופרים ע"כ אייני אבאלה הבעיה ומחמת זה נבדק אחות דאין

לפרם אבאלה על אחות ובשבר לורות אחות ונגורר הבעיה ובזה עתקן אחות
ואיכ הוי חק חוכה: גם אין לפר"לגורכו לגבי ומחיוכות שבשבל עקרבגרר לאשבר
דר"י ס"ל בדעת ר"ש דק"ל דאין בחזנין אשם על מקום שגרר: אלא ע"כ בשבר"
הבדיקה אחותיה זו לזו וגורר הבדנה לא"כ מבשבה הבעיה בהיו
מעם דר"י ז"ל ושמתא אין לבקשות לא"כ בעיתי ראיה כיון דזהו הדין
עלמו אל הר"י: ואלו אם היה מדמה דין אלו לדין ע"ש היה אשם עם
לו לדמות אני מוסיף אחין בדין מאחר הדין אלו אין אביכו לעוחק אם
אשם בכל אבל כיון שהוא גוף הדין מוחב לר"י לבחות בדאי' מעמ' הבעיה
לחזק דבריו: ואפי' אם כאמר דמעמ' הבעיה מיירי לעולם שבשבשה בוף
אחות ו"ל דאין זה חק חוכות כמ"ש המרכי אם דמעמ' הבעיה מבשבע
דעוחק עשה ומחקן אחות מקרי חק יכיבות ע"ש לבעיה זו כ"ש דהרינו
נדון דידי' דלפי זה גם נדון דע"ם אינו נוגע בגוף אחותיה אלא גורל
הבעיה הבינ אחות מכל הלדדין בלחון שבשאר אחות בתיקונו אלא נם
זה אינו עוחק אשם כלל: ומ"מ דבדי הר"י אבבבדלי א"ל לפרם כן
שהרי הוא כתב בעיתו דע"ם לאיירי אבעלה לורות אחות וכתב עוד
דבגרירת מקום הדבק הוי חק חוכות ע"כ לדבריו ל"ל דע"ם לאיירי בגורל
לגמרי כל אשם אם וכותבו על הגרל כדברי הוא הבוקשים דעוחק בכתב
ואשבר אלא על הגרל וכן הס"ם ס"ל דכ"ב הוי חק חוכות ע"כ ל"ל כע"ם:
ואשבר אלא לאו דברי המרכי וכמ"ש לקמן: ומ"מ גם אם ס"ל אלו
מיבוק כמ"ש דאחרי בדיקה אחותיה אחינו גורל גוף אשם חבו ליבגלו
דהטור שכתב שבבר בכתב אשם בקדושתו אלא אחותיה לא בכתבו בכלבתו
וכו' נראה שר"ל כמ"ש אחינו עוחק גוף אשם אלא אחותיה הן בכתבו
בראה אשם דעת מוקקים אלו: ולאיתי בתשובות המרכ"ש אחרה שבאשר
על אשרלי"ם בבתביו דעוקשבא ל' לי דמי בגעות ס"ל לעמ' קופרים ואעיר
כי אשרלי"ם לא ראה דברי המרכי דאיתי דיבק אחות אל אם לע"ם בראי
מדברי הר הגאון אשרלי מ' דברי המרכי ע"ם אחם אדבק אחות אל אם
איבוקו בבגיעה הס"ל אשם הים אשרם כפי הב"ר דמייתי אבדיק אחותיה
זה לזה לא הים עוקשה כ"ב בדרך אשיעה לדמותן זה לזה דאם ר"ל
דהמרכי בשם ר"י ס"ל דסיקף גורל לא הוי אות כלל כדברי ס' התרומ'
אבשל"ב בגיעה הס"ל עוקרי אות לדברי ר"י שהרי בבתביו אם ס"ע
בתב בשם אחו' הבגיעה הס"ל אינו עוקל בגבו ומקחמא אשם אוס' הוא
ר"י בעל אחו' ואיכ ע"כ עוקרי אות: ובדוק בעיני אלא הים אשרם
עוקל כ"כ לבקשות בשאיתות לדמות הבוקשים ובל"ל לאחות דכמו שבדין
בדבק ה"ם בבגיעה: אעיכ ס"ל דאי' המרכי כן הוא בבגיעה ואם
כך עלה בדעתו כבודו בעקומו מוכח אמין פי' דברי המרכי כן אלא
בבגיעה אותיות אם לזה כמ"ש הב"י בהליה: וכן מוכח מדברי הבוקשה
מרכי בקוף הקומן שכתב ואלא כפי' ר"י שמחיר לבעריך אותיות אל אם
וכו' משמע דאבגיעה אותיות זה לזה אלי וכ"כ הבלים בתשובה בל דין זה
וכן הטור ואיכ עמדו דברי אשרלי"ם בעקומן: ואפי' אם תמלא לומר
דגם אשרלי"ם אבאלה הבין כן ואפ"ם אבקשה ודיתה הבשלים מ"מ אין
כאן הימא דים לאלק אפיר כמ"ש: וכיון שאשרלי"ם בתלה אות ולאם
גם דברי אשרלי"ם אבאלה ואפ"ם אלק עליהם כמ"ש ויש בבגרא אזקה לאלק
ביניהם כלאה בגור אין להקל בשיקול דאוריתא אבלבי"ל כתבתי כאי יוסב:

שאלה ב שאלה מנאתו מ' לבגאון מהו' יעוב כ"ר אם מוחר לבלם
ממעות מעבר מעות קבן ואחר מלות בעקום שים אקבה
בעיר אבל מ' עמוד לקנות מלות בשבה אבום אלו:

תשובה הבה מ"ש רולה לדמות זה הדין בתחילה המתשבה להא דאמרי'
בחגיגה דדבר שבאמצע אינו בא אלא מן המחולין ואחי אמה
אחיה דבר מלא אכ"ש לדמות דבר זה לדין קרבנות דאחא מקבל דחבתה אבה
לה' לאן ובקר כל דבר הבא מן הלאן ובקר יהא דומה לבשה ולדקה אם
עיבה אלאן ובקר: ובדולה מזו הקשו אחים' פ' אחורה דף פ"ב ע"א אימא
דוקא לאן ובקר עופות ומנחות ולמאי חוזה מכין ע"ל חוק': ובאמ' לבבנן
דאלגבי אם אר"י וקבירא להו דבל קרבנות מדעינן להדדי כמ"ש חוקפות אם
אבל לדקה מה עיבה לבאן: וכן מוכח בחולין דבעינן קרא כמשבע לעולה
עוף הבי אחי' עולות אמנה דהוה ל"ב קבנן בעינן קרא ולא לעינן בשבמי'
מחבאה בשמה הב"ש לדקה ואפי' לעולן דיל"ף בהחודה אחבאה לכן מהלי'
חוק': הב"ל על קוביתם ז"ל ולעולן דיל"ף כל קרבנות אחבאה ניחא ע"ל אבל
לדקה אין עניינו לכאן דעולן דיל"ף אחבאה אי מעמא אחבאה אחקבן כל
הקרבנות בה לזה אפקון זאת אחודה לעולה ולנבחה וגו' בלאיתא בגמרא
בפ"ק דזבחים ואין עניין לדקה בשם: עוד כתבו הוי פ"ק דחולין דף כ"ל
ד"ה מה חעלה וכו' דלאו כל הקרבנות מן החולין בחות דקרבנות בדבה
בחות מן המעבר וכ"כ בחגיגה פי' אם אמר הרי זו עולה ואינ דחייב בה
אחולין ובכי דאינו חייב בחולין אם אחיכרתם מ"מ חייב להביאה והוי דבר שבאמצע
קלת מכ"ש לדקה דלא רע"ה הסם ועוד עלן לימא לן דאחי' קרבנות אין
להביאם מן המעבר אלנו ואלא מעות מעבר אלנו הוא חולין גמור כמ"ש
הרמ"ם ז"ל בתשובה והביאה בעור מ"מ כי' ר"ש לענין גמר בלבו ליתן לדקה
אחולין מקדשים לא יאכלו דאינו חייב בהקדש אם לו דין חולין כו' עכ"ל:
ואפי' אלן דפליג עלי' התם סייבו לענין זה דגמר בלבו לענין זה הוי לדק'
בכלל הדיים ובדבות דכולנו לענין כדר אמר קבל אחי' בפ"ק דר"ה עולה

בפמיך

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

שפתיך זו מ"ע וכו' אלקיך זה נדר חטאות ואשמות בפיך זו צדקה כדאיתא בהגהת מרדכי פ"ק דר"ה. אבל לענין דברים לא · תדע דהא בש"ע ח"מ סי' ר"ס פסק לענין שבועת שומרים דלא אמרו הקדשות פטור כ"א בהקדש גבוה אבל הקדש לעניים או לבה"כ או לס"ת וכיוצא בזה כשבעין עליהן כמו נכסי הדיוט וכן לענין ריבית בי"ד סי' קס"ח פסק דאין להלוותן כ"א בריבית דרבנן אע"ג דהקדש גמור הוי אפי' בריבית דאורייתא כמ"ש הטור ז"ל שם ובכל אלה לא חולק מהרמ"א ז"ל ואלו בי"ד סי' רנ"ח פסק מהרמ"א בהג"ה דלדקה מ"מ במחשבה לבד שלא צריך אמירה אע"ג כמ"ש וא"כ כיון דלדקה הוי חולין מאן לימא לן דלא מצילין ממנה דבר שבחובה אפילו קרבנות ואמ"ש שאין באים לדבר זכר לדבר דהא דפסח אין בא מן החולין יליף לה ר"א בפ' התודה פסח דורות מפסח מצרים מה פסח מצרים אינה בא אלא מן החולין אף פסח דורות וכו' ופריך ר"ע וכו' וכי כלמוד ודנין אפשר משני אפשר וכו' ואמאי א"א בשלמא מצות מעשר שני א"א שלא היה נוהג במצרים דחובת הארץ היא אבל מעשר שלנו עיקר ילפותא מיעקב אבינו אתי כדאיתא בכתובות פ' נערה מוכח אשר תתן לי עשר אעשרנו לך ודילמא גם במצרים הפרישו ממנו ולמה הוי א"א וגם מנ"ל דהצילו מן החולין דוקא אע"כ משום דליכא למילף מידי דהא חולין גמור הוא כמ"ש · ואע"ג דגם מעשר שני קרי לה חולין פ' איזהו מקומן דף כ' דאמרי' אמר ליה עד זובלה בריה דר"ח לר"א מעשר דגן חולין בעלמא הוא והשתא אמעשר שני קאי דהא אמרינן התם אתי שם שם ממעשר ושם במעשר שני כתיב כמ"ש רש"י שם ע"כ צ"ל דר"ל חולין בעלמא הוא לענין האי דיכא דקאי התם למידין למד מן הלמד דהא בכל התורה כולה ילפינן למד מן הלמד חוץ מקדשים וגבי מעשר הוי כחולין לגבי האי מילתא ולמידין למד מן הלמד ותדע דהכי הוא דהא פסקינן בהלכות קידושין פ' האיש מקדש דמעשר שני ממון גבוה הוא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' מעשר שני ומדברי רש"י ז"ל בחולין פ"ק דף כ"ב משמע גבי אשר לו משלו הוא מביא וכו' ופירש"י אפי' לר"י דאמר מעשר שני ממון הדיוט הוא וכו' משמע דלר"מ דאמר ממון גבוה הוא לא צריך קרא אחרינא למחר אשר לו כפקא דדרשינן מינים אשר לו משלו הוא מביא ולא משל ציבור ופירש"י תרומת הלשכה שהוא הקדש · וה"ה מעשר שני כמי הקדש הוא כממון גבוה היא · וא"כ למה קרי לי' חולין אלא ש"מ כדכתיבנא · ויותר הי' נמ"ת להביא ראי' מהא דאמרינן בקידושין דף ל"ב למ"ד כבוד משל בן איך נותן לו מעשר עני כמלא פורע חובו בשל עניים ובכמה דוכתי' דימו הפוסקים מעשר שלנו למעשר עני · אבל באמת אליהו בעיני היכי ס"ד כלל שלא לפרוע מזה ושלא אין אדם חייב כ"א לתת לדקה מתוכו מעשר נכסיו ושפיר דלא כפינן על זה דהא אמרינן בב"ב לעולם אל ימנע אדם עצמו פחות מחצי שקל וקיימו הפוסקים שאם לא עשה כן לא קיים מצות צדקה משמע דבמחצית השקל קיים מצות צדקה אלא ש"מ המצוה מן המובחר ליתן מעשר ואסמכוה אקרא דיעקב וכו' משמע כמ"ש הב"י ז"ל גם לא מצא הב"י כתב למ"ש הרמב"ם ז"ל דמדה בינונית הוא א' מעשרה וכו' וא"כ כיון שהוא פורע מצות מצוה ע"פ תקנת הקהל א"כ אינו מחויב עוד ליתן מעשר אם הספק מגיע למעשר שלו ואם לאו ימלא שמותר כיון שנתן מהונו למה יתן המעשר שני פעמים ולא דמי למעשר שני או למעשר עני שהוא מחויב ליתן מגרנו ואם קיבל עליו נדר עוד מחויב ליתנו ג"ב ואינו פורע חובו ממעשרו ע"פ הסקרא שכתבתי · מש"כ אם יתן מצות לא יתן מעשר ולמה יתן שתי פעמים ופשוט הוא בלתי ספק ומכ"ת שהקשה על מהרי"ל ז"ל מאי ראי' מייתי מנדרים ונדבות דאתיי' מקרא מריבוי דושמחת בחגיך וכו' ולא שת אל לבו להקשות לנפשי' ולדידך מי כיון דילפת מצות מעשר מן מעשר שני והתם ג"כ אתיי' מריבוי כמ"ש וקי"ל וקושיות מכ"ת על מהרי"ל יש ליישב דמהרי"ל סב"ל קי"ל כפירש"י בחגיגה דלא אתי מריבוי דושמחת כ"א מהשמעותי' כיון דלא בעי מינה אלא שמחה ואין שמחה אלא בבשר והאי בשר הוא עכ"ל וא"כ ה"ה בנדון דמהרי"ל · ואפי' לפי' התוספות דמריבוי אתי' מ"מ י"ל דמהרי"ל מקיו מייתי לה מה שמחה דחובה היא וגבי קרבנות דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אפ"ה רבי' קרא ק"ו לנדון דידיה דלא אשכחן דיבא דוקא מן החולין ולא ממה שנתחייב כבר עאכ"ו דילפינן מיני' · עוד השיב למכ"ת שכתבתי לעיל דלא פריך כ"א למ"ד משל בן אבל למ"ד משל אב לא פריך אע"ג דאפי' למ"ד משל אב מ"מ מחויב לפרנסו בתורת צדקה לפי מה שהוא יכול כמ"ש מכ"ת וא"כ למה לא פריך איך נותן לו מעשר עני אלא בתורת צדקה לאו חוב הוא · כללא דמילתא בהא כתיבנא והא שלקינא דנראה בעיני גזרת נחכם לעשות שאלה מזה לדמות מעשר שלנו לשם מעשר דאורייתא במולם שאינו אלא מנהג ולכן לא ערכתי והשבתי למכ"ת על שאר דבריו כי כל דבריו נכוים בזה גם במילתי' דלא בריר' בגמ' ובפוסקים כ"א מנהג אין דרכי לכנס בעובי הפלפול ופוק חזי מאי עמא דבר ותמהו ממכ"ת אל ישא עליך למשא לעיין בדברי תשובותי היטב כאשר עשיתי גם אני בתשובות מכ"ת ובכן יקבל מכ"ת שלו' מאו"ס כחפץ נפשך הטובה ונפש ד"ש יהושע בלא"א מהו' יוסף שליט"א ה"ם :

שאלה ג'

מי כהחכם יודע פשר דבר · לגזר ולסבר · ההבן מן סבר · מבין דבר מתוך דבר · הלא הוא ה"ה מתיצבא עמוד הימיני · יושב בשבת תחכמוני · החכם הכולל · אין גומרין עליו את ההלל · כ"ש פ"ה מהו' מרדכי נר"ו : אגרת מכ"ת המהודר · מכל כבוד אגודה · כל שהם ונפדם · הגיעני ואף כי ברור לי כי מכ"ת א"ל לא נגמ' דידי ולא לסברא דידי מ"מ ענותו תרבני · ובדרך גדולים הנחני · ואשיב כאשר עם לבבי ואם שגיתי אתי תלין משוגתי · ותחילה אעתיק לשון מכ"ת ז"ל שאלה א' בדין הדס שנשרו עליו אם לברך עליו בשאר הימים אם יש לדמותו לשאר פסולים ד' מינים שמברכין עליו בשאר ימים או כאתר כיון דהתורה הקפידה על ען עבות וזה כיון שנשרו עליו אשתני שמיה לגמרי ויש לדמותו לאתרוג שכתב מהרמ"א בהג"ה להחמיר עכ"ל מכ"ת · נראה מלשונו שכתב בלשון פשוט שמברכין על פסולי ד' מינים בשאר הימים דקי"ל כן ולא כן אנכי עמדי דזה אינו כ"א לדעת הרמב"ם ז"ל שפסק הב"י כוותי' בש"ע אבל אנו קיימא לן כהרא"ש ז"ל וסייעתו דאין כשר בשאר הימים כ"א חסר דהוא הדר רק שאינו לקיחה תמה אבל כל הפסול משום הדר פסול גם בשאר הימים וא"כ שאלת מכ"ת לפי זה כמעט של"ל לפנים ומ"מ אבארה באר היטב אי"ה במזור לענין הראשון דאם קי"ל כהרא"ש ז"ל ע"פ דברי הב"ח בש"ע כאשר אוכיח בע"ה והרב מהרמ"א כאן מכשול לפני המעיינים שערבב דברי הגהתו בתוך דברי הב"י כאלו אין חולק עמו ובאמת כי דעתו היא דעת אחרת וחולקת עם הרמב"ם דלדברי הרמב"ם ז"ל אין פסול בי"ט שני כ"א פסול ע"ז או אכילה או חסירי השיעור או שאינו מינם · אבל שאר הפגומים אף הפסולין משום הדר כשר בי"ט שני דלא בעי הדר בי"ט שני שהרי הרמב"ם ז"ל פ"ח מונה כל פסולי' ואח"כ כתב כל הפסולים אלו שאמרנו שהם פסולים מפני המומין שבארנו עכ"ל משמע דקאי לכל המומין שבפ' זה ואף דקלתם פסולים משום הדר כמין יבש כמבואר בגמרא ריש פרק לולב הגזול וכן כתב הראב"ד ז"ל בהשגה ז"ל א"א אין הכל מודים בגזול ויבש שאין פסולים משום הדר אלא גזול משום מצוה הבאה בעבירה ויבש דבעי' נמת עכ"ל משמע מדכתב הרמב"ם אין הכל מודים ביבש דהרמב"ם ז"ל מכשיר אף ביבש דלא בעי הדר וגם הראב"ד ז"ל עצמו לא בעי הדר שהרי כתב שאין הטעם משום הדר אלא וכו' משמע דאם היה משום הדר היה כשר אלא שטעמא אחרינא איכא אבל משום הדר כשר וטעמם דקי"ל כדעת הגאונים דכל הפגמים השנויים במשנתינו בפסולי ד' מינים אינן בי"ט שני דמאי דאמרינן בגמרא ריש פ' הכ"ל דהדר בעינן בי"ט שני היינו בי"ט ב' של תורה כ"ל במקדש דגם י"ט ב' וכל ז' הימים דאורייתא אבל י"ט ב' דידן דהוא מדרבנן לא בעינן הדר מדאמרינן בגמ' דף ל"ב דרבי חנינא מטבל ונפיק ביה וכו' · ובאמת של"ע דהא אדרבה מגמרא זו משמע דבעינן הדר לכולי יומא דהא מקשי' לרב אימי והאמר רבי חנינא וכו' ולר"ח קשיא מתני' עד לא קשיא כאן וכו' וא"כ מאי מקשה לרב דילמא רב ב"כ איו"ט ראשון קאי אלא ע"כ דייק כיון דאמר רב אין זה הדר א"כ פסול בכל הימים וכן פירש"י ז"ל משמע בהדיא דהדר פסול בכל הימים ויש לתרץ דודאי בי"ט שני לא בעינן הדר היינו שיהא פסול בדיעבד מ"מ לכתחילה מצוה בהדר ורבי חנינאי הוא ס"ל דאינו הדר לא הוי מעכב בים לכתחילה ולעשותו שאינו הדר לצאת בו אלא ודאי רחמנא ס"ל דהדר הוא רק שאינו לקיחה תמה ולקיחה תמה לא בעי' אפי' לכתחלה ואין להקשות מ"מ כבר תלוש הוי ריש פרק הכ"ל וכן יש לתרץ גם לפי שיטתו ולדברי הרמב"ם ז"ל פשיטא דגם הדס שנשרו עליו כשר דהא כתב הר"ן ז"ל ריש פרק הכ"ל דלפי שיטה זו כל הפסולים ששנו חכמים ז"ל בפגמי' של ד' מינים מפני שאינן הדר כשרים בי"ט שני משמע דכלהו כשרים דהא פסול זה שנו חכמים בלשון המשנה נשרו עליו שזהו פירוש שנשרו רוב עליו לד"ה כדכתב הרא"ש ז"ל · ואין לחלק בין נשרו רובו לנשרו כולו כיון דנשרו רובו היינו שלא נשאר העבות כדכתב הרא"ש ז"ל אם כן אין כאן עבות ואשתני שמיה לפי דברי מכ"ת · ואל"ל לדברי הר"ן ז"ל שכתב לקמן גבי הדס ופלפול אי בעינן עבות לכל שיעור אורך ההדס וסבירא דברי הרא"ש שמכשיר אם נשתייר ב' עלין בכל קן א"כ נפרצו עליו לפ"ז היינו שנשר הרוב ונשתייר א' בכל קן וגם הר"ן לא נחלק עליו ועל פירושו רק שכתב לקמן שאין להקל ומ"מ נפרצו עליו פירושו כדברי ר"ל שנשרו רוב עליו מכל קן אף אם קי"ל כדעת הראב"ד ז"ל דאם נשאר א' מכל קן פסול מ"מ לא כתב דנפרצו עליו פירושו דווקא זה ולא רוב עליו אלא דגם זה בכלל נפרצו עליו מש"כ פירש דחתיכות אתרוג לא נזכר במתניתן כ"א חסר כל שהוא ואין הטעם שם לא משום הדר ולא משום פסול אחר כ"א שאינו אתרוג כלל ויש לחלק הרבה ביניהם דהתם פרי אחר כתמנא והאי הכי פרי הוא מש"ה הכא לא הקפידה תורה כ"א אענף שהוא עבות ולא אעבות עצמו אלא דבעינן עבות משום הדר דומיא דפרי עץ הדר דאף דכתיב הדר פירושו הפרי שהוא הדר בגדולו והדר עצמו לא בעינן ביום ב' ה"ה הכא פירושו ענף שהוא בגדולו עבות והעבות עצמו לא בעינן לפי דברי הגאונים והרמב"ם ז"ל כיון שכתב שהם כל הפסולין כנ"ל · וגם אין לומר שהוא בכלל שאינו מינו דהא לא הוי כ"א הדס שוטה והלפלפה שאינו מינו כלל אבל זה מינו הוא אלא שהעבות ניטל והוי דומה למה שכתבו התוס' והרא"ש ריש פרק הכ"ל לפירושם דלא תקנו חז"ל בי"ט כ"א מה שתלוי בעיקר הלקיחה כן י"ל להגאונים ז"ל דעיקר הלקיחה הוא הענף אלא דעבות דכתיב בתורה הוא לסימנא לאיזה ענף וזהו שהוא עבות כמו פרי עץ הדר שההדר הוא לסימן לא שהעבות הוא עיקר הלקיחה אלא דבעינן ליה להדר מש"כ חתיכה אתרוג אין כאן עיקר הלקיחה שהוי הפרי דאין זה פרי כ"א חתיכה והיא הבלה מוקה · ואף אם נדחק עצמינו בדברי הר"ן ז"ל שזהו בכלל שאינו מינו מ"מ דברי הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר כלל שאינו מינו וכתב כל אלו שאמרנו שהם פסולין קאי לכל הפרק ובפרק זה הזכיר גם פסול דנשרו עליו אף אם נ"ל דנפרצו עליו היינו שניטל א' מכל קן מ"מ כיון דפסל א"כ אין כאן עבות ואשתני שמיה כנ"ל ואף דגם להרמב"ם ז"ל פסול שאינו מינו בי"ט שני ולא הוי בכלל אלו מומין שהכשיר הרמב"ם היינו משום דבהאי פירקא לא הזכירו הרמב"ם ז"ל · והרמב"ם ז"ל לא כתב כ"א כל אלו מומין כ"ל בהאי פירקא אבל שאינו מינו וחסירי השיעור הזכיר הרמב"ם פ"ז · ובזה מיושב דברי המגיד ז"ל שכתב דחסירי השיעור ושאינן מינן פשוט בדברי רבינו ובאמת אין זכר בדבריו מזה אלא ש"מ כדכתבתי דהרמב"ם ז"ל לא קאי כ"א בהאי פרקא לא אפרק ז' · הרי

לדברי

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

לדברי הרמב"ם ז"ל דפסק הב"י כותי' לית דין ולית דיין דהכשר וגם זה מדהזכיר הרמב"ם ז"ל פסול זה בפ' זה משמע דלא ודאי כלל לפסולו שינו ונראה דזהו פלפול שלא לצורך דאין סברא כלל שיהא דומה לפסולו שינו כנ"ל · ואף דמדברי הרא"ש בתשובה כלל כ"ד שהביא הב"י סי' תרמ"ו דנשרו עליו רובו לא שיעורי' וכו' משמע קצת דהוי בכלל חסורי השיעור שפסול לד"ה אין נראה כן מדברי הרמב"ם כנ"ל · גם מדלא הזכיר הרמב"ם ז"ל פסול זה פ"ז בכלל חסורי השיעור · גם הרא"ש אין כוונתו כן אלא ר"ל כיון דנתנו חז"ל שיעור להדס והשיעור הזה משמע שיהא עבות משום הדר ואם נשרו רוב שיעור השיעור ואינו הדר משא"כ יבש דהוא הדר אלא אינו כ"כ כמה שכתוב הוא ז"ל לא שכוונתו שחסר שיעור ההדס דהעבות אינן בכלל שיעור ההדס אלא דר"ל שחסר שיעור העבות שאינו בעולם ואין דומה ליבש וחז"ל הצריכו עבות בכל השיעור כדכתב הרא"ש בפסקיו בשם הראב"ד או משום הדר או משום עבות דקרא אלא דאינו מעיקר הלקיחה רק שהוא כמו הדר דכתיב באתרוג כנ"ל וכאן אין כאן השיעור משא"כ יבש דישנו · וגם מלשונו משמע דעבות הוא מטעם שהיא מדכתיב גבי יבש אעפ"י שאינו הדר כ"כ ומי ביקש עבות מטעם הדר אלא כדכתבתי · עוד מוכח בתשובה זו דלהרמב"ם אינו פסול בהדס כ"א בשלי' נשתיירו ג' עלין לאין ונשרו כל העלין ואפי' בזה הכשיר הרמב"ם מדכתב כל אלו השווין וכו' כדכתבתי ע"ש · (הנה אשת כ"ג מהגאון ז"ל ואין כוונו כיכר הבל על דאבדין) ואל"ל לירושלמי שהביא הראב"ד ז"ל והביא הרא"ש ריש פ' הנ"ל דמבואר בהדיא דיבשו עלי הלולב הוי הדר ונשרו לא הוי הדר ע"ש וא"כ כיון דלא הוי הדר שפיר דפסול לשיטתו ואי אפילו בלולב לא הוי הדר מכ"ש בהדס דכתיב עבות וכן מבואר בהדיא דאין כשר בי"ט שני כ"א חסר דהוי הדר אלא דאין לקיחה תמה משא"כ בכל הפסולין הוי דפסק שתמא דכל הפסולין גם פסולין בי"ט ב' · ומהם נבאר דברי הג"הם דקי"ל ע"כ כהרא"ש ז"ל מדכתב אבל אם הי' יבש וכו' הרי ומדפסל יבש כל ז' גבי הדר אף אם נחה דיבש פסול מטעם דהשיב כמת כדכתב הראב"ד ז"ל מ"מ מבואר אינו פסול כ"א משום הדר בהשירות ז"ל דף ל"ג · ועוד מוכח מטעם שכתב בהג"ה חזית פסולה כל ד' והיינו למאן דבעי הדר דהא הג"ה זו היא מדברי הר"ן והר"ן ז"ל כתב בהדיא ריש פירקן דלדעת הגאונים ז"ל שהיא שיטת הרמב"ם כדכתב הרב המגיד ז"ל בשם חזית כשרה ולקמן כתב גבי אתרוג שנקבוהו דלרש"י ז"ל בעינן הדר לכולהו יומי ולפ"ז חזית פסולה הרי בהדיא דחזית פסולה דוקא לדעת זו דבעינן הדר וכן כתב רבינו ירוחם בהדיא והג"הם זו לקמן הרב גם ממנו ושם מבואר בהדיא דקי"ל כתי' אי חלק ר' כהרא"ש ז"ל דהדר בעינן בכל הימים וכתב ומזית לא הוי הדר ושאר פסולים דלא הוי הדר פסולים גם בשאר ימים הרי דאין זה דעת הרמב"ם וכן מוכח עוד בהג"ה שכתב וחסר כשר וכו' וניטל פטמתו וכו' ולמה יצאו חסר מן הכלל · ולמה לי' ג"כ דפטמא בכלל חסר הוי ואלא כל השווין כשרים לדברי הרמב"ם אף אם לא היה בכלל חסר אע"כ כ"ז לדעת הרא"ש דלא מכשיר כ"א חסר ושאלה · וכל אלו ראיות שאין עליהם תשובה · וכבוד הרב במקומו מונח שלא יפה עשה שערבב חזית בתוך דברי הרמב"ם כאלו גם הרמב"ם מסכים · וכן לעיל בהג"ה משמע כמי שאינו חולק ונראה לא קרב זה אל זה והיה לו לכתוב בשם וי"א שכל השווין פסולים חוץ מחסר · כללו של דבר לדעת זו שפיטא דנשרו עליו אפילו דלולב ומכ"ש פסול דלא הדר הוא וכן כל הפסולים חוץ מחסר · ואין ל"ל נשרו עלי הדס דכתיב בי' עבות וא"כ למאי דפסקינן בהג"ה לא הוי' לריך מכ"ת לנבות שאלתו על הדס כ"א על כל השווים · הן אמת כי רש"י ז"ל כתב גבי ר' טרפון אומר אפי' שלשתן קטומים דף ל"ד וכתב הוא ז"ל דלא בעי ר' טרפון הדר בהדס וא"כ לדבריו דפסק תלמודא הילכתא כרבי טרפון לא בעינן הדר בהדס ותימה גדולה לדבריו א"כ כל הפסולים בהדס כגון יבש הוי' כשר דגם הוא מטעם הדר וזהו נגד כל הפוסקים ונגד סוגית התלמוד דמשמע דבהא למודי' הילכתא כר"ט וגם ר"ט עצמו לא נחלק כ"א בקטום · ואף אם נאמר דבהדס אין היבש פסול מטעם הדר כ"א דלא הוי עבות כיון דיבש הוי כמאן דנפל רק בלולב הוי משום הדר מ"מ לדבריו כיון דבהדס לא בעי ר' טרפון גם בעינן אחרים לא בעי דמ"ם זה מזה אף אם מקים לולב לאתרוג מ"מ מרבה מכ"ל · א"כ לדבריו בטלו כמעט כל דיני ערבה דהתם לא כתיב עבות ולא הוי הטעם כ"א משום הדר וזהו נגד כ"ע · אבל הרא"ש ז"ל הבי"א טעם אחר דבהדס הוי נקטם ראשו הדר וא"כ בעינן הדר גם בהדס ותו לא מידי : ועל דבר הגה"ם באמת כן בעיני לפלפל עלי' אחרי שכן הוא דעת הרב עצמו והוא ז"ל קתם הדבר כאלו היא הל"מ ובאמת היא שאלה מכמה קושיות אף כי לבי אומר לי מה שדקדק מכ"ת יתור לשון דכשר אין כוונתך על הקושיא לדקדק כ"כ כמו שמדקדקין בקרא רק כוונתו להוליד תולדה שמשמעות לשון וכ"ז אינכו שוה לי כי די בגרה זו לפסוק הלכה בלי שום טעם ומכ"ת בא להוסיף ללמוד הבו דלא להוסיף עלי' גם מה שהקשה דה"ל למימר בקצרה שאול כשר י"ג דאתא לאשמעינן דאפילו יש לפניו שאר פסולין ראשון ושאל לו מ"מ לו יותר לכוון עצמו בברכה אע"ג דאיכא למיחש לברכה לבטלה מה שיטול שאר פסולין בלא ברכה · ואי הוי אמר סתם שאול כשר לגבך הייתי מפרש כשאין לו אלא שאול לכן קאי אדלעיל דאמר דפסולי ראשון נוטלין וכו' וע"ז קאי ואם יש וכו' כ"ל שיש לפניו פסולי' ולאחריו כשר יברך על של חבירו · אבל מה שהקשה מכ"ת למה שאול יותר כשר משאר פסולין קושיא היא ויש לתרץ דשאר פסולין חיישינן אחרי דאתו בקיאין בקביעא דירחא רק דמספקינן בי"ט שני משום מנהג אבותינו כי"ל כדאמר בגיטא הזהרו במנהג אבותיכם וזמנין

דגזרו שמדא ואפי' לקלקולי שהכא הדבר הוי ודאי שאין יש ראשון כדאיתא שהם א"כ אם יברך עתה על הפסול אכין דשקלקלא ויברך ג"כ משא"כ שאול שאין הפסול ניכר מי יודע אם הוא שאול או שלו ליכא למיחש לספי' · ובאמת הברא כבורה היא אך מכ"ל לרב לשקל בגרבה · עוד יש לדקדק כיון שהכשיר שאול נ"ל מדעתו שלא שאול דהכשר בשאר ימים כשר אפילו שלא מדעתו דניחא ליה לאיניש וכו' וכיון דאין חילוק בין מדעתו ושלא מדעתו רק דשאול שלא מדעתו גזלן הוי וכיון דלא הוי גזלן הכא הוי שאול ושאול כשר · ויש לתרץ בדוחק דמדעתו ר"ל לאפוקי בע"כ דהוי גזלן אבל שלא בידיעתו הוי מדעתו כיון דניחא ליה וכו' · עוד יש לדקדק על כל הפוסקים והב"י דכתב דפסולי ראשון נוטלי' ולא מברכין דהיכי דמי אם יש כשר למה לא יברך על כשר · ואם אין כשר הוי שעת הדחק והכשר אף ביום ראשון ליטול ולא יברך וי"ל כגון דאפשר לדחוק ולטרוח ולהביא כשר ומשום ברכה לחודא לא מחייב לדחוק ולטרוח הרבה כיון דיוצא בזה · ולבי אומר לי כי הגה"ם זו אין כאן מקומה כ"א למטה גבי שעת הדחק דאיכא פוסקים הרבה שמתירין לברך על כל הפסולים בשעת הדחק וע"ז כתב הרב דאם יש לחבירו וכו' דזה איט כ"א פסול ראשון כ"ע מודו דמברכין בשעת הדחק דע"כ לא נחלקו כ"א בפסולים גמורים כגון יבש דפסול אף בשאר הימים משא"כ שאול דכשר בשאר הימים א"כ בשעת הדחק כשר אף ביום ראשון וה"ה חסר אלא דהדא מינייהו נקט ול"ש עוד מזה :

שאלה ד לדזין

ל"ה כבר בתי' שלום רב שם החכם התורני עמוד הימיני ר"מ כ"י מהו' שמואל נר"ו · אגרת מכ"ת

הגיעני מה שהקשה מכ"ת בקבלה שלום והנה נאסף המכא"ו אשר סבורי גם שבגוי בני הגליל יל"ו ושמעתי' בעי ללותא הים ראוי שאמשיך את ידי להשיב למע"כ כלל אך ורק להפלגת בני הק"ק שלך יל"ו האומרים כי הם מדודים בבכין בה"כ וקרות הדבר שבהמשך הזמן אולי יבואו לידי פשיעות' הביאי קלה מעסקי להשיב בדרך קלרי מאוד מה ששאל מכ"ת בענין הבה"כ שנשרף בק"ק שלך הגם שהם רולים קלת מנהיגים ורוב הקהל מסכימים לבנותה במקום אחר למעמים ידועים אצלם שבמקום בה"כ הראשון הרבה טעמים יראים לבנות לבה"כ מחמת אנשי חיל שמתאכסנים בבתי' גוים בשוק · ועוד שהיא בשוק עומדת על הדרך ונגד המגדל ושאר טעמים וקלת מנהיגים וקהל אינם מסכימים ומוחים ג"כ טעם לדבריהם והנה גם כי היה ראוי להשיב בתחלה מה שנוגע לענין שלפנינו מ"מ ראיתי להשיב על ראשון ראשון · מה שכתבת שרולין לעשות גן ירק ממקום בה"כ ובגמרא מוכח מההיא אלא דבי כנישתא דרבינא דבעינן לענין זריעה השכמה ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר ולא אזלינן בתר רובא וכאן אין כולם מסכימין אני אומר אם הי' גם רוב שמנהיגי' מסכימי' המיעוט דבכל התורה רובא ככולא ומקרי ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר דהמיעוט של בני העיר בטל אצלם והוי ככולם ואעפ"י שלפי דעתי דבר זה השכל מאמתו דפשיטא דלא הוי מתמיה הך מן הפוסקים למכתב דבעינן שיסכימו כולם דוקא כיון דקי"ל בכ"מ רובו ככולו וזה יצא מן הכלל דאין לתרץ כיון שכתבו דבעינן ז"ט במעמד אנשי העיר אין פירושו כ"א כולם דזה אינו דהא בכמה דוכתי אמרינן כה"ג דאין בני העיר רשאין להתנות על שכר פועלים בר"ס ב"ב והם פירושו אפי' הכא כמ"ש לקמן וא"ה א"כ ה"ל לפרושי דבעינן כולם אלא ש"מ דרובא הוי ומ"מ ראיתי להביא ראיה ברורה דרובו הוי ממה דכתב המרדכי ז"ל פ' בני העיר בשם תשובות מהר"ם ז"ל בראובן שהדר קרקע לבנות עליה בה"כ והקהל רולים לשנותה וכתב דאם ראובן מבני אותה העיר אינו רשאי לשנות בלא דעתו וא"כ יש חבר עיר ברב אפי' בדורו והא דאמרינן פ"ק דב"ב בני העיר לעשות מקופה תמחוי ולשנותו לכל מה שירלו הי"מ דלי"ה במא"ה כדאיתא פרק בני העיר או חבר עיר כר"א עכ"ל · הרי שדימו שינוי של לדקה לשינוי מצוה בה"כ שהרי כתב כדאית' בפרק בני העיר והם אינו נזכר מזה הדין כ"א במעות בה"כ שמכרו והותירו אלא ש"מ דדיניהם שוין כי גם מעות קופה של לדקה כיון שהם מיוחדים למצות הוי כהקדש דברי' דתנן פרק בני העיר אסור לשנותן כ"א בהסכמות ז"ט במא"ה וכן הביאו מהרי"ק ז"ל בשורש קכ"ח בשם הרשב"א ז"ל דהא דרשאין בני העיר לשנותה מיירי בז"ט במא"ה וכן כתב בשורש ז' והביאו ב"י בשמו בסי' רנ"ו וגבי קופה של לדקה מבואר דהא דתניא רשאין בני העיר לשנות וכו' היינו כולם או רובם כמ"ש הריב"ש בסי' רמ"ע דהא דתניא בגיטא רשאי' בני העיר לשנות על המדות וכו' אפילו ברוב הני דרובא ככולו א"כ ה"ה רשאים בני העיר דגיטא דהא כלשו בחדא מחתא מחתינהו · וכ"כ הב"י ז"ל בי"ד סי' רכ"ו ד"ה יש בעיר חבר עיר ביאר דברי רבינו דבריתא קאמר דרשאי' בני העיר לשנות אבל יחיד אין רשאי לשנות אם לא בהסכמות בני העיר או רובם הרי מבואר דרובו ככולם · ודבר זה אין ספק בעיני · ולע"ג דקלת הפוסקים כתבו דהא דאמרינן בגמרא דבכרכים לא מהני ז"ט במא"ה הוי הטעם דשמא יש א' בסוף העולם דלא ניחא ליה משמע דאפי' א' יכול לעכב · זה אינו דהתם הוי הטעם דא' בסוף העולם אינו משועבד לבני העיר ואין יכולין לכופו ומש"ה שלקו אינו מחול · אבל בני העיר דכופין זה את זה אם רובן מסכימים הוי מיעוט כמאן דליתא דמי והוי ככולו וכן מבואר בדברי הר"ן ז"ל פרק בני העיר שכתב דה"מ דהיינו מטעמא דבני כרכי' לא מצו למיזבן משום דיש אחד בסוף העולם שחולק בה ואלו מעכב לפי שאין בני העולם כפופים לבני העיר זו ולא למוטי העיר הכא עכ"ל הרי מבואר כמ"ש והכא נמי דאחד אינו יכול לעכב דא"כ למה לי טעם דאין כפופין לעיר זו תיפוק ליה אפי' הוי כפופין הרי לו מעכב ובטלו הוא אינו מעכבים דהא בני העיר דכופין ואפ"ה לו מעכב

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

מעכב אלא ה"מ אין דין זה יוצא מן הכלל דק"ל בב"מ רובו ככולו והשתא הוא בעיני · וא"כ כי היכי דכאן מהני רובא ה"ה בז' טובי העיר דמ"ה · ואין לומר דבזט"ה נקיט למנינא ואמר ז' טובי העיר משמע ליה כל ז' טובי העיר ולא רוב · זה אינו דרוב הוי כמו כל כיון דרובא מסכימים ככולו דמי כמו דיני ממונות בשלשה ורוב הוי כג' וכן בכל דוכתי ה"ה כאן ולא מיעט אלא אם אינן רוב מסכימים או שאין כאן כולם ואמרינן כל הראוי לבילה וכו' :

אך שכתבתם שרוב מנהיגים אינן מסכימין בזה אסור לזרעה כמ"ש כל הפוסקים דבזריעה בעינן זט"ה במא"ה אבל בני העיר בלא טובי העיר לא מהני כמו שפי' כל זה המפרשים דבעינן תרווייהו וזה פשוט אי רוצין לעשות בן יבק מזה המקום · אבל לפמ"ש מכ"ת לא אחר דאפילו אם רוצי' להניח המקום פנוי ולכתוב בו קדושה אסור להניח מקום זה ולבנות במקום אחר דהוי כמו הורדת קדושה דאין המקום קדש עתה כאשר בתחילה והארכת בזה קצת הנה לפמ"ש אין מקום לדבריך שכתבת דמוריד המקום מקדושה ומה בכך שמוריד הרי מבואר בגמרא וכל הפוסקים דבני הכפרים שמכרו בה"כ רשאי הלוקח לעשות בה כל חפצו חוץ מד' דברים וה"מ שמכרוהו בני העיר שלא מדעת טובי העיר אבל בדעת ט"ה אפי' ד' דברים שרו · הרי אפי' בני העיר בלא ט"ה מורידין מקדושה חוץ מד' דברים · ולפי מה שהוכחתי דרוב בני העיר הוי ככולו הרי כאן ב"ה בלא ט"ה וא"ל בנדון זה פשיטא דהוי רובו ככולו כיון שאינו מבואר בגמרא דבעינן כל העיר דווקא אלא דפוסקים דייקא לה מדיוקא · ועוד דהא טובי העיר פשיטא דלא גרעי משאר יחידי קהל וא"כ כיון דזט"ה לא מעכבי כמ"ש א"כ איך אפשר דקצת יחידי הקהל מעכבי א"ב אלו זט"ה אלו לא היה טובי העיר הוי מעכבי ועכשיו שהם ט"ה לא מעכבי כמלא ילינא בארעא וכו' אלא ש"מ לאו דוקא דה"ה אם מכרו רוב אנשי העיר הני א"כ אפילו להוריד מקדושה שבידם כ"ש הכא שאין מורידין כמ"ש לקמן ואם באנו לחלק דהתם מיירי מדיעבד שאם מכרו והורידו מקדושתן אבל לכתחילה מאן לימא לן הנה מבואר דגם לכתחילה שרי דודאי בה"כ דבבינו אסור למכור לכתחילה אפילו לפדיון שבוים כמבואר בהרמב"ם ז"ל ובטור י"ד סי' רנ"ב וכבר פלפל בזה הב"י בא"ח סי' קנ"ו מ"מ בה"כ שסתרו יכולין ליתן אפילו לכתחילה שהרי אמרו בגמרא האי בי כנישתא חלופי וזבוני שרי משמע מהאי לישנא דשרי לחלופינהו לכתחילה או למכרן וכן משמע פשטא דלישנא דהפוסקים · ודוחק לפרש דבריהם ר"ל דאם מכרו שרי להשתמש בבה"כ שהרי כתבו בפי' דיכולין ליתן במתנה וכו' ומשמע אפי' בלא זט"ה שהרי כתבו אבל משכונא אסור אפי' בזט"ה משמע דרישא לא מיירי בזט"ה דאל"כ כיון דרישא דוקא בזט"ה פשיטא דסיפא נמי אתא קאי גם ה"ל לפרושי דמיירי רישא דוקא בזט"ה א"כ נראה דהרי אפי' בלא זט"ה · אלא שיש בכאן פתחון פה לבעל דין לחלוק דהאי גרע ממכירה לפי דהאי הוי כאן הורדת קדושה הוי כמשכונה ושכירות דאסור כיון דעדיין נשאר בקדושתן שאין כאן דבר אחר שתחול הקדושה עליו ה"כ אין הורדת הקדושה אל על ד"א ואסור · אבל פליאה בעיני שנעלמה עיניך מדין פשוט שהרי אמר רב חסדא לא ליסתר איניש בי כנישתא עד דבנו בי כנישתא אחריתא הרי מבואר דאחר שבנין שרי לסותרה אע"ג דישאר המקום פנוי · ואע"ג דיש לדחות דמיירי שבונין בה"כ החדשה סביב לבה"כ הישן שנשאר המקום קדוש אין נראה כלל דפשיטא דלא ליסתמיע חד מן הפוסקים לכתוב כן כמ"ש הרמב"ם ז"ל גבי כותל א' מבה"כ שצריך לבנות בצד הישן ה"כ ה"ל למיכתב הכי ועוד שהרי אמרו בגמרא הוי בניי בי כנישתא הוי ההיא כנישתא עתיקא והוי בעי למיסתרא ולאתויי לבני וכשורי מיניה ועיולי להתם ומסיק דאסור משום דר"ח דאמר לא ליסתר וכו' משמע שהיה בונה במקום אחר מדקאמר לאתויי מיניה ועיולי להתם ועוד דלישנא דבה"כ אחריתא לא משמע שהיה בונה בצד הישן . ואין לדחות דהתם מיירי מב"ה של יחיד דשרי להוריד בה"כ מקדושתו דהוי כזט"ה במעמד א"ה כמ"ש הפוסקים מ"מ למאי דאמרת דזה הוי כמשכנת' ושכירות פשוט הוא דגם ביחיד צריך שתחול הקדושה על ד"א דהא בזט"ה נמי אסור משכונה ויחיד מזט"ה אתי א"כ לא עדיף מינייהו ע"כ נראה בלא ספק שמותר לבנותה במקום אחר ולהניח המקום פנוי וכ"ש הכא שכבר המקום פנוי . והתימא איך עלה על דעתך סברא זו שאין עושין שום מעשה להוריד הקדושה א"כ לפי דעתך בה"כ שחרב מחוייבים לבנותה דוקא אם קלתם רוצים דהוי הורדת קדושה ולא מצינו בשום מקום דין זה אדרבה מצינו בכמה דוכתי' בה"כ שחרב וכו' ולדבריך מוכרח לפרש הכל שהסכימו כולם זט"ה במא"ה אבל אם אחד אינו רוצה הרי אין כולם מסכימין והוי הורדת קדושה ודבר זה אין לאומרה כלל ומעשים בכל יום שבונים בתי הכנסיות במקום אחר ואין פוצה פה וכן עשו במקומי ק"ק הראדנא שהייתי ובנו במקום אחר ודי בזה וחתמתי שמי יושע :

שאלה ה ציבור שיש להם חבורה בבה"כ לומר תהילים בכל יום כנהוג ואומרים אחריו קדיש ופעמים שאין מתקבצים עשרה ומתחיל הש"ץ כסדר הברכות עד ברוך שאמר ואז מתקבצין ואומרים קדיש והנה אירע שלא היה עשרה אפי' בברוך שאמר ונסתפק אם לומר קדיש קודם ויברך דוד אחרי שקצת פוסקים ס"ל דבאמצע הפרק עונים קדיש וקדושה ואפשר דאפי' לדעי' הפוסקים דס"ל התם דאין עונין כדאיתא בהרא"ש ז"ל הכא מודו דהכא אפילו בין הפרקים לא הוי דסוף פסוקי דזמרי' הוא כדאיתא בטור ולכן כופלין הפסוק כי ה' ת' י"י ה' או דילמא קודם ישתבח לפחות בין הפרקים עכ"ל השאלה בקיצור:

תשובה אה"ו אחי נר"ו ולפי סברתך דמדמי' ליה לענית קדיש באמצע או בין הפרקים אין כאן מקום שאלה מהיכי תיתי להפסיק למאן דס"ל דבק"ש בין הפרקים אין מפסיקי' דהא עיקר הטעם וראיות הפוסקים שאין לדבר בפסוקי דזמרא דהא בגמרא דידן אין הדבר מבואר כלל רק ראייתם כיון דתקינו רבנן ברכה לפניה ולאחריה אין להפסיק באמצע שלא להפסיק בין פסוקי דזמרא להברכות כמבואר בהרי"ף ז"ל. פרק אין עומדין ז"ל ותקינו רבנן ז"ל למימר ברכי' מקמייהו וכו' והילכך מבעי ליה לאינש דלא לפסוקי וכו' זהו ההילכך אין לו קשר כ"א כמו שכתבתי וא"כ סותר הספק זהו דעיקר הטעם שאין להפסיק בין פסוקי דזמרא לברכה · ובאמת לפי שאלתך למה לא שאלת בין שירת הים לישתבח אף אם כה"ג לא סוף פסוקי דזמרא ובאמת אם הייתי מסכים לסברתך שזה דומה לענית קדיש אין ספק שהיה מותר אפי' באמצע פסוקי דזמרא כי כבר פשטו הלכי' בישראל כאותן רוב הפוסקים שפסקו דמפסיקין לקדיש וברכו אפילו באמצע וכן מבואר בספר הכוונת מנהג הקדוש האר"י ז"ל · ובאמת מי יתן וזכיתי לידע שום דחוי' על הראי' גדולה שהביא רבינו יונה ז"ל ממאי דפליגי אמוראי לקמן פרק מי שמתו דאיכא מאן דס"ל דאפילו באמצע התפלה פוסק ליהש"ר ועי' בהרא"ש ז"ל · ואני מוסיף על הראי' דלכל הפוסקים האלו ע"כ צ"ל דהבעיין דמבעיא ליה בתפלה מיבעיא ליה נ"כ בק"ש דאי פשיטא ליה דאין מפסיקין מכ"ש תפלה דאפילו מפני היראה אין מפסיקין ואי פשיטא ליה דמפסיקין בק"ש א"כ מאן פליג עליה דהבעיין אלא ע"כ צ"ל דמבעיא ליה בתפלה ואה"נ דמיבעי' לי בק"ש וא"כ אף דאפשיטא ליה הבעיא דתפלה אכתי ק"ש מבעיא ליה מדלא אדכר ליה בתלמוד דמתפלה אין לפשוט לק"ש דתפלה חמורה כנ"ל א"כ אם נשאר בספק ה"ל ספיקא דרבנן ופשיטא לקולא נקטינן דאיסור הפסק בק"ש אינו אלא מדרבנן דאי מדאורייתא אין חילוק בין כבוד ויראה וק"ל · נחזור לענינינו אבל לי נראה דלא דמי לענית קדיש דמהלוקחים הוא אם שמע קדיש שהוא מחויב לענות אמן יהא"ר מבורך משא"כ הכא כיון דלא הוי עשרה בשעת תהלים לא נתחייבו דכי תעלה על דעתך יחיד שהגיד תהלים, וכי הוא מחויב לקבץ עשרה לומר קדיש והלא לא מצאנו בשום מקום ולא שמענו כלל ודאי אם נתקבלו עשרה במקום שראוי להפסיק י"ל קדיש אבל להפסיק במקום שאין חל עליהם חיוב כלל אין נ"ל להפסיק ואע"ג דמדברי הקדוש האלקי האר"י ז"ל יש שמחויבין לומר קדיש אפילו בלא תהלים אינו לפי דעתי כ"א למצוה לפי כוונתו הקדושה דהא ס"ל דצריך שני קדישים קודם ברוך שאמר א' אחר הקרבנות וא' קודם ברוך שאמר וגם ע"פ כוונתו הקדושה הא עבר הזמן אם לא הגידו קודם ברוך שאמר והמבין יבין ע"כ נ"ל מסברא שאין לקבוע מנהג להפסיק ואם אעיין יותר אולי אמצא ראי' בע"ה והנלע"ד לע"ע כתבתי וחתמתי שמי יושע :

שאלה ו יגדל נא שלום החכם המורני עמוד הימיני ר"מ פ"ה מהור"ר שמואל נר"ו מה ששאל מכ"ת בענין ס"ת שנכתב בה תיבת בית אל בשני שיטין מה דינה והנה הביא מכ"ת כל הדרכים שיש לישא וליתן בנדון זה ואני ראיתי תחלה לדקדק בדברי הב"י ז"ל בא"ח סי' קנ"ע שכתב על בעל ת"ה ז"ל שכתב בסי' קפ"ח בכתביו דשם ידידי' אם ירצה יחלוק לשתי תיבות ואם ירצה יכתוב תיבה אחת וכתב הוא ז"ל דמ"מ דיחלוק לשתי תיבות היינו דוקא בשיטה אחת אבל לא בשני שיטין דלא עדיף מכדר לעומר דלא פסיק ליה ספרא כ"א בשיטה אחת ואם הפסיקם בשני שיטות משמע דפסול עכ"ל לכאורה משמע דהב"י מפרש דברי מהרא"י אלא שא"א לומר כן שהרי מהרא"י כתב בפי' שם דיחלוק לב' שיטות והביא ראי' דמסתמא ידידיה הוי דומיא דהללוי' דאיתא בערבי פסחים דיחלוק לב' שיטות ע"כ צ"ל דהב"י פליג בהדי' מהרא"י ויש להקשות על הרב ב"י דהיכי ס"ד דהא דאמר רב בע"פ ידידי' נחלק לשנים לפיכך ידיד חול ויה קודש פירושו דנחלק לב' תיבות לא לב' שיטות א"כ שם א' הוא כדאיתא בחולין פ' אלו טריפות וכמו שהביא הב"י לפני זה ומינה מייתי הר"ן ז"ל ראי' שאם הפסיק שם א' לב' תיבות כשר ומשמע מדבריו דאפי' לכתחי' פוסקים בשטה א' שמות שמוחלין כן וא"כ ידידי' מנ"ל דיה קדש דהא למ"ד ידידיה אחת הוא הוי יה חול דמכלל שם האיש הוא א"כ אפילו אם נחלק לשנים מ"מ כיון דזהו שמו ה"ל חול דהא פדה צור כתב הב"י אח"כ דדמי לכדר לעומר וכי תעלה על דעתך דפדה חול וצור קדש וכן צורי שדי לדברי הב"י ודאי דמי לכדר לעומר וכי ס"ד דשדי קודש זה לא נזכר בשום מקום אלא ש"מ דהשם כך הוא וכ"מ בסדר גיטין דצורי שדי דמי לכדר לעומר ונ"ל דשאני ידידיה כיון דמפרש קרא דנקרא כן ע"ש וה' אהבו כמפורש התם א"כ אם נחלוק לב' תיבות ע"כ יה נקרא ע"ש המקום ב"ה שאהבו דאל"כ מאי ענין יה לכאן כיון דאין נקרא כן אלא ע"ש האהבה א"כ ידיד לחוד הוי ויה אין לו פירוש כלל · בשלמא אם תיבה א' היא הוי ידידיה כמו תמתיה כמ"ש הרמב"ם ז"ל והכל שייך לידיד ור"ל אהבת הרבה כמו הללויה לריב"ל דמפרש לה תיב' א' והללוי' פירושו הילולים הרבה אבל אם נחלוק לב' תיבות אין יה שייך לידיד כמו תמתיה שאין נחלוק לב' וא"כ מאי ענין יה לכאן ולא דמי לכדר לעומר דהתם היה שם האיש בשתי תיבות ואין אנו יודעים שום טעם אלא שהיה שמו כן וכן פדה צור וצורי שדי אבל הכא לא נקרא אלא על שם האהבה כמ"ש ויה לפ"ז אין לו פי' כלל ומ"מ אע"ג דיה קדש אין לחלוק לב' שיטין כיון דמ"מ שם איש א' הוי דהיי' נקרא שלמה המלך בשתיהן וע"ש אהבת המקום היה נקרא בשתי תיבות וכן פדה צור וכיוצא בזה אבל ידידיה אם נחלוק אין לו פי' כלל אי לא הוי קדש דיה לא הוי תיבה בעלמא ככל אם לא הוי קדש אלא ע"מ קדש הוא אבל צור ושדי הוי תיבה גם בעלמא אפילו בלא שם קדש · וברור בעיני לדעת הר"ן דאסור לחלוק שם א' שאין לו פי' בשתי תיבות כגון יהודה אם היינו חולקין לשנים לא הוי פי' לתיבת דה כלל אין לחלוק וזהו שכתב הר"ן שמות שמוחלין כן ואע"ג דבתשובות להרמב"ן ז"ל סי' קמ"ח לא הזכיר תנאי זה הנה שם לא כתב כ"א השאילה דאסור לחלוק לב' שיטין ע"ש · ומ"מ קשה בעיני אם אפשר לפרש ולהעמיד דברי רבינו ב"י דאם רב קאי אשיטה א' א"כ ר' יוחנן דחולק עליו וס"ל דידידי' אחת הוא ס"ל דאסור לחלוק אפי' בשיטה אחת וא"כ למה פסק הוא דידידי' אם נחלוק כשר והא ק"ל רב ור' יוחנן הלכ' כר' יוחנן · וזה יש לדחות דטעמי' כיון דרבה דקאמר

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

דקאמר מרחב יה לגבי ס"ל דידיה שתים הוא ס"ל ר' יוחנן יחידאי לגבייהו וכ"ש הרמב"ם ז"ל דלדידה לא קא מבעיא ליה לאלמודא מדקאמר בלבד · ובכתבי מהרי"ל איפכא משמע קצת כן מדפלפל אי הלכה כריב"ל נגד רב ולא דייק כפשטי' דאפי' אם הלכ' כרב נגדו ומ"מ הכא הלכ' כריב"ל דהא ליה ר"י בשיטתיה אלא ש"מ משום דרבה קאי בשיטתיה דרב וס"ל תרי נגד תרי והילכך מייתי דהלכ' כריב"ל נגדו · ואע"ג דרב חסדי' קאמר בשם ר"י לא חשבינן להו תרתי כיון דלא קאמר מנפשיה ס"ל ר"י לאודויי וריב"ל דפליג בהללוי' אפשר דבידידי' מודה דלא תליא הא בהא · ועוד דאריב"ל אין לסמוך כיון דפליג דידי' אדידי' לא ידעינן הי מנייהו דאחריתי ו.הו קשה קצת למהרי"ל איפכלין בכתביו שירצה לסמוך על ריב"ל · או אפשר לומר דהב"י לא גרס ר"י כלל כ"א ר"ח וכן מ"ק בכתבי מהרא"י דפלפל אי הלכה כריב"ל נגד רב ולא מייתי מר"י דפשיטא דהלכה כמותו נגד רב כמ"ש הוא עצמו שם אלא ש"מ דלא גרס ר"י וכן משמע קצת דקאמר מרחב יה לר"ח מאי ולא קאמר לר"י וא"כ נגד ר"ח פשיטא דהלכה כרב דרביה הוא כנודע דלא אמרינן הלכה כבתראי אלא מאביי ורבא ואילך ואין להאריך בזה · אך קשה דא"כ לפ"ז לא מצאנו ידינו ורגלינו בב"המ דכס יה בין לרב בין לר"ח אחת היא לא נשאר כ"א רבה וא"כ כל ס"ת שלנו פסולין הם דבכלן נחלק כס יה לשתים מלבד כל מדרשי חז"ל שהביא רש"י ז"ל שאין הכס שלם וכסא שלם וכו' א"כ משמע דשני תיבות הן ודוחק לומר דהמדרשים חלוקים על התלמוד וא"כ סומכים על המדרשים וספרים שהילוכים וכיה התלמוד ערוך שבידינו · אבל אם מחלוקתם על בשתי שיטין אתי שפיר דלר"ח אע"ג דתיבה אחת היא מ"מ שרי לחולקם לשתי' והמדרש תדרש על שתי תיבות ואע"ג דתיב' א' היא מ"מ חולקים אותי' לשתים והיכא דאיכא למידרש דרשינן ורב דאמר ידידי' נחלק לשנים דוקא תלמודא דנחלק ממש קאמר לשתי תיבות פשיטא לכ"ע שרי כמ"ש ולכן א"ש דיה קודש כיון דנחלק ממש לשנים אבל אי לא פלגינן לה בב' תיבות אין ראי' דיה קודש דלמא שם א' ונחלק כמ"ש · ונראה בעיני עוד דגבי ידידי' לעולם הוי יש פירושו על שם המקום ומ"מ לא הוי קדש לענין שאסור למחקו כיון דבכלל השם הוא כמו עמנו אל דודאי נקרא על שם המקום וכתבו המפרשים דרשאי לפסוק לשנים וא"כ הי' אסור למחקו וכן שמואל נקרא ע"ש כי מה' שאלתיו והרב' כיוצא בו וא"כ כשנכתב בתיב' א' שרי למוחקו וכשנחלוק אסור וזה חידוש גדול לא מצינו בשום אחד מהפוסקים שכתבו כן אלא ש"מ אע"ג דנקרא על שם שהמקום עמנו מ"מ כיון דלאו שם ממש הוא שרי ה"ה ידידי' אבל אם נחלוק לב' שיטין הוי כאלו לא שייך לשם אחים כלל והוי שם ממש · ואע"ג דאפשר לדחות דאין ה"כ דעמנו אל דקרא אסור למחוק אבל עמנואל שקורין עכשיו על שמו מותר למחוק ולכן לא הזכירו דע"כ ל"ל בידידי' כן דקאמר תלמודא דיה קדש וא"כ היה אסור למחוק שם ידידי' אלא ש"מ כיון דעכשיו לא נקרא ע"ש המקום אלא ע"ש ידידי' דקרא שרי למחוק מ"מ לא כ"ל דעמנואל אסור למחוק דלא אשמעינן א' מהפוסקים לכתוב כן ע"כ נראה כמ"ש וזהו לענ"ד כמו קושי' על הב"י דלדברי' כיון דשרי לחלוק לידידי' לב' תיבות הוי יה קדש א"כ גם עמנואל ושמואל ושאלתיאל דבור דרשאין לחלקן דקורין ב' תיבות כמו כדרלעומר ועוד דנקרא ע"ש המקום כמו ידידי' הי' אל קודש · ואפשר דהב"י מאי דאמר יה קדש אין פירושו לענין דאסור למחקו דודאי מותר למחקו לעולם כיון דשייך לשם הדיוט אלא כ"ל דאין פירושו אהבת הרבה כמ"ש לעיל אלא ע"ש המקום הוא וא"כ אל פשיטי' דע"ש המקום הוא אפי' אי הוי תיבי' אחת ואינצורך לתלמוד לדבר מזה :

והשתא נבא לבאר שאלתינו דנראה ברור דבית אל נכתוב בשני שיטין ק"ו מידידי' דנכתב בתיבה אחת וכיון דנקרא על שם המקום רשאים לחלקו כמ"ש כ"ש בית אל דנכתב לעולם בב' תיבו' ונקר' ע"ש בית אלקים כמ"ש קרא והאבן הזאת וגו' יהי' בית אלקים דרשאין לחלקו · ונראה לי להוכיח מפשטא דשמעתתי' הכי דיש לדקדק מאי קמ"ל ר"ח דהללוי' וידידי' אחת הן מהי תיתי לומר דהוי שתים · בשלמא אי אשמעינן איפכי איכ' רבות' דאע"ג דנכתב בתיב' אחת שרי לחולקן אבל תיב' אחת ידעינן ממילא · ודוחק לומר דקמ"ל לאפוקי מרב או מרבה דא"כ לא הוי כסדרן דהיה לו להקדים דברי רב ורבה דשתים הן וא"כ דברי ר"ח לומר לא היא אלא אחת הן כיון דבדברי ר"ח אין חידוש א"כ מקדים דברי רב ורבה · וא"ל לגרסתינו דגרסינן ר"י פשיטא דר"י לאפוקי מרבי' אתיא ורב לא גלה דעתי' בהדי' מימרי' דס"ד דידידי' והללוי' שתים אלא בדוכתי' אחריתא אלא ש"מ דהא קמ"ל ר"י דס"ל כיון דהללויה הוי שם ושבח ביחד דהללו פי' שבח ויה פי' שם א"כ שרי לחולקן וכן ידיד הוי אהב' ויה הוי שם קמ"ל אלמא אי לאו דאשמעינן ר"י הייתי אומר דשתים הן א"כ בית אל דלא שמעינן בשום דוכתא דהוי א' פשיטא דהוי שתים דליכא למימר דנילף מיני' דע"כ לא ילפי' מהדדי דא"כ מאי קמבעיא לי' כס יה מאי מרחב יה מאי אלא ש"מ אין לדמותן זה לזה וא"כ כיון דבית הוי בית ואל שם פשיטא כיון כל כמה דלא שמעינן דא' הוא הוי שתים · ואין להקשות דנידוק מרב איפכא מדקאמר רב ידידי' והללויה נחלוק מכלל שאר מילי לא ולמילף לא ילפינן מהדדי הא ליתא אדא דרב ודאי פליג א"כ יוחנן דשמעינן דאמר אחת הן · ועוד דקמ"ל רבותא דאפי' ידידי' והללויה דכתבינן בתיב' א' אפ"ה נחלוק כ"ש שאר מילי דנכתבים בב' תיבות · דאע"ג דכס יה נכתב בב' תיבות ואפ"ה אחת הן מאי דאיתמר איתמר ולא ילפי מהדדי כמו שהוכחתי אבל ר"ח או ר"י דע"כ ל"ל דקמ"ל דלא נטעה לומר שתים הן א"כ מאי דאתמר אתמר דהא אי אפי' אי לא איתמרו הכי הייתי אומר דאפי' הכי שתים הן א"כ ק"ו מאי דנכתב שתי תיבות ולא איתמר בהו דודאי שתים הן · ואין להקשות לפ"ז וגם עמנואל ושאלתיאל נכתבים בב' שיטות כיון דלא איתמרו בהדיא כמ"ש · זה אינו דודאי שמות אנשים ילפינן מהדדי כיון דקאמר ר"י דידידי' אחת כ"א אע"ג דודאי נקרא ע"ש המקום ה"ה כעמנואל דנקרא ואעפ"כ הוי השם טפל לשם אחים והוי הכל שם אחים כמ"ש לעיל וא"כ מ"ש הני שמות וע"כ לא איבעיא לן בגמרא אלא במרחב יה לר"ח דהתם אין ספק אי יה הוי ע"ש המקום פשיטא דב' תיבות ממש הן ונחלקים לב' שיטות וכמ"ש לעיל לשיטת הב"י כיון דמרחב יה אינו שם ממש אי יה הוי שם קדש פשיטא דלא שייך למימר דהוי טפל למרחב דמה ענין זה אצל זה ולכנפי' הרשב"ם בהו דהוי כמו תמתי' ולא פי' כן בידידי' דבהו אי הוי כמו אחתיה מ"מ מרחב מאי ולרב מבעיא לן ידידי' מאי כהי דע"ש המקום נקרא מ"מ הוי שם הדיוט או שם קדש לגמרי הוא וא"כ עמנואל דתיבה א' היא אינו נחלק ממ"נ דלר"י הוי כמו ידידי' דע"ש כמ"ש ולרב אע"ג דידידי' נחלק לשנים מאי דאיתמר איתמר וליכא למילף בעלמא דשמא טפל הוא · אבל בית אל דאינו שם ברור בעיני בלי ספק כיון דאל ודאי ע"ש המקום נקרא וליכא למימר בה דהוי טפל דלאו שם הוא הוא · ואפי' אם תמצא לומר דמ"מ שם מקום הוא מ"מ כיון דב' תיבות הן ובב' תיבות לא מצינו דאינו נחלק כ"א בכס יה ושם הוי הטעם דהוי כמו אחתיה ולא ע"ש המקום ב"א הילכך ברור דב' תיבות הן כ"ז כתבתי ותמתי שמי יושע :

שאלה ז קהל הדרים בעיר גדולה כגון ק"ק הראדנא והי' להם בה"כ ונשרף ואחר השריפה נמלכו הקהל ובנו בה"כ במקום אחר ומקום בה"כ הראשון נשאר חרב ועשו הקהל גדר גבוה סביב למען לא ישתמשו שם וכל זה לא הועיל כי א"א להשמר ולהזהיר את העם שלא ישתמשו שם מחמת גוים הפורצים הגדר תמיד אם יש תקנה להוריד המקום מקדושתו ולמכרו או להשכירו או למלוה דרך כבוד להשתמש שם :

תשובה תחילה צריך לדקדק איזה בה"כ רשות ביד בני העיר למכור ואח"כ נבאר שאלתנו בע"ה : גרסינן במגילה ריש פ' בני העיר שמכרו רחובה של עיר וכו' בה"כ לוקחין תיבה · א"ר שמואל ב"נ אמר ר"י לא שנו אלא ב"ה של כפרים אבל ב"ה של כרכים כיון דמעלמא אתו לה לא מצו מזבני לה דהו"ל דרבים · א"ר אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא קאתו לה כיון דאדעתי' דידי אתו אי בעינא מזבני לה עכ"ל הש"ס הצורך לענינינו · וצריך לדקדק פי' כרכים מהו דלכאורה נראה כיון דקאמר ב"ה של כפרים שרי א"כ כל מה שהוא למטה מן הכפר נקרא כרך ואפילו עיר בעלמא · אבל כד מעיינת בה נראה להוכיח דלא מקרי כרך אלא עיר גדולה שבגדולות שהוא מקום שווקים ויהידים שבאין לשם מכל הצדדים תמיד אבל עיר גדולה שאינו מקום שווקים אע"פ שלפעמים באים לשם אורחים מעלמא אינה נקרא כרך · ראיה לדבר דגרסינן פ' קמא דמגילה דף ג' ע"ב אריב"ל כרך שאין עשרה בטלנין בו נידון ככפר לענין קריאת המגילה · ופריך מאי קמ"ל תנינא איזהו עיר גדולה כל שיש בה י' בטלנין פחות מכן ה"ז כפר ומשני כרך אינטריכא לי' אע"ג דמקלעי לי' מעלמי · ופירש"י ז"ל כרך אצטריכא ליה דכל כרך אינו אלא מקום שווקים שנכנסין שם מכל צד וגדול הוא יותר מעיר גדולה דמקלעי לה מעלמא אנשים הרבה ויש הרבה מהן בטלין ממלאכה שאינן עושין מלאכה אלא במקומן אפ"ה בעינן קבועין דזמנין דלא משתכחי עכ"ל הרי ש"מ דלא מקרי כ"א מקום שווקים שבאים שם מכל צד ומשמע שרוב פעמים יש בה י' בטלנין מעלמא דאי אין שם י' בטלנין כ"א לפעמים מאי אולמיה מעיר גדולה פשיטא דגם בעיר גדולה לפעמים מצויין שם י' בטלנין אפי' אין בה י' בטלנין קבועים אלא ש"מ דבכרך רוב פעמים יש בה י' בטלנין אלא דבעינן קבועים דלזמנין לא משתכחי ולשון רש"י מוכיח ע"ז א"כ ש"מ דעיר גדולה אינו בכלל כרך מדהרי במשנה שנינו איזהו עיר גדולה ואפ"ה כרך א"ל אלא ש"מ כרך קאי דוקא אגדולה שבגדולות · וכ"כ הר"ן ז"ל בהדיא דכרך פי' עיר גדולה שבגדולות וא"כ ע"כ גם כרכים דשמעתין פרושן כן · ותדע שהרי שנינו לקמן במשנה אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורידין אותה מקדושתה דברי ר"מ אמרו לו א"כ אף לא משל עיר גדולה לעיר קטנה א"כ מוכח בהדיא דשרי למכור מעיר גדולה לד"ה כגון ר"מ מודה כדפריך התם ור"מ שפיר קאמרי רבנן ומשני מעיר גדולה וכו' משמע דגם ר"מ וא"כ תיקשי אהדדי דהא לעיל מסקינן דלא שרי למכור כ"א ב"ה של כפרים אפי' לקנות בה קדושה יותר יתירה כגון תיבה וכ"ש למוכרה לבני עיר אחרת שלא תוסיף עליו קדושה אדרבה קליטא קדושתא קלא דברוב עם הדרת מלך כדאיתא התם · ואפי' נאמר דלמוכרה לב"ה עדיף טפי דנשארה כמו שהיתה ואין עושין בה דבר רק שמוחלפו אנשיה ואין גבאי כ"כ כמו אם קדושתה מתחללת לגמרי אע"ג דלוקחין בדמי' קדושה יתירה וכן חלק הרז"ה ז"ל לענין דין אחר אליבא דר"מ מ"מ כיון דהטעם שאין לה כח למכרה שהיא שלהם דעל דעת כל העולם הקדישה כדאיתא בתו' והרא"ש ז"ל א"כ מה לי למכרה לב"ה או לדבר אחר הרי אינה שלהם למכרה · וכ"כ רש"י ז"ל בהדיא גבי מעיר גדולה לעיר קטנה ז"ל ד"ה ורבנן אמרי אי איכא למיחש בין רב למעט ה"נ איכא למיחש משום ברוב עם הדרת מלך ולא משכחת מכירה בב"ה אלא לא חיישינן כיון דשקיל דמי ומעלה לה בקדושה מעולה כל מה דבעי לוקח עביד חוץ מד' דברים כדקתני סיפא עכ"ל הרי שכתב בהדיא דאף לעיר גדולה מוכרין לכל דבר ומעלין לדמי' לקדושה מעולה דהא אעיר גדולה קאי · גם ליתא דכתב ולא משכחת מכירה בב"ה משמע דפשוט הוא דליכא מכירה בב"ה והיכן הוא פשוט אע"כ כוונתו היכי תנן לעיל בני העיר שמכרו ב"ה וקאי אפי' אעיר גדולה הא ליכא מכירה בעיר גדולה אלמא מוכח דלעיל אעיר גדולה נמי קאי אלמא דעיר גדולה נמי שרי למכור לכל דבר וא"כ קשיא כמ"ש וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דכרכין אין מוכרין לעולם משמע אפילו שתשאר ב"ה בקדושתה · וכן הטור וכל הפוסקים אין גם אחד שהתיר למכור ב"ה דכרכין אפי' שתשאר ב"ה כמו שהיתה אלא כתבו של

כרכין

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

הכא אינה כמכרה א"כ קשיא ממתניתין דקתני דעיר גדולה כמכרה אלא ש"מ דכיון שאני הני גדולות שבגדולות ומקום שהורה שבאין שם תמיד ורוב פעמים רגילין אורחים לבא שם ולהתפלל שם וכ"כ התוס' ד"ה דמעלמא קאתו לה נראה לפרש הכי כיון שרוב בני אדם רגילין ללכת שם להתפלל כו' הרי שכתבו שהעולם רגילין שם להתפלל וא"כ אדרבה נראה הכי' אבל מפני שלפעמים ש"מ הם אורחים לע"ד אין לך כפר שאין בה אורחים כמה פעמים בשנה וא"כ אין ב"ה נמכר כלל אלא ש"מ תדיר אורחין בעינן · ומדברי התוס' משמע דרוב בני אדם בעינן לא מעוט אורחין · וכן משמע מדברי המרדכי ישן שהביא ב"י בשם קי"ג שכתב בשם ראב"ה ז"ל שאף דהכפרים אפילו אחרים כתבו להם כיון שאין רגילות לבא רוב עם אדעתא דידהו יהבי דמאי דבעי עבדו ב"י הכי אמרינן משמע אבל גבי כרכין מקום שהורה ורגילות לבא שם רבים וכו' : וכן לע"ד מבואר מדברי האשל הרא"ש ז"ל דתדיר אורחים בעינן שכתב ואפי' שהסכימו כל הרגילין לבוא לעיר הזאת ולמכרה שמא יש א' בסוף העולם שהי' סמוך לעיר הזאת והי' רגיל ליכנס בה ולדעתו הוקדשה עכ"ל ויש לדקדק אמאי דכתב שמא יש א' סמוך לעיר הזאת וכו' ולמה לי האי סברא תיפוק לי' כיון דאדעתא דכ"ע הוקדשה כדכתב לפני זה וז"ל כיון דמעלמא אתו לה בני העיר הוקדשה לדעת כל העולם וא"כ איך אפשר שיסכימו כל העולם ע"ז ואפי' הסכימו הסמוכים הרי הוקדשה גם ע"ד האורחים הבאים לפעמים ממקומות רחוקים להם ש"מ דפשיטא ליה יותר מציעתא בכותאה דמשום קלת פעמים לא אמרינן דהקדישו לדעתם אלא משום דרגילין לבוא להם תדיר א"כ מוכח דתדיר בעינן אורחים · ומשמע עוד דלא אמרינן אלא משום הסמוכין דוקא הרגילין ליכנס להם להתפלל בקביעות ואם הי' ברור לן שלא הלך מן הסמוכין לעיר שום א' דליכא למיחש שמא איכא א' בסוף העולם וכו' הוי הרי אע"ג דאיכא אורחים תדיר דבאים לכאן מסוף העולם ממקומו' זה נכנס וזה יוצא מ"מ אינו אוקרין אלא מן הסמוכין הרגילין לבא תמיד בקביעות לא הרחוקים אע"פ שבאין כל יום אחרים לא יחשב מה כיון שאין ב"ה זה קבוע להם אלא כשבאין לסחורה נכנסין להם · משא"כ הסמוכין זהו ב"ה קבוע להם ומקרי ב"ה שלהם · וכן משמע ליישנא דתוס' שהבאתי לעיל שכתבו שרוב ב"א רגילין ללכת שם להתפלל משמע מלשונו דהא דקאמר בגמרא דמעלמא אתו לה אין פירושו דאתו לה לסחורה וממילא נכנסין לב"ה אלא פירושו דאתו לב"ה להתפלל דבכרך רבים סומכין לאותו ב"ה והולכין שם להתפלל והוא ב"ה שלהם · ובאמת יש לעיין מנא לי' להרא"ש והתוס' סברא זו דהתלמודא לא קאמר אלא כיון דמעלמא אתו לה דמשמע כיון שיש אורחים תמיד אפי' אם אלו יוצאין ואחרים נכנסים מ"מ הוקדשה גם אדעת אורחים שבאותו גם ללורך אורחים כיון שהם תמיד שם ומנ"ל לפרש באין לה להתפלל בקביעות כגון הסמוכין להם שאלו עצמן רגילי' תדיר · וכלע"ד ליישב דהרא"ש הי' מהירושלמי שהביא דבריו הרא"ש דלא הזכיר של כרכין אלא חילק בין ב"ה דיחיד לשל רבים משמע שהיחיד הוא בעלה או רבים הם בעליה וע"כ אין פי' כמו של רבים ויחיד דתנן לקמן דמיירי בעיר שיש בה רבים שבאו להו ליכנס בה הם עצמן וכן של יחיד פירושו שבאו להו לכנס בה הוא עצמו דבזה פשיטא דאין שייך שמא יש בסוף העולם שהלך מכאן דזה אפשר לעמוד על הדבר לידע אם א' הלך מכאן · אלא מיירי שבאו להו ע"ד רבים הרגילים לכנס בה מסמוכים ממקומות אחרים לה והם בעלי' בזה א"א לידע מי ומי הי' סמוך לה בכמה פרסאות והלך לו · דאין לפרש דמיירי בכרך שנבנית אדעתא דרבים דאתו לה וכמ"ש דליסגא דב"ה של רבים לא משמע הכי דהל"ל ב"ה דכרך כתלמודא שלנו · אבל ב"ה של רבים משמע שהרבים ידועים שהם בעליה והיא שלהם וא"כ לא משכחת לה אלא כדכתיבנא דכיון דסמוכין לה ורגילין בה הם נקרא בעלי' ושלהן הי' כך אפשר ליישב דבריהם · אבל קלת קשה למה לא כתב הטור דבר זה אלא כתב סתם שכרכים שבאין ממקומות אחרים משמע דלא בעינן שמתפללין שם בקביעות אלא מפרש אלו נכנסין ואלו יוצאין ואפשר דהטור ס"ל דהרא"ש כתב כך לפי לשון הירושלמי אבל תלמודינו הוא דמשמעתי' מיירי אפי' שלא בקביעות · ומ"מ אין הכי תלמודים חולקין דהירושלמי מיירי אפי' שלא בכרך לריך עכ"פ אורחים בקביעות ואה"נ בכרך כיון דאתו רבים אפי' אלו יוצאין ואלו באין ואין מקיימין לומר שאלו רגילין אפ"ה אסור כמי מהאי טעמא דאדעתם הקדישו ככ"ל לפרש דברי הטור לדעת הרא"ש ולדעתי מ"מ עולה מדבריו דבעינן שאחרים רגילין בה תמיד דאדעתם הקדישו כיון שתמיד הם מלוין ומקרי נ"כ ב"ה קבוע שלהם אבל משום שאורחין באים שם לפעמים אין הם כרך עליה · ולפענ"ד ע"פ מה שכתבתי דכרך קרי שרוב פעמים כמלאו בה עשרה במלכין מעלמא לא כמלא הרבה קהלות במדינה שיהא דין זה שייך כ"א בקהלה שיש בה הרבה יחידים בעלה והאורחים הוכים שם כמעט חלי שנה או יותר דאז הקדישו לדעתם כיון שלורך להם ליכנס לב"ה ולקמן אכתוב אי"ה דהכי גם בזה · ואין להקשות לפי"ז הא דאמר רב אשי והא מתא מחסיא אע"ג דמעלמא אתו לה וכו' הא אמרינן כיון ש"ק דכתובות כגון מתא מחסיא דמספקא מכרך ומספקא מכפר הרי דכרך לאו דוקא זה אינו דהאמת כמו שהוכחתי ומילתא דרב אשי ש"מ דמעלמא אתו לה דישיבה גדול היתה קבועה שם בימיו כנודע ולעולם לא היתה כרך אלא תלמידים היו מלוין הרבה בה לישיבתם וזהו ליסנא דקאמר מתא מחסיא אע"ג דמעלמא אתו לה ולא קאמר אע"ג דכרך היא או לימא סתמא והאי מתא מחסיא אלא ש"מ שלא היתה כרך ואפ"ה מעלמא אתו לה וכן הביא הב"י בשם כ"י בשם קכ"ז ז"ל וכראה דעד שלא בא רב אשי וקבע שם ישיבתו לא הי' רגילים לבא שם בני עולם וכו' הרי כמ"ש וא"כ מטעם זה כ"ל דהי' ובפרט ה בגלות אלו שהכנסנו מתי מספר ומיעוטא דמעוטא שאינו נכנס למנין כלל שהם כך עליה הרי בלא ספק · עוד נראה להתיר מטעם אחר דבזמן הזה כלהו אדעת הקהל בונין הב"ה ועושין דלא מבעיא לדברי המפרשים דס"ל דכרכים הוי הטעם משום דכ"ע נותנים מכיסם לסיוע הבנין וא"כ היכא דידעינן דבנאוהו משלהם הרי וכדאיתא בהגהות אשר"י בשם בני העיר ובשאר פוסקים אלא אפי' לפי' רש"י והרא"ש והטור שאין הדבר תלוי בנתינת המעות כ"א הטעם דבכרכים בנאוהו ע"ד כל העולם הנה בזמן הזה יש ראשים בכל קהילה על פיהם ילאו הם ועל פיהם יבואו ובידם למחות לבא לב"ה את מי שירלה ואם נתרצו בני הקהל הרשות בידם למחות לנכרים לכנוס לב"ה גם נכרים מקומות בב"ה וכ"א מקומו ידוע ואין אחר רשאי לישב עליו לע"ד נראה בלי ספק דאין לך אדעתא דידהו אתו · גדולה מזו הייתי ממש עובדא דגמרא דב"ה של טרסיים דזוטרי הוי ואינהו עבדי שפרושו להכהו מפרשים דאינהו לנפשייהו עבדו וה"כ ידיע דכל קהל וקהל לנפשם עבדו ואם לר להם המקום אין מניחין שום נכרי להתערב ביניהם א"כ דידהו עבדו וכיון שז' טובי העיר הם מבוררים מהני אפילו בכרכים למכור על פיהם אפילו שלא במעמד אנשי העיר כיון שקבלום עליהם כך וכמ"ש הב"י בשם המרדכי ישן בשם הראבי"ה דבזמן הזה שבוררים ראשים מהני אפילו בכרכים לשיטה דידיה אם בנאוהו משלהם · וממילא לשיטת שאר מפרשים כיון דאתו אדעתא דידהו מהני נ"כ · וכלע"ד אפי' שלא במעמד אנשי העיר כיון שנהגו כן ואע"פ שהראב"י כתב במעמד א"ה אפשר דבימיו לא נהגו אבל עתה הם בעירינו כראשי גליות ואין א' מאנשי העי' מכניס ראשו בעסקיה' כלע"ד לסמוך ע"ז וביחוד שהוי רק מעלה דרבנן ואל"ל במקום איסורי' כמו שבא בשאלת שאין הטעם נוהרין ומלוה דרבים שאני דר"א שחרר עבדו ודחה עשה משום מלוה דרבים כדאיתא בברכות בפרק כילד ובפרק השולח וכתבו תו' בעירובין פ' בכל מערבין דהי' שפחה שנהגו בה הפקר והתירו לשחררה היינו משום מלוה דרבים דהיו כשלים בעבירה וה"ה בנדון דידן ולכן כ"ל דהרי לפחות במעמד אנשי העיר שכלע"ד כתבתי וחתמתי שמי יהושע :

שאלה ח

יגדל נא שלום אהו' ה"ה התורני עמוד ימיני · יושב בשבת תחכמוני ר"מ כ"י פ"ה מהור"ר משה כהן נרו' מכתב פתוחי חותם קדם מזכרת מכ"ת הגיעני אשר רלה מכ"ת לעמוד על דעתי בענין יהודי אחד אשר לא טוב עשה ולקח איזה ענבים שכתשו כבר ביין שרף לזקקו כנהוג ופג טעמיה ועירבו בין ענבים אחרת אשר לא הופג טעמיה והי' מרמה לבריות למכרו בענבים טוב והנה הקרה לפניו מקרי בלתי טהור מן השמים שכתשו בביתו מזה הענבים המעורב בתוך הלקרין שבשלו בביתו ללורך פסח ודבר זה נעשה בע"פ מה דינו של לקרין זה · ומכ"ת המתיר לאסרו משום דבר דלטעמיה עביד וטעמא לא בטיל · וחזר ושלח בי' כרגא כיון דאין מחמת עלמו אלא מחמת יין שרף אין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר · ואח"כ הסכים לאסור מדברי מהר"ם יפה זללה"ה ומתשובות משאת בנימין זלה"ה · והנה לא אאריך בזה כי לקמן אכתוב מה שכלע"ד להשיב על דבריהם אך אכתוב מה שכלע"ד להתיר מטעם שכבר נתבטל הענבים יבש ביבש בתוך ענבים אחר ברוב דבלתי ספק הי' ההיתר רבה על האיסור כיון שרימה הבריות אלמלא לא נתבטל במיעוטו היה זיופו וערמותו ניכר וא"כ כיון דנתבטל כבר קודם שנודע התערובות קי"ל כהר"ם מרוטנבורק והרא"ש ז"ל שהאריך בפ' גיד הנשה ואם נודע התערובות קודם שנתבשלו הרי דנהפך האיסור להיות היתר וכ"כ הטור בשמו הי' ק"ט וכ"כ מהרמ"אי ז"ל בש"ע ופסק דבהפסד מרובה יש לסמוך ונודע כי אפי' לעשיר מקרי הפסד מרובה וא"כ כיון דנתבשל בע"פ הרי דכבר נתבטל ביבש · וכ"ל עוד דאפי' לדברי הרשב"א ז"ל דפליג אהר"ם והרא"ש מודה הכא דהא כתב הרשב"א והביאו הב"י הי' ק"ט דאם לא בשלו כל התערובות כ"א מקלתו לכל א' ומקלתו לכל הכי הרי דהכל א' וא' אמרינן שמא האיסור נשאר במקלתו האחר וא"כ כ"ש הכא דפשיטא שלא שמו בו הענבים כלו ופשיטא שנשאר הרבה א"כ פשיטא אמרינן שמא הזה שבשלו לא הי' מן האיסור אלא נשאר מוכח בזה שנשאר דבנדון דידן הרי בלא טעם הרשב"א מק"ו ומה התם שבשל הכל אלא שחלקו מקלתו לכאן ומקלתו לכאן ואפ"ה הרי כ"ש הכא דלא בשל הכל ועוד אפי' אם תמלא לומר שא"א שלא לקח גם מן ההיתר מ"מ שמא לא לקח מן האיסור כ"א א' מהי' דאז גם לדברי הרשב"א הרי לבשל ביחד כמ"ש לקמן בע"ה · ועוד דכל דפריש מרובה קפריש פשיטא דפריש מן ההיתר · ואף על גב דקי"ל דבתערובות אפי' אם פירש א' מהן לא אמרינן כל דפריש מרובה קפריש היינו בדבר השוב שנתערב דאיסור הוא במקום קביעתו וא"כ אפי' אם פירש אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע אבל דבר השוב שנתבטל כבר לא שייך גזירה דשמא יקח דיקח ויקח שהרי נתבטל ופשוט הוא · וא"כ כיון דרוב הי' ההיתר אמרינן מן ההיתר לקח · והרשב"א שלא כתב זה היינו משום שבישל הכל כמ"ש וא"כ מה ראיה לתלות בהאי מקלת דלמא במקלת האחר ולכן כתב דכ"א ספיקא הוי אבל הכא שלא בשל הכל פשיטא דליכא האי טעמא וא"כ בכ"ע מודה הרשב"א · ואם באנו לומר דלא שייך כאן יבש ביבש דלא אמרי' יבש ביבש בדבר יבש אלא בדבר שאיסורו מחמת עלמו אבל דבר שנאסר מחמת שנתערב בו איסור הנה הנאסר חוזר כמו האוסר והאוסר לא הי' בטל ברוב אפי' אם הי' יבש דהא דקי"ל דיבש ביבש בטל היינו במינו אבל לא שלא במינו כדאיתא בטור א"כ גם הנאסר מחמתו אינו בטל כמו דגבי היתי' אמרי' איפכא דאין הנאסר אוסר יותר מן האיסור א"כ אם לקולא אזלינן בתר האוסר ק"ו להחמיר ובלא"ה לדבר מסא דכתב הרא"ש פרק גיד הנשה וז"ל והא דאמרינן חתיכה הראוי להתכבד איכה בטילה ה"מ שאסורה מחמת עלמה אבל חתיכה היתר שקבלה טעם מן האיסור אף לדברי המפרש דחתיכ' נעשה נבילה הוא בפ' כשאר איסורים עכ"ל · וכיון שכתב דבטילה היא בפי' אלמא דלא בטיל ברוב כשאר איסורים יבש ביבש א"כ ש"מ דבתר האוסר אזלינן כמ"ש זה אינו דא"כ דברי הרא"ש סותרים זה את זה דהא בפרק כל הבשר גבי אפשר לסוחטו

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

לקושטו כתב דחתיכה שקבלה טעם חלב צריך ס' לבטל את כולה ואף כשיש ס' אותה חתיכה אסורה והשאר מותרות ואם אין מכירו כל החתיכות אסורות אם היא חתיכה הראויה להתכבד ודוקא בשר עם חלב אבל שאר איסורים אף חתיכה הראויה להתכבד אין אוסרי' אחרים ובטלה ברוב כמו שכתב למעלה עכ"ל הרי מבואר דבטלה ברוב · ודוחק לומר דברוב פירושו ברבים דהיינו ס' לאפוקי בשר בחלב דלא בטלה ברבים אפי' באלף כמו שכדחקו קצת מפרשים לפרש וליבטל ברובא דפריך בגמרא פירושו ברבים · זה אינו דא"כ פשיטא דפוסק צריך לפרש דבריו · ועוד שהרי הר"ן ז"ל פ"ק גיד הנשה כתב בפירוש דחתיכ' שקבל' טעם האיסור בטל' בס' או ברוב הרי מבואר דבטל' ברוב · וכן הטור סי' ק"א כתב סתם דאין לה דין חתיכ' הראוי להתכבד משמע בפשיטות דיש לה דין שאינה ראוי' להתכבד ובטל' בס' · ומ"מ דברי הר"ן והרא"ש שכתב דבטל' בס' צ"ע דהיכא משכחת לה · ונ"ל דמיירי בשאינו מינו דהא כתב הטור וכן הר"ן דלא אמרינן יבש ביבש בטל ברוב אלא במינו אבל בשאינו מינו צריך ס' · וא"ת היכי משכחת חתיכ' הראוי להתכבד דיכול' להתערב בשאינו מינו בשלמא הטור כתב דכהאי לחתיכות דקות שאינו ניכר בשאינו מינו אבל חתיכ' הראוי' להתכבד ע"כ שהיא שלימה דאם נחתכ' ע"כ בטל חשיבותיו כדאיתא בפוסקים א"כ האיך יכולה להתערב הלא ניכרה בשאינו מינו · ונ"ל דמיירי משומן וחלב שנתערב דתרי מינים הם דבתר שמא אזלינן כמ"ש הב"י סי' צ"ט בשם האגור או משכחת לה בבשר איל וא"כ כשנתערבו אינו ניכר כך נ"ל הגם כי הוא קצת דוחק ע"כ לע"ד צריך לומר כן · ודברי הר"ן ז"ל יש ליישב דר"ל או בס' אם בא לבטלם ביחד כדכתב הר"ן דאפילו לכתחילה מותר להרבות עליהם עד ששים ולבטלם כאחד או ברובא אם אינו מבטלם כא' כדכתב בהדיא דס"ל כרשב"א דאין לבטלם ביחד אי ליכא ס' · אבל דברי הרא"ש דס"ל דמותר לבטלם כא' אפי' בלא ס' צריך לפרש כמ"ש · מ"מ עלה בידינו דאם קבלה טעם אחר בטלה ברוב אפי' חתיכה הראוי להתכבד כ"ש מה שאינה ראוי' וא"כ אזיל ליה האי חששא · וא"כ נידון דידן הרי בלי ספק לד"ה · ועתה אשיב ידי על מ"ש מ"ה דנ"ל להתיר גם מטעם דבטל טעם חמץ שבעניים בס' ולא שייך כאן לומר תבלין לטעמיה עביד וטעמא לא בטיל כיון דאין איסורו מחמת עצמו כמ"ש גם אתה דמה שהבאת מן הגאון מהרמ"י ז"ל בלבוש להחמיר בענין הגעלה שאין הגעלה מועלת ליין שרף דגרע מבית שאור הנה כי אין דרכי לעיין בספרו ז"ל מ"מ אשיב דבעל הלבושים אנו מלעיזין מה שהחמיר החכם מסברתו ויש להשיב עליה ולא אאריך מ"מ מה ענין ביטול בס' לענין הגעלה הלא בית מרוסת מייתי הרא"ש הרבה פוסקים דס"ל דאין מועיל הגעלה ובית מרוסת הוי הטעם משום חומץ שהוא חמץ ואפ"ה חומץ בעצמו בטל בס' כמ"ש הטור בי"ד סי' קי"ב דחומץ ביין בנ"ט ולא נחלק אדם בדבר וכן שאור אמרינן פ' ג"ה דבטל בק"א שהוא שיעור בתערובות א"כ אפי' אי הוי דומה לבית שאור בטלה סברתך שלא ליבטל באלף ופשיטא יותר מביעתי' בכותחא דגם יין שרף בטל בס' ואפשר בפחות כדק"ל ביוה"כ דבטל בששה חלקים במים כיון דבטל טעמו וכן יי"ש אם נותני' בו עשר חלקים מים או עשרים פשיטא דאין כאן טעם יי"ש כלל כ"א הריח וריחא לאו מילתא היא · אלא שלענין הגעלה גם אני מחמיר דאפשר דנכנס בעומק שאין הגעלה מוציאה הבליעה דאפשר דהוי חמימות ע"י אור שאין ההגעלה מועלת בו ואין ענין זה לבטול · ותשובות משאת בנימין לא דקדקתי בו בתחילה שלא דימה לביצה אלא לענין שאין מותרת מטעם זיעה שהם זיעה אוסרות ולא קרב זה אל עניינו להחמיר בחנם וקרוב בעיני שהחכם ז"ל לא ראה תשובות הריב"ש ז"ל שכתב בפירוש דיי"ש לא הוי זיעה · וכבר חברתי ת"ל תשובה גדולה מאד ונכנסתי בבקיעת עמוקות גדולות להוכיח דיי"ש אינו חמץ מן התורה והבאתי פלפול גדול בתלמוד מכמה מקומות חזקים כראי מוצק ואתה באת להוסיף להחמיר כ"כ דלא ליבטל אפילו באלף קודם פסח · ומה שהביא מכ"ת ראיה מנתערב אחר פסח וה"ה קודם פסח במזיד דאסור לא ידעתי מאי קאמרת אף כי ראוי מן לבוש מלכות דאטו אם עירב אדם חמץ במאכל כדי לאכלו ואין בו בנ"ט כגון דליכא ס' יהא אסור בפסח הלא כבר נתבטל ואינו חוזר וניעור ומה בכך שעשה במזיד · דלא אמרי' דהמבטל איסור במזיד אסור לאכלו אלא במתכוין לבטל האיסור אבל זה שלא נתכוין לבטל האיסור דלאו כשעירב היתר גמור הוא וכל הקנסו אינו אלא מן המחמירים ואין להאריך בזה · ואפשר אם נתכוין כדי לשהותו בפסח הוי כמבטל איסור · ואחר כתבי עיינתי בטור ומצאתי כי לדעתו אפילו ערבו במזיד כדי לשהותו הרי אם אין עוברין על תערובתו והב"י המליץ בעד הרי"ו דכדי לשהותו אפילו במזיד הרי א"כ דברי מבוארי' וא"כ אם הרב מהרמ"י כותב דלא כדעתי יש לתמוה עליו · אח"כ שאלתי אחר ספרו וראיתי שכתב בסי' תמ"ו ס"ב דחמץ בטל בס' קודם פסח אפי' בערב פסח ודוקא שנתערב בשוגג אבל במזיד כגון שעשה אלמוריי"א וכה"ג אסור אפי' לשהותו אחר פסח דקנסוהו ואסרוהו כמבואר בסי' תמ"ב עכ"ל ולא ידעתי מה אשיב ע"ז החכם שאין דרכי ללמוד בספרו ולפעמים שאני מעיין בו דרך מקרה איני יכול לירד לסוף דעתו שהתחיל כשנתבטל בס' וע"ז כ' בד"א בשוגג וסיים אבל במזיד כגון שעשה אלמוריי"א וכו' ואלמוריי"א כתב בטור בסי' תמ"ב דאסור לאכלו אחר פסח א"כ ע"כ אלמורייא יש בו חמץ דיהיב טעמא דלא נתבטל דליכא ס' ועוברים על תערובתו דאל"כ דברי הטור סותרים זה את זה שהרי כתב בסי' תמ"ז דדבר שנתבטל מותר אפי' לכתחילה לערבו כדי לשהותו אע"כ מיירי דלא נתבטל ועוברים על תערובתו כמו כותח הבבלי וא"כ במה דפתח לא סיים · וכן משמע מלשונו בעצמו שכתב כמבואר בסימן תמ"ב ושם מיירי מכותח הבבלי וכיוצא דאיכא טעמא רבה דלא בטיל דהא אמרינן בגמ' דאיכא בהו כזית בכדי אכילת פרס אלא שאין אוכלין אותו אלא ע"י תערובות דבענין בטלה דעתו אצל כל אדם ועשאה שאין אוכלין אותו בענין לא הוי כזית בכדי אכילת פרס אבל בענין אחר יש חמץ בכדי אכילת פרס איך כלהו יהבי טעמא · וכן מבואר בדברי הטור סימן תמ"ב ומוסיף הידוע דלדעת רב אלפס ז"ל וה"ה אפי' כותח הבבלי הרי לכתחילה לערבו ולשהותו וא"כ דברי זה החכם צריכים נגר להולמו · ואפשר דהוא ז"ל ראה שהביא הב"י בסי' תמ"ב גבי חמץ דברי הרא"ש שהביא בשם הרב אברללוני ז"ל דכתב אלמוריי"א דלא הוי כ"א היכא דערב שלא בכוונה אבל לערוב ולשהותו לא · משמע דאלמוריי"א אין בו נתינות טעם דאל"ה אפי' נתערב ממילא אסור לשהותו כמו כותח · ואל"ל דקשיא אמ"ד הראשון דאמר דאלמורי"י הוי מטעם דחמץ ע"י תערובות שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משמע דאיכא ס' דבדליכא ס' אסור אפי' לאחר פסח כמ"ש הטור בהדיא סי' תמ"ז · אי משום הא לא אריא דר"ל דהרב אברללוני ז"ל ומחלוקתו ס"ל דאפילו כותח הבבלי אע"ג דאסור לשהותו מ"מ אם עבר ושהה לא קנים ר"ש דכן יש הרבה פוסקים דס"ל הכי כדמשמע מדברי הב"י שלא הכריע לאסור בדים עוברין אלא דנראה לו הכי וכ"כ הרב המגיד בשם קצת מפרשים משמע דלא מוכרחת סברא זו כולי האי כי הראי' שהבאתי מדברי הטור אין להשיב עלי' ע"כ אחו' אם ישאל מכ"ת שום דבר אל תטריחני בדברי החכם ז"ל כי איני כדאי להשיב עליו ואין אדם שליט ברוח וכו' ובכל פעם שאני רואה דבריו נולדים לי ספיקות הרבה בדבריו שאיני מבינים לאשוריהם · כללו של דבר אין ספק דשרי כאן מכמה טעמים · שאר דברים שכתב מכ"ת לאסור אין צורך להשיב עליהם כי מכ"ת יבין מעצמו שאר שאלות שכתב מכ"ת באיגרת הראשון הנה נתעלם כתבך מעיני ואם אמצא אותו אשיב גם עליהם אי"ה וכל הנ"ל לא כתבתי אלא מה שהיה בזכרוני ועו"ד השאלה אשר כתבת באיגרת השני בענין ריאה שנפחוה ונקרע הקרום שכתבו הרבה מאחרונים שהיא טרפה ונחלקו על מכ"ת בני ק"ק שלך · הנה בזה איני צריך להאריך כי כבר יותר מי' שנים הלכתי להחכם אחי ז"ל שהי' רב בקהילה אחד ונחלקו עליו בזה ג"כ ובכן אלוה להעתיק תשובתי זאת למכ"ת · והנה אחרי גם פה ק"ק קראקא דרשתי וחקרתי והוא היתר גמור · וכן בלבוב ובכל מקום שהייתי ולפי הנשמע גם בשאר קהילות לכן אל תתאמץ בזה כי אפשר שכל קהילות גדולות לא יהיו בני תורה ורחוק לבד יהיו בני תורה לכן עשית מה שמוטל עליך ודייך וכבר ישבתי הנה"ס אף אם לא היתה קובלת הפירוש מ"מ צריך לקיים המנהג דלא ניחא דכל ישראל אוכלין טריפות הס חלילה והנה יותר מע"ו שנים שנתתי גם אני את לבי לזה ולא עלתה בידי ולכן נתתי את לבי ולפי דעתי היתר גמור הוא כ"ז כתבתי וחתמתי

שמי יושע :

שאלה ט בענין

שק של קמח שנפל לטיט דכתב במרדכי בשם הר"י מוויכא ז"ל דאסור לאכלו בפסח משום דמפרך ונכנס עם השאר וחמץ בפסח במשהו · אין ספק בעיני דהר"י מוויכא ס"ל דחמץ שנתבטל קודם פסח חוזר וניעור בפסח דאל"כ יש לתמוה אמר עליו ז"ל כיון דמבואר בדבריו דמיירי שהוא אסור לאפות אפי' קודם פסח · דאין לפרש דמיירי אם בא לאפות בפסח ומשום דיהיב טעמא בשעת אפי' דס"ל דקמח בקמח לא מבטיל. יפה וכמ"ש הסמ"ק ז"ל בסי' רכ"ב שהרי כתב וצריך ליקח קמח אחר לצורך הפסח וזה יאכלנו אם ימצא כמו עיסה בה יזריקנו והשאר ישמרנו עד אחר פסח ודוקא אם נתייבש קודם הפסח אז יכול לשומרו עד אחר הפסח דחמץ שלא בזמנו בנ"ט וכאן אין נ"ט בכל כיון שמבשל אותו אבל בפסח דאיסורו במשהו יזרוק הכל עכ"ל וא"כ ע"כ מיירי שמבשל אותו קודם פסח דאי בפסח כיון דמיפרך ונכנס בו האיסור משהו בפסח הרי אסור לשהותו כמ"ש אח"כ · ועוד כיון שלא נבשל קודם פסח א"כ הוי נ"ט כמ"ש וכאן אין נ"ט כיון שמבשל משמע דבלא בישל אפשר שהוי הרבה שהוי נ"ט וא"כ אסור לשהותו והוי חייב לבערו דהא טעם כעיקר דאורייתא ואפי' למ"ד לאו דאורייתא דרבנן מיהא איכא כמ"ש הוא עצמו שהרי כתב וכאן אינו נ"ט וכו' משמע הא אם היה נ"ט היה אסור לשהותו · ואפילו כדחוק דלא בישלו קודם פסח ועבר ולא ביערו מבשלו בפסח שלא יהא בו נ"ט מ"מ האיך כתב דחמץ שלא בזמנו בנ"ט וכאן אין נ"ט כיון שמבשל והרי שלא בזמנו לא בישלו עדיין והיה נ"ט · ועוד אין סברא כלל כיון שעבר בבל יראה ונכנס באיסור בפסח שיועיל בפסח להוציא האיסור · מלבד קושיא הראשונה · וא"כ כיון שנתבטל קודם פסח למה יהא אסור יאפנו קודם פסח · ואפילו נאמר דס"ל כיון שדרך לאפות בפסח חיישינן שמא יאפה ממנו בפסח וכמ"ש הסמ"ק בסי' הנ"ל גבי חטים שלמות מלחלוחות הארץ דצריך לברור הכל דשמא יאפה ממנו בפסח דרגילות הוא לאפות בפסח · מ"מ לאסור הכל ולקנות קמח אחר לא מצינו · ע"כ נראה יותר כמ"ש דאף דנתבטל קודם פסח חוזר וניעור בפסח אלא דמותר להשהותו דאין אסור להשהות כי אם כותח הבבלי וכיוצא בזה דבר שנ"ט · וגדולה מזה כתב הטור סי' תמ"ז דכל דבר שאין עוברין על תערובתן מותר לערב לכתחילה ולשהותו · ומיהו מן הטור אין ראי' דאיהו ס"ל דאין חוזר וניעור בפסח ומ"מ זה ברור · יהיה איך שיהיה יש לתמוה על הרב מהרמא"י ז"ל שפסק בסי' תנ"ג על הדגן שלמה מלחלוחו' דאין צריך לברור כ"א עד שלא יהא בו ששים א"כ ס"ל דקמח בקמח מתבטל בס' ואין חוזר וניעור דזהו הטעם דא"צ לברור דאל"כ הא יהיב טעמי' בשעת אפי' בפסח וכדאיתא בת"ה סי' קי"ד והוא לא כתב שצריך לאפותו קודם פסח דוקא ולא לדקו דברי המדפיסים הדרכי משה שכתבו שדברי מהרמא"י הוא מדברי הסמ"ק שהרי הסמ"ק אוסר לאפות ממנו בפסח אא"כ ברכו הכל כמבואר בדבריו ובדברי הגהות מיימון שכתבו כן בשמו אע"כ דבריו

הם

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

הם מתים כמבואר בדבריו פי' הכ"ג וא"כ ק"ל דאין חוזר וניעור וכן פסק בהג"ה לעיל בסי' תמ"ז בהג"ה דכוסבין דאין חוזר וניעור וא"כ יש לתמוה למה לא נחלוק על דין זה דשק שנפל למים שהביא הש"ע בסי' תס"ז דאפילו אי ק"ל הטעם משום דרגילות לאפותו בפסח וכ"ש לעיל מ"מ הכי מוכח בסי' תנ"ג בדין דגן שלימה דקמח בקמח מתבטל יפה וא"כ נתבטל בכך ולא ידעתי חילוק כלל בין דגן שלימה ובעיסה לקמח שנפל למים וכתיבת מ"מ קמח בקמח הוא ועל הרב ב"י ז"ל אין לתמוה במה שפסק בסי' תנ"ג דאם לא נבררו החיטין מאכילת עכבר אין בכך כלום דמשמע ס"ל דקמח בקמח מתבטל יפה ואין חוזר וניעור די"ל דאכילת עכבר לא הוי הטעם משום ביטול כ"א מטעם אידך דהטור דקבלה רחוקה היא שתחמץ החטה הקשה מרוק מעט שבפי העכבר · וגם מטעם שכתב הרשב"א ז"ל והיא בתשובות להרמב"ן ז"ל שלא הגיעו לנתבקעו וגם לא יתבקעו ע"ש הב"ע · אבל על הרב בעל הגה"ה קשה לי · ונראה בלתי ספק שמותר לאפותו קודם פסח אחרי הבישול דבזה פשיטא שאין חשש בעולם לכ"ע למאי דק"ל דאין חוזר וניעור וכן הוריתי כמה פעמים · וכתבתי כל זה לעורר לב המעיינים אחר זה עיינתי בדברי הלבוש מלכות ותמהתי על הרב ז"ל מאוד שפסק בסי' תמ"ז דקמח בקמח מתערב יפה ואינו חוזר וניעור בפסח ובסי' תנ"ג פסק גבי חיטין שלמים דצריך לאפותו קודם פסח דאי בפסח אפילו כל שהוא אסור וזהו דעת הסמ"ק ז"ל שהביא הב"י והם שני הפכים וכדאי' בת"ה בהג"ה דדעת הסמ"ק אינו כדעת הטור · ועוד תימא גדולה עליו מה שחילק בין זה לאכילת עכבר באותו סעיף עצמו שכתב דבאכילת עכבר אינו אחד מאלף ומתבטל בטחינתן א"כ גם חיטין שלמים אם בורר שלא יהא בו א' מס' כמ"ש הוא ז"ל למה לא יאפנו בתוך הפסח הרי נתבטל בשעת טחינה דאי יהיב טעמא בשעת אפי' גם אכילת עכבר כן וכ"כ הת"ה בהג"ה דדעת הטור גבי אכילת עכבר ודעת הסמ"ק בדגן הם במחלוקתם · עוד יש לתמוה על הרב הזה ז"ל שכתב בסימן תס"ז גבי שק שנפל למים ז"ל אבל אם נתייבש שלחלוחית לא מהני הריקוד דמפרך ויעבור דרך הנקבים ומתערב ואסור לאכלו בפסח אם היה הרבה מלוחלח שלא נתבטל בס' אלא ירקדנו וכו' עכ"ל משמע דאם לא היה הרבה מותר לאכלו בפסח דנתבטל בס' קודם פסח ואין חוזר וניעור כמ"ש א"כ דקמח בקמח הוי לח בלח וא"כ אם ירקדנו קודם פסח הרי אין בו ס' דאל"כ לא מהני הריקוד כלום וכמ"ש בשם המרדכי לעיל וא"כ הרי לאכלו אח"כ ולמה ישמרנו עד אחר הפסח וע"כ א"א לפרש דבריו אלא שקודם פסח לא נתבטל דלא היה בו ס' ואירע שלא רקדו קודם פסח מרקדו בפסח וזהו תימא הרי נכנס בו משהו ואסרו וכמ"ש לעיל ודרכו ז"ל נעלם מעיני וצ"ע :

שאלה י שאלה מגאון א' להרב מ' יושע נר"ו תפילין של יד שנקרע קצת אם יש להכשיר או לפסול :

תשובה לענ"ד נראה שאין השאלה זו צריכה לפנים דלא מבעי' לנימוקי יוסף דס"ל דכל דברי התלמוד איירי שלא נקרע כ"א בין בית לבית דכן משמע מדבריו שלא כתב כ"א בין אויר לאויר וכן למטה גבי בעתיקתא שלא יצא הקרע לחוץ משמע דהוא ז"ל ס"ל דהכי טבלן קיימת היינו שכל העור סביב מבחוץ שלם ולא נקרע כ"א באויר שבנתיים ומ"ש לא נקרע מלמעלה לאו דוקא דה"ה מן הצדדין רק דכוונתו דבנתיים נקרע ולא עלה הקרע אפי' מצד זה עד למעלה שיהא נראה מבחוץ או אפשר מבחוץ מקרע הכל למעלה · וכ"נ שמוכרח בדבריו למי שמעיין ורבינו ב"י הפריז על מדותיו מה שכתב בסי' ל"ב בא"ח · ולי נראה דנראה פשוט דגם הנ"י כוונתו כן ואפשר שהוא בא לפרש דבריו דלאו דוקא מלמעלן דלאמת אין לחלק ביניהם דמ"מ למעלה או מן הצד כיון דנראה מבחוץ ע"ש סברתו דהא תליא וא"כ בתפילין של יד דהכל הוי מבחוץ פשיטא דאסור · אלא אפילו לפירש"י ז"ל והערוך ז"ל דפי' טבלן כ"ל עור מושב הכתב כיון דהטעם דשלם או שהיה זו כנגד זו פוסלת בלתי ספק הוא מחמת כיון שהגיע הקילקול עד כאן יפסידו יותר ויתקלקל כל הבתי' כדמשמע מדמכשרינן בחדתא לחד כוסתא או בעתיקתא לאידך כוסתא והיינו בשל ראש דאיכא למימר אף זה הבתי' מקולקלים שמא לא יקלקל הבית האידך כיון שכל חדא בית באנפי' נפשי' הוא אף שהוא מעור א' וישאר לפחות בית א' שלם אבל בבית א' כיון שהתחיל להתקלקל ודאי יתקלקל הבית כולה כיון שעור א' הוא · וגם בלאו הכי אין כאן בית א' שלם דאין לפרש דאין הטעם משום שמא יתקלקלו כל הבתים אלא מטעם כיון דנתקלקל תקלקל גם התיתורא שהיא פני טבלן לפירש"י ז"ל וא"כ כמי איפכא דבשל ראש כיון שאנו רואין שהקלקול מתפשט לאין שיעור יש לחוש גם לתיתורא שאנו רואין שהקלקול תלוי בעור שהוא מקולקל כיון שמתפשט הקלקול משא"כ בשל יד מאן לימא לן דהקלקול היא מחמת העור דלמא אירע הדבר שנתלחלח ונקרע ולא יגיע הקלקול לתיתורא דזה אינו דהא כתב הרא"ש והמרדכי ז"ל וכן הטור ז"ל ל"ב דיש לוקחין עור עב דאין התיתורא צריכה להיות מעור א' עם הבתים וכתבו דאין עיקר א"כ אף דעור הבתים מקולקל אין קלקול ראיה שתתקלקל התיתורא העור האחר ואדרבה הוא עב יותר · ואע"ג דכתב הטור ז"ל דעור הדק הנאמר מצי לדיין משום אותו עור העב ויכול לומר דגם זה שייך לתיתורא ולחוש לקילקול אין נראה כן מדברי הרא"ש והמרדכי ז"ל שלא הזכירו זה כלל וגם הטור ז"ל לא כתבו לעכובא אלא אם יעשה יעשה כן וא"כ ברור שאין הטעם אלא משום קילקול הבתים שיתקלקלו לגמרי ולא ישארו אפי' א' שלם ובשל יד שאין אלא א' הרי לא ישאר א' שלם וגם יש לחוש לקילקול דבבית א' אין סברא כלל לומר דבמקום זה אירע דבר ולא יתפשט יותר ולא עוד דנראה אפי' אם מפרש משום קילקול התיתורא היינו בראש שהוא ד' בתים ויש לומר דאירע דבר משל בבית א' ולא פוגע בבית אחר דיש ריוח ביניהם וא"כ אף התיתורא דמצד בית זה נתקלקל דהוא במעט דבר א' עם בית זה שנתקלקל מ"מ בצדדין אחרים לא יגע כי שכל בית הוא נחלק אבל בשל יד דהבית א' ואם נתקלקל תיתי מהי תיתי נתקלקל כל הבית וגם התיתורא נתקלקל ממו דלאו מספיק להו כיון שהכל א' ואיכי מנין סברת מכ"ת שתלה הדבר בפרשיות כיון שכל הפרשיות בבית א' הוי כמו של ראש דאין תלוי בפרשיו' כ"א כמה שכתבתי ויש לסמוך קצת ראיה ע"ז מאי דאמר ר' יוסי מודה לי ר"י מי שאין לו תפילין של יד עולה עור על תפילין של ראש וכרי משמע כשהוא עושה כן הוי ממש תפילין של ראש דינו כשל יד והשתא ודאי אם נקרע מצד א' אין להכשירו דבעינן לאות ולא לאותות והרי מתוך הקרע נראין ד' בתים · ודוחק לומר דהתם אין ה"נ דפסול דמשמע דאף לכתחילה מותר לעשות כן והוי דינו כשל יד ועוד דלא לישתמיט חד מן הפוסקים לחלק ביניהם א"ו גם התם פסול וא"כ ל"ל כיון דלדברי הנ"י ז"ל פסול בודאי כדכתבתי צריך לחוש לחומרא אבל אינו צריך כי לענ"ד מדינא פסול כ"ל :

שאלה יא מצה שנתבשלה בתנור ולקחוה מן התנור לשריפה והניחוה אצל האש שהבעירו בפי התנור ושכחוה עד שהגיע האש אליה ונשרפה והיו עדיין מצות בתנור · גם נתבשלה קדרה אצל האש זה מה דינן של המצות האלו והקדרה שנתבשל באש זה :

תשובה נראה דדין זה תולה בדין זה וזה גורם וא"כ אל עלינו חובת ביאור דין זה וזה גורם ולהאריך בו ולבאר כל פרטי ענייניהם כי ראיתי המחברים אשר באחרו דברי הטור י"ד ז"ל ס"ה קצרו במקום שיש להאריך · וע"כ אבאר גרסינן בפ' כל שעה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי כרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת ר' אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת בשלה ע"ג גחלים ד"ה הפת מותרת והתניא בין חדש ובין ישן יוצן ומסיק ל"ק הא ר' דאמר זוז"ג אסור הא רבנן דאמר זוז"ג מותר · וכתבו הרא"ש והרי"ף ז"ל דהלכתא כרבנן · והכי אסקינן במסכתא ע"ז בפרק כל הצלמים בעינן זורעין תחתן ירקות בימות הגשמים דר"י קובר זוז"ג מותר ואמרי' אמר שמואל הלכה כר"י וכו' היה לך חדש יוצן ומסיקין אותו בעצים דהיתרא וה"ל זוז"ג ושרי עד כאן · וכתבו עוד ולענין אפה בו את הפת הלכה כר' דאמר הפת אסורה דיש שבח עצים בפת ע"כ · עוד כתב הרא"ש ובבשלה ע"ג גחלים פליגי שמואל ור"י חד קאמר דוקא בעוממות אבל לוחשות אסורות וחד אמר אפי' לוחשות מותרות ועבדינן לחומרא והא דשרי בעוממות לד"ה דוקא בערלה וכ"ה דדינן בשריפה וק"ל כל הנשרפין אפרן מותר אבל בחמץ בפסח ק"ל כרבנן דאמרי מפרר וזורה לרוח והוא בכלל כל הנקברין ואפרן אסור וכ"ש הגחלים כ"כ הר"ר יונה ז"ל עכ"ל הרא"ש וב"י י"ד סי' קמ"ב כ' הטור גבי ע"ז דק"ל זה וזה גורם מותר בדיעבד אבל לכתחלה אסור ומ"מ תנור חדש שהסיקו בעצי איסור מותר לכתחילה לאפות בו ע"י היסק שיסיקנו בעצי היתר דכיון דצריך לצננו ה"ל דיעבד אבל תנור ישן שהסיקו בעצי איסור כיון שאין כאן אלא הפסד מועט דמי עצים אסור לאפות בו לכתחלה ואם אפה בו הפת מותרת ואע"ג דק"ל זוז"ג מותר אם אבוקה כנגדו הפת אסורה דיש שבח עצים בפת והר"ן כתב אפי' למ"ד זוז"ג מותר הכא גבי ע"ז בפת שנאפה בעצי איסור וכנגד שנאגד בכבכר של ע"ז אסורות וכנראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המחבר לפסק הלכה עכ"ל ור"ל שמסכי' דע"ז כעלי עצי אסור' והסיק בהן התנור חדש יותצו' והב"י ז"ל תמה על דברי הרמ"ה ז"ל וכתב דלא ידע טעם לדברים דהא בעינן ניכר דמדבל בזבל ע"ז איפסקא הלכתא דזוז"ג מותר וא"כ הוא מסכי' דע"ז דלא כהלכתא גם תמה על דברי הטור שכתב דכן יראה מדברי הרא"ש ז"ל א"כ גם על הרי"ף ז"ל היה יכול לכתוב כן שהביא ג"כ המסכי' כצורתה ובאמת מסכי' אין ראיה דאיכא למימר שלא הביאוה כ"א משום סיפא דמסיים נתערבו באחרות וכו' וללמוד דהיכא דאפה בישן שלא נצטנן דאסור בהנאה דיש לו תקנה בהשלכת הנאה ליה המלח אבל בריפה לא ק"ל כוותי' עכ"ל עוד כתב הב"י לפי' דברי הרמ"ה ז"ל וקשה לי דכיון דגחלת של ע"ז אסורה כמו שנתבאר בסי' זה מאי שרינן בבישלה ע"ג גחלים ול"ל דכי אמרינן אסורה היינו לכתחלה דוקא עכ"ל · ותחלה אביא ראי' שלענ"ד לא דק הרב ז"ל בזה וכבודו במקומו מונח שהרי כתבו תו' בפ' כל שעה דף כ"ו ד"ה בשלי' ע"ג גחלים דוקא בישלי' בדיעבד אע"ג דכל הנשרפין אפרן מותר אפי' לכתחלי' יש לחלק בין אפר לגחלים עכ"ל · הרי דגחלת של ערלי' וכלאי הכרם לכתחלי' אסורי' מכלל דשל ע"ז אפילו בדיעבד אסורי' שהרי בתמורי' תניא דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשרה משמע דעצי אשרה הוי דינן כנקברין ואסורין אפי' בדיעבד · ואין לומר דגם הנקברין אין אסורין כ"א לכתחילה שהרי כתב הרא"ש והבאתי לשונו לעיל דהא דעוממות שרי דוקא בערלה וכ"ש דאפרן מותר אבל בחמץ בפסח דהוי בכלל דכל הנקברין אפרן אסור הרי מבואר דאפי' בדיעבד אסור דאי לכתחלי' גם בערלה וכלאי הכרם אסור דהא אבישלי' על גבי גחלים קאי שפירושו דיעבד כמ"ש התוספות · ודוחק לומר דתלתא בבא קתני דנשרפין מותר לכתחלי' חוץ מע"ז דאסור לכתחלה ומותר בדיעבד ונקברין אסור אפי' בדיעבד דמשמע דחוץ מע"ז אין דינן כנשרפין ולא כנקברין ולו דין חדש שאין לו בזה ולא בזה דודאי לא הוי שתק התלמוד לפרש כן · ועוד מאי פריך התלמוד סוף תמורה וכנקברין אפרן אסור והתניא דם נבלה ובשר המת שנפרכו טהורים ואי לאו טהורים ומותרים מאי קושיא דילמא גם בנקברין אסורין דקאמרינן פירושו לכתחלה ובדיעבד דם נבלה קאי אדיעבד כדקתני בהדיא שנפרכו · ועוד לענ"ד נ"ל דמבואר אפי' בדיעבד אסור דהא בפ' כל שעה בעי תנור שהסיקו בעצי קודש ואפה בו את הפת מהו א"ל הפת אסורה ופריך ואמאי והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקו לחולין ומשני דאיירי בעצי שלמים דלאו בהו מעילה ופריך וכל היכי דמעל המסיק נפקו לחולין והתניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי ע"ז ועצי הקדש לעולם אסור ומשני דכפלי דליקי' מאילי' בעצי הקדש דליכא מעילה ע"כ הרי מבואר דבעצי הקדש אסור אפי' בדיעבד דהא האבעי' קאי בדיעבד אם אפה בו את הפת מה דינו

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

דינו של פת ופסוק לאסור אפילו בדיעבד כיון דליכא מעילה לא נפק לחולין וא"כ כיון דגם בברייתא איירי שנפלו דליקי מאלי בעצי הקדש דליכא מעילה א"כ אסור אפי' בדיעבד וא"כ גם ע"ז ע"כ אסור אפי' בדיעבד דהא שילהי תמורה פריך למה לא עריב ותני ע"ז עם עצי הקדש וכמ"ש רש"י ותוספות ז"ל וא"י ס"ד דע"ז אין אסור כי אם לכתחלה ועצי הקדש אסור אפי' בדיעבד איכא לערבינהו כיון דדינם חלוקים · ואפילו כתרץ דהאבעיא קאי אאבוקה כנגדו כדקאמר בהדיא לרבנן דפרי בקנייתא מהו ורבנן אאבוקה כנגדו קאי כמבואר שם אבל בברייתא אאפר קאי ואפר הקדש לעולם אימא לך דבדיעבד שרי מ"מ לא משמע כן מדקאמר בתמורה בהאי שינויי דנפלי מאליה בעצי הקדש דלא הוי איכא דלמעול ולא נפקי לחולין ומשמע בהדיא דעדיין הקדש הוא וא"כ אסור אפי' בדיעבד · ועוד משכחא דרב שמעי' דמיירי באפר העשוי גבוה שהיא תרומת הדשן הא פשיטא דאסור אפילו בדיעבד כיון דנפקא לה מקרא ושמו אצל מזבח ובקרא פשיטא דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד כדאיתא בכמה דוכתי דבדרבנן יש לחלק בין לכתחלה לדיעבד ולא בדאורייתא וא"כ ה"ה ע"ז דדמי להדדי כמ"ש אבל כבוד רבינו ב"י במקומו מונח שלפענ"ד אין כאן קושיא כלל ובדברינו יתישב גם דברי הרמ"ה ז"ל אבל תמה הוא ז"ל עליהם ולא מצא טעם לדבריו גם דברי הטור אשר כתב כי גם הרא"ש ז"ל סובר כן ולכאורה דבריו תמוהין כמ"ש לקמן בע"ה · ועתה נבאר כי במחלוקת דעת ראשוני' שכתב הטור והרמ"ה הוא בזה כי הטור סובר דכי היכי בערלה וכלאי הכרם לא אמר רבי זה וזה גורם כ"א באבוקה כנגדו דלא נסבי מאיסור בעוד שהאיסור בעין כ"ש הר"ן ז"ל בהדיא דכ"ז שהי הפת בתנור היתה האבוקה כנגדו ובזה שייך לומר שיש שבח עצים בפת אבל אם נאפה בתנור נגד הגחלים אע"ג דגחלת ע"ז אסורה מ"מ שרי מטעם זה וזה גורם דלא שייך בגחלת לומר שבח עצים בפת כיון שאין עצים בעין שנשרף ונעשו גחלים וכן אם גרף התנור ואפה בחום האש כמו שרי וזה מבואר בלשון הטור דאע"ג דאזה וזה גורם מותר אם אבוקה כנגדו אסור דיש שבח עצים בפת הרי מבואר דאזה וזה גורם קאי אבל הרמ"ה חולק בזה וס"ל דלא דמי לערלי' וכלאי הכרם דהתם אפרם שרי ולכן שרי אם נאפה כנגד גחלים דאין כאן איסור כלל ואפילו בחדא גורם שרי וכמ"ש בע"ה אבל ע"ז דגחלת אסורי מקרי איסור בעין דמה לי עצים או גחלת כיון דאיסור נשאר כבראשונה והוי שבח האיסור בפת וזהו סברא אלימתא לענ"ד שאין להשיב עליה שהרי כל עצמו דמחלוקת רבנן ורבי בשבח עצים הוא דרבנן סברי דהנאת היסק אין הנאתו אלא לאחר ביעורו או בשעת ביעורו וכבר כלה אסורו כמ"ש רש"י שם כמה פעמים אבל כאן לא כלה איסורו ודמי להא דאמרינן התם לחד מ"ד דס"ל דגחלים לא שרי אלא עוממות אבל לוחשות אסורות וקאמר בשלמא למ"ד לוחשות אסורות משום דיש שבח עצים בפת הרי דגם בגחלת שייך שבח עצים א"כ בע"ז דבגחלתי' אסורי' פשיטא לכ"ע שייך שבח עצים ואסור · וכן אם גרף התנור הוי החום אסור דמה לי עצים ומה לי חום ויש להביא ראיה דחום התנור גרע הרבה טפי מגחלות דגרסינן בפ' כילד צולין דף ע"ה בעא מיניה דרב חנינא בר אידי מרב אדא בר אהבה תנור שהסיקו בקליפי' ערלה וגרפו ואפו בו את הפת לדברי האוסר מהו ופשוט ליה הפת מותרת אלמא החום התנור גרע טפי דהא גחלת לכ"ע שרי ובחום מבעיא ליה · וכבר הקשו התוס' שם ומי גרע גחלת אפילו עוממות מחום התנור ותרצו שיש חילוק ביניהם וחום התנור · וחזרו לתמוה איפכא דלמה לא יאסור חום התנור כמו האבוקה עצמה כיון דחום האבוקה אסור ועלתה בתיובתא הרי מבואר כדברינו דגם גבי חום התנור שייך שבח עצי' כיון שהחום אסור וא"כ סברת הרמ"ה יש לה סעד גדול דכסי דפשטא תלמודא דגבי ערלה דחום איכו אסיר התם הוא דאפרו מותר דלא אסרי תורי כ"א עצים והא ליתנהו כדאמרינן התם בהדיא ללישנא בתרא הכא אעצים דאסורא קפיד רחמנא והא ליתנהו אבל ע"ז דאפי' אפרה דאין עצים בעין אסיר רחמנא א"כ לא קפיד רחמנא אעצים או אאיסור חום · ונלענ"ד דהרמ"ה פוסק כלשון אחרון כדרך הרי"ף ז"ל בכל התלמוד שפוסק לעולם כלישנא בתרא ואפילו בתרי שינויא פוסק כשנויא בתרא וכמ"ש הב"י בטור א"ע סי' י"ז · ועוד דהכא סוגיא דתלמודא קאי אליבא דלישנא בתרא דבתר הכא גרסינן רמי ליה רב אחדבוי וכו' הא לאו הוי גחלת לא מקרי אש וכתבו התוס' דהא קאי אליבא דלישנא בתרא ועוד דאפילו ללישנא קמא לא דמי ע"ז לערלה דהתם ילפינן מפסח דכתיב צלי אש שכי פעמים למעוטי חום דלא הוי אש כדאיתא התם וא"כ כיון דגלי קרא דלאו אש הוא אין כאן איסור כלל דאיסור הראשון הלך לו כיון דזה לא הוי אש הראשון דבעינן דוקא שיהא אש הראשון כאן ואינו · תדע דהא גחלים לוחשות מסקינן התם בשמעתין דאקרי אש לרבי ואלו בערלה איכא למ"ד דאפילו לוחשות שרי לרבי וא"כ קשיא דגבי חום אי הוי אש הוי' אסור כדאיתא התם בכולי שמעתא וגחלים דאקרו אש לכ"ע למה שרו אלא ע"כ צריך לומר כשינויא דתוי' דגבי גחלים בא חומו מחמת עצמו ואין זה אש הראשון וא"כ האיסור כלה והלך לו ולא אסרי תורי' גחלים דערלי' אבל חום אי הוי אש הוי אש הראשון והאיסור עדיין כאן אלא כיון דילפינן מפסח דלא אקרי אש לענין פסח ה"ה לענין ערלה והוי כמו שאינו דלא אסרה תורי' אלא חום הבא מן השלהבת בעוד דהשלהבת בעין דהוי אש · ובאמת דאלו דברים מספיקים ליישב קושיות התו' שהניחו בתימ' דלמ' לא יאסר הפת הנאפ' בחום כיון דגלתי התורה' דלא עקרי אש הוי כמי שאינו כלל דזה החום אין בו ממש ואינו אש ולא אסרי התורה' כלל והאיסור נשרף וזה אינו איסור הראשון אבל ע"ז דאסור רחמנ' גחלתי' ואפר' ואע"ג דאין חומו בא מחמת השלהבת אלא מחמת עצמו כמ"ש התו' וא"כ אע"ג דאיסור הראשון הלך לו אסרי' התורי' א"כ אע"ג דלאו אש הראשון מ"מ זה עצמו אסור א"כ כ"ש חום דבא מאיסור הראשון וכמו שהקשו תוספות פשיטא דלא עדיף מגחלת וא"כ דברי הרמ"ה יש לו סמוכין · ובזה אתי שפיר מ"ש הטור גם בשם הרא"ש הכי ולכאורה דבריו תמוהין כמו שהקשה הב"י שהרי כתב הרא"ש בענין גיגתא דאזדבל מזבל ע"ז דזה וזה גורם מותר אפי' בע"ז ובזה אתי שפיר דאכתי איכא פת דיש שבח עצים בפת וכיון דגחלת ע"ז אסירי' שייך בגחלת נמי לומר דיש שבח עצים בפת · ומה שהקשו' דלפ"ז היה לו לכתוב שגם הרי"ף ז"ל סובר כן מלבד שאין הקושיא גדולה כ"כ דלא"כ אלא שכתב דעת הרא"ש שזהו נקרא עם יגא בעיני הטור דאזיל לעולם בשיטת אביו הרא"ש · הנה נראה עוד דלפי פירושו דהטעם משום דע"ז גחלתה אסור אתי שפיר דכתב הרא"ש ולא הרי"ף שהרא"ש הוא המגלה הטעם גבי ערלה דשרי בשלה ע"ג גחלים משום דאפרה מותר כמ"ש לשונו לעיל ולכן הוזכר הרא"ש דלדבריו שחלק בין ערלה לחמץ א"כ גם גבי ע"ז יש לחלק כך וא"כ יש לאוקמי' מתניתן דע"ז אליבא דהילכתא וא"י ס"ד דאין חלוק כמות המסקנא ס"ל לפרש אבל הרי"ף מאן לימא לן דהא בהא תליא דילמא סבירא ליה כסי דאפר ערלה שרי מ"מ גחלים אסור ואפ"ה בשלה על גבי גחלים דזה וזה גורם הוא שרי דלא אמרינן שבח עצים בפת כיון שנשרף כמ"ש לדעת הר"א שכ' הטור ומה שהביא המשנ' הוא משום סיפא כמ"ש הב"י אבל הרא"ש הוי ליה לפרש כיון דאפשר לפרשו והתימא על הב"י ז"ל אשר דבריו סותרין תוך כדי דיבור שבתחלה הקשה כיון דגחלת ע"ז אסור אמאי שרי בשלו על גבי גחלים ואח"כ הקשה ואמר דלא ידע טעם לדברי הרמ"ה והוי קושיא הראשוני' מתרצת תמיהתו כי זהו טעמא משום דגחלת ע"ז אסורי' ואדרבא סברא ראשוני' צריכי טעם כאשר הקשו' · ומה שתירץ דלא"ל דאסורי' היינו לכתחלה הנה הרמ"ה לא מוכרח שסובר כן · ואם נאמר דהב"י הקשה דאמאי שרינן בשלה ע"ג גחלים דמשמע אפי' בלא תנור דהיתר דהוי חד גורם דכן משמע ליה'כא דבשלה ע"ג גחלים ועוד דהא אפילו למ"ד דזה וזה גורם אסור מודה בהא דשרי ואמאי כיון דאסירי' בהנא' ה"ל חד גורם דאסורי' ועל הרמ"ה הקשה' דלמה אסור אפי' דליכא תנור דהתירא דס"ל זה וזה גורם דק"ל דשרי ולא סבירא ליה לפי שיש שבח עצים בפת גבי גחלת כמ"ש לסברא של הטור א"כ קשה דהיכן מלא בדברי הטור או שאר פוסקים שהתירו בגחלת של ע"ז בחד גורם אפילו בלא תנור אע"ג דברייתא קתני לה בפסחים היינו לגבי ערלה אבל בע"ז אין שום רמז בטור ובשאר פוסקים שהביא הוא ז"ל לשונם · וע"כ צ"ל שקושיתו היא עמ"ש דאם אפה הפת בתנור ישן מותרת ולא אסור כ"א באבוקי' כנגדו אלמא בגחלים שרי וע"ז הקשה' למה כיון דגחלת ע"ז אסורה וא"כ מה זה שהקשה' על הרמ"ה · ואפשר דקושיא היא אם אפה בתנור בלא גחלים רק מחום התנור למה אסור דס"ל דחום ע"ז אסור לכן צ"ל שלא ראה דברי התו' שכתבתי מפרק כילד צולין וכבר נסתלק' תמיהתו · ונראה לי דדברי מהרמ"ה ישרים ונכוחים למוצאי דעת · ובדברינו אלה נתיישב גם דברי הרמב"ם ז"ל מ"ש בפ"ד מה' ע"ז כשל ממנה עצים אסורים בהנאה הסיק בהן את התנור יותץ ואח"כ יסיק בעצים אחרים של היתר ויאפה אותה אפה בו את הפת ולא לכנו הפת אסורי' בהנאה ע"כ לשון הרמב"ם ותמה עליו הב"י דמדכתב יותץ התם משמע דאפילו בחדש מיירי וכמ"ד זה וזה גורם מותר דלמ"ד אסור בחדש בעי נתיצה וכן פסק הרמב"ם בנטיעות ירק ובשדי שנזדבלו בזבל של ע"ז דזה וזה גורם מותר וא"כ למה פסק שהם וכתב דאפה בו את הפת אסורי' דמשמע בין בחדש בין בישן והא בישן דהוי זה וזה גורם ושרי ותירץ דמיירי באבוקי' כנגדו הא לאו הכי מותר וסמך עמ"ש גבי ערלה וכלאי הכרם עכ"ל ולענ"ד דזהו דוחק גדול דהרמב"ם יסמוך בדיני ע"ז על דיני ערלה דפשיטא דע"ז חמורי' בכמה דברים והוי ליה לאשמעינן חידוש גדול דגם ע"ז הוי כערלי' ועוד דא"כ לא הוי ליה לכתוב שום דבר בע"ז ויסמוך הכל על ערלה ואיך פתח פתח קטן ולאשי פרקים וכתב דיני האיסור ולא כתב דיני היתר גם לא הוזכר אבוקי' כנגדו רק פתח ולא סיים גם למה לא כ' דאסור מטעם שבח עצי' אסור בפת כאשר כתב גבי ערלי' כיון דזהו עיקר הטעם · אבל לשיטתי אתי שפיר על נכון ולא קשיא כלום דודאי זה וזה גורם מותר אפי' בע"ז אבל לא לכנו אסור אפילו בלא אבוקי' כנגדו ואפילו גרף התנור לכן אסור בגחלים מטעם שכתבנו ולכן לא כתב שום היתר לא בגרוף ולא בגחלים אבל בתנור דאיסור הרי אפילו בעצי היתר וזה ברור בעיני שכלענ"ד כתבתי

ושמחתי שמי יושע :

שאלה יב

נשאלתי אחד שהיה לו חמץ בבית גוי ושכח למכרו לגוי קודם פסח ואחר שש שעות נזכר וכבר ביטל חמצו כהוגן קודם שש מאי תקנתו כי הפסד גדול הוא :

תשובה

תחיל' דבר השואל אלי שסברתו דרך עצה שיניחנו במקום הפקר לכלבים או לחזירים ואם יזכו בו גוים אז יוכל לקנות מהם אחר הפסח בזול או יחזירו לו כי מסתמא הגוי שהחמץ בביתו לא יניח לכלבים או לחזירים להפסיד ויזכה בו וא"כ אולי יחזיר לו כיון שמכירו כיון דק"ל כחכמים דלא בעינן שריפה אלא השבתתו בכל דבר וא"כ שרי להשליכו במקום הפקר ואע"ג דכתב בהגהות מיימוני פרק י"ג בשם ריצב"ק והביאו הב"י ז"ל דלאחר זמן איסורו לא יניחנו במקום הפקר לעורבים והביא ראיי' מהירושלמי לא יאכל חמץ אפילו לכלבים אחרים ע"ש ואין לומר דריצב"ק ז"ל פוסק כר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפ' כדמסיים בהדיא בהגה"ה הנ"ל אבל לדידן דק"ל כרבנן מותר להשליכו במקום הפקר זה אינו דהירושלמי קאי אליבא דכ"ע כיון דדרש ליה מקרא דאם לא תימא הכי א"כ למה לא הביאו הפוסקים ראי' מהירושלמי דהלכה כר"י כיון דבתלמודא דידן אינו מבואר הלכ' כמאן וסמוך אירושלמי כדכתבי בכל דוכתא ועוד דא"כ למה אמרו דאסור לאכלה לבהמת הפקר אפי' קבורים היו' אסורי' דהא איכא למימר דדוקא להאכיל לבהמת הפקר אסור משום לא יאכל אבל קבורי' שרי והל"ל דאפילו קבורי' אסורי' כ"ש להאכיל וכו' ועוד דבהגה"ה הנ"ל מבואר בהדיא דקבורי' שרי וה"ל ריצב"ק אוסר להשליך למקום הפקר דחזינא בתמורי' דכל איסור הנאה מצריך להו קבורה משמע דקבורי' שרי · ועוד דהא מקשי' בהגה"ה הנ"ל והא דתנן מפרר וכו' ומאי קשיא הייכו אליבא דרבנן ולכן אליבא דר"י קיימינן אלא משמע דאפילו לרבנן אסור ליתן לבעלי חי דהפסד

ולכן

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

ולכן מקשה מתפרד דדגים אכלי לה ותירץ דממשי לה מיא וכו' וכל אלו ראיות גרועות הם וכן משמע מדברי הב"י ז"ל דנקיטן תע"ס הביא דעת הפוסקים אם הלכה כר"י או כרבנן ובס"י תע"ס הביא הירושלמי דפסק הלכה כתם משמע דאתי כב"ש והא דמסיים בסג"ס דאין ביעור חמץ אלא שריפה היינו אם השליכו למקום הפקר קודם שנאסר בהנאה דהיינו בשעת תמיכה דסובר ריב"ק ז"ל דמסיק לקמיה מצד אם יצא ממנו אחר זמן איסורו כמבואר בדבריו דזה לא נזכר בירושלמי ולא אתי מנה יאכל חמץ דזה מיירי שלא השליכו אחר שנאסר ועל זה קאמר טעמי דאין ביעור וכו' ואין להקשות כיון דריב"ק פוסק כר"י א"כ ל"ל טעמא משום דצריך קבורי או כלי' מירושלמי תיפוק ליה דשריפה בעי י"ל דר"י לא קאמר אלא שלא בשעת ביעורו לרש"י ז"ל כדאית ליה ולר"ת כדאית ליה אבל בשעת בשעת ביעורו שהוא לרש"י אחר ו' שעות ולר"ת בשעה ו' כרבנן ס"ל וע"ז קאי ריב"ק ז"ל דבעי קבורי · ועי"כ ל"ל כן דאל"כ דברי ריב"ק ל"ע דפתח בקבורי כרבנן וקיים בשריפה כר"י אלא ש"מ דריב"ק בכל חדא סדושא קמ"ל דשריפה קמ"ל דאפילו בשעת ביעורו לכל אחד כדאית ליה דמודי ר"י דהשבתתו בכל דבר אפ"ה לא ישליכנו לכלבים דמ"מ קבורי בעי וכ"ש שלא בשעת ביעורו דבשריפה ואח"כ אמר דאם השליכו קודם שנאסר ונמצא אחר שעת ביעורו אע"ג בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר דשאני להניחו לעורבים וכה"ג לא בעי קבורה ולא אסור בירושלמי כה"ג כיון קודם שנאסר היא · וקצת משמע מדברי ריב"ק דס"ל כר"ת מדכתב ואם ימצא אחר זמן איסורו דפשטיה משמע אחר שש כדעת ר"ת · ואפשר לדחות דאחר זמן איסורו פירושו אחר שנאסר בהנאה שהוא סוף שש · ומכל זה יש לתמוה על רבינו ב"י ז"ל דפסק בש"ע שלו כרבנן ואחר כך הביא דעת ריב"ק ז"ל לפסק הלכה דאם השליכו קודם שנאסר בהנאה צריך ליטלו משם דזהו לדעת ר"י כדכתב ריב"ק ז"ל בהדיא · ואפשר דסבירא ליה להרב ז"ל דגם ריב"ק נקט מילתיה אליבא דר"י היינו משום דאיהו ס"ל כר"י אבל באמת אפילו לדידן דס"ל כרבנן הוי כמו דינא הכי דקבורה לרבנן הוי מלוה כמו שריפה לר"י ובעי קבורה דוקא ואף על גב דפתח בקבורה וסיים בשריפה הנה בתחילה נקט אליבא דכ"ע ולבסוף נקט אליבא דהלכתא ודוחק · ועוד קשה לי דע"כ קבורה באיסורי הנאה אינו אלא חומרא דרבנן דבי היכי דלא ליתי לידי תקלה ולא שמלותו בכך וכדאיתא בהדיא ריש פ' בתרא דע"ז גבי שכר יין נסך דאל"כ קשה תינח חמץ דנפקא מלא יאכל שאר איסורי הנאה מנ"ל וכ"ת דנפקא מחמץ דהא ריב"ק מייתי ראיה מסוף תמורה והתם כר"י ס"ל דהמן בשריפה ועוד דא"כ בפרק בתרא דע"ז גבי שכר יין נסך למה לי משום תקלה תיפוק ליה מחמץ אלא ש"מ קבורה אינו אלא מדרבנן משום תקלה ואפי' את"ל דגבי חמץ הוי דאורייתא הלא לא אסרה תורה אלא לאחר שנאסר בהנאה אבל זה שהשליך קודם שנאסר לא אסרה תורה אבל שלא בשעת ביעורו אין מליחו בשריפה ואפילו קבורה לא מהני א"כ לא קייב מלות שריפה כנ"ל ליישב דברי ריב"ק ול"ע · כחזור לענייננו דא"כ אסור להשליכו במקום הפקר לדעת ריב"ק ז"ל מ"מ נראה דבמקום הפסד יש לסמוך אדרש"י ז"ל דשרי להשליכו למקום הפקר כדכתב הב"י סי' תמ"ו וסוף ז"ל כתב בלי ראיה רק שהטור ס"ל הכי ואני מלאתי בהדיא בדברי רש"י ז"ל כתב בגמ' גבי ש"מ מדר"ע תלה דף כ' ד"ה ש"מ דאי השבתתו בכל דבר ס"ל ישליכנו לכלבים כו' הרי בהדיא רש"י ז"ל בהדיא אי השבתתו בכל דבר להשליכו לכלבים · ובאמת צריך ליישב לדעת רש"י הירושלמי שאוסר לאכלה לבהמת הפקר · ואי לאו הב"י ה"א אומר דהירושלמי שאוסר הוא רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כמו שאוכיח לקמן ורש"י ז"ל קאי אקרא דלוקמיה לקרא ב"ש וישליכנו לכלבים כדכתב בהדיא ע"ש דמן התורה שרי להאכלו לבהמת הפקר וק"ל · אלא שמן הב"י לא משמע כן דהוא ז"ל כתב דהטור ס"ל מדינא דמותר להשליכו במקום הפקר · ובלאו הכי יש לדקדק הלא הטור כתב בהדיא סי' תמ"ח דאסור להאכיל לבהמת הפקר וצריך לחלק בין שהשליך במקום הפקר והבהמה אתיא מאליה ואוכלת או להאכילה בידים וק"ל · יהיה איך שיהיה מ"מ כיון דאיסור זה אינו אלא מדרבנן כ"ל לסמוך על דברי רש"י ביחוד שכתב הב"י בפירוש דהכי משמע · וראי' דאינו אלא מדרבנן מדאמרינן לקמן בפרק כל שעה חזקיה נפיק מלא יאכל אסור הנאה א"כ מבעי ליה לדרשה אחריתא ואפילו ר' אבהו דפליג עליה מ"מ בהא לא פליג מדמותיב בגמ' מאי בינייהו ומשני חולין שנשחטו בעזרה ולא משני דדין זה א"ב דר' אבהו מוקי לא יאכל לדרשה הירושלמי ואפי' לאתי דגם לחזקיה תרתי ש"מ מ"מ מאי פריך שם דף כ"ג ולחזקיה למה לי למיכתב לא יאכל ואתי לכם למישרי וכו' ליתני דכתב לא יאכל דאסור להפקירן דגם התם שייך דין זה כדמשמע קצת מפירש"י ז"ל שם נזדמנו דלא מצרכינן להפקירן וכו' ול"ל דאין שייך שם שילוח שרלים בשביל להפקירן ואם נזדמנו לו א"ל להפקירן · אבל מ"מ אין נראה כלל לומר דתרתי ש"מ שמנ"ל לאסור כ"כ אפילו בלא הנאה כיון דאיכא לאוקמי דוקא בהנאה דהא בירושלמי פריך במה אנן קיימין אי לכלבו היינו הנאה אלמא אי צריך קרא להנאה ליכא למילף לאסור כלב הפקר וכיון דחזקיה בעי קרא להנאה מכלן הפקר · והירוש' ל"ל דס"ל כר"א דמלא יאכל לחודיה נפקא הנאה כמו ומלא יאכל נפקא בהמת הפקר · ועוד דלר' אבהו דס"ל דאין חילוק בין לא יאכל ובין לא יאכל ולא נפקא איסור הנאה מיאכל כ"ש הפקר דלית ליה הנאה כלל · וכבר הוכחתי דבדבר זה לא פליגי · ואין לפרש דגם ר' אבהו דרש לא יאכל אלא דלאו ס"ל דתרתי ש"מ ולכן אי לאו אותו הוי מוקמינן לא יאכל לאיסור הנאה והפקר הוי שרי השתא דכתיב אותו לאסור הנאה אייתר לא יאכל להפקר · דזה אינו דכוליה סוגיא משמע דס"ל לר' אבהו דלא יאכל לא משמע כלל איסור הנאה דאלת"ה הא דמשני לר"י בן לוי דלא יאכל לאיסור הנאה לא משמע ליה הרי מחלוקת ג' דלא כחזקיה ודלא כר' אבהו א"כ ס"ל דלא משמע איסור הנאה וכיון דלא יאכל לא משמע דאפי' לכלבו שלו יהא אסור כ"ש כלב של הפקר כדאיתא בירושלמי בהדיא דמקשה יוסי לאסור כלב שלו · ואל"ל לנוסחאות הטור שלפנינו שהביא הירושלמי לא יאכל חמץ אפילו לכלבים דמשמע דלא יאכל הוא ליתא דירושלמי לא מדרש מקרא הרי מוכח דאינו אלא מדרבנן וא"כ יש לסמוך אב"י כנ"ל ונראה לי עוד להביא ראיה קצת כנגד ריב"ק ז"ל מהא דפריך בגמ' גבי אין בודקין לאור החמה האי אור החמה היכי דמי אי כימא בחדר והאמר רבא חדר א"ל בדיקה וכו' ומאי קושיא דלמא מיירי התנא בהא הוא בודק אחר זמן האיסור דאז אסור להניחו כדכתב ריב"ק דהא דרבא מיירי קודם שנאסר וקאמר התנא דאין בודקין לאור החמה ועיקר חידושו דתנא שלא נבדוק נגד החמה דהא בלא"ה מיירי שלא בדק כהלכתן · ויש ליישב דא"כ לא אתי התנא כחד מינייהו דאי ס"ל כרבנן אין צריך בדיקה דהשבתתו בכל דבר כיון שבא החמץ שם קודם זמן האיסור כנ"ל ואי ס"ל כר' יהודה הא אמר ר"י לאחר זמן איסורו אסור לבדוק דילמא אתי למיכל מיניה ודוחק דס"ל כמר בחדא וכמר בחדא · ועי"ל דאף דאמר ריב"ק דאין להניחו שם אחר זמן האיסור היינו אם רואה שם חמץ אבל א"ל בדיקה אחריו · והא דקאמר ריב"ק ובהא מי כי דמלר א"ל וכו' ר"ל דאם בא לשם קודם זמן האיסור א"ל בדיקה אפי' אח"כ אא"כ רואה החמץ מחויב ליקחנו כנ"ל ·

שאלה יג

יגדל נא שלום אהו' גיסי האלוף המכס המוכתר עמוד ימיני יושב בשבת תחכמוני עידכי עלכי מהו' אברהם נ"יו · מה שהלכה מכ"ת לעמוד על דעתי בענין ישראל ששכח למכור י"ש שלו לגוים קודם פסח ועבר עליו הפסח והחזיק רב גדול מאוירולו' חכם גדול אילסתירו בהנאה מטעמי שמבוארים בשאלה כמו שאזכרם בע"ה הנה כבר מימים רבים יותר מי' שנים (א"ב סי' ס' וכהדומי שסי' סח"מ) כשאלתי על מעשה כזה ממש מן השכי מסוי' משם משאלכימס יליו והשבתי לו תשובה בארוכות ולא העתקתים וכתבתי לו כמה פעמים שיעתיקהם לי ולא עשה כן לא ידעתי למה ומ"מ יש בידי תשובתו שהשיב על תשובתי ומה שחזרתי וכתבתי אליו ומזה אוכל לידע מה שהשבתי בראשונה ולכן ראיתי לכתוב הדברים בקיצור מופלא ואולי יבואו בתוך דברי חידושים אשר לא שערתי בתשובה ראשונה · בתחילה אכתוב בקצרי אף כי אבנה יסוד תשובתי על זה כי איני כדאי להשיב על הב"י מ"מ למישם מיהא מבעי · הנה בנוסחות הרמב"ם ז"ל שבידינו כתב דחמץ הידוע בעי ביעור מדאורייתא ולא מהני ביטול כ"א לחמץ שאינו ידוע וכתב ע"ז הב"י ז"ל בסימן תל"א שא"א ליישב נוסחא זו ע"פ סוגיות הגמ' דאמרינן בכמה דוכתי דבטול מהני אפילו בחמץ ידוע וכתב במלא נוסחא אחרת · ואני כתבתי על זה דספרים הרב ב"י על מדותיו ולדרבא לב"ד דבנוסחא שבידינו יתישבו הרבה סוגיות הצריכין גבר לסולמן · ולהביא קצת מהם אמי' הוא בפרק אלו עוברין מתני' כילד מפרישין חלה בטומאה ב"ש רא"א לא תקרא לה שם עד שתאפה וכו' וא"כ קשה אמאי דחקה הכי תבלי' ומעלה פילא בקופא דמשמא דהא לר"א דשרי לאפותה ע"י הואיל וכל חדא חזיא ליה לא בשר למיעבד הכי כמ"ש התוס' דהיכא דאפשר בלא הואיל לא עבדינן בהואיל והקשו לר"א דהא אפשר בלא הואיל ע"י שהלה לכהן א"כ ש"מ דאי אפשר בלא הואיל עדיף טפי וכ"ש הטלה לכהן גריעה טפי כמ"ש התוס' והא אפשר בלא הכי מילי דיבטל החלה קודם שתחמץ ונמלא שלא יעבור על בל יראה · דאין לתרץ דא"א לבטל החלה דלאו דידיה היא אלא דכהן דא"כ אינו עובר עליה כלל אע"כ עובר עליה מטעם דהואיל ואי בעי מיתשיל עליה והוי ממונו א"כ לבטל ממון דאית ליה בה ולא יעבור אלא ש"מ חמץ דאפשר בביעור לא נפק מידי בל יראה מדאורייתא עד שישרוף לה · ותדע דהא לר' יהושע דס"ל דטובת הנאה אינה ממון ולית ליה הואיל ס"ל דאין עוברין עליו דכתיב לך וזה אינו שלו א"כ יבטל כמי דמהאי טעמא אתי לה דאינו שלך כמ"ש התוס' פ"ק דף ס' ד"ה מדאורייתא יבטלנה ודיו דאיסו לא עבר עליה עוד והכהן שפיטא דלא יעבור דהא לא מטא לידיה עדיין כמ"ש רש"י ז"ל ובהא לא פליגי ר"א ור"י דעד כאן לא פליגי אלא בבעל הבית אם הוא עובר מטעם הואיל אבל בכהן דלא מטא לידיה למה יעבור לד"ה ופשוט הוא אלא ש"מ דמדאורייתא חייב לבער החמץ הידוע · גם אין לפרש דלעולם מדאורייתא ליכא איסורא בביטול והכא איסורא דרבנן היא ואע"ם דר"א וכן ר"י נקטו בלישנייהו ב"י ובל ימלא היינו דאיכא לא איירי בביטול ואפילו אי איירי מ"מ כוונתם כיון דמוזהרים עליה בבל יראה בלא ביטול גזרי רבנן אפילו בביטול · דז"א דהא גם בהואיל איכא איסור דרבנן דהא מסקינן התם בגמ' ורבה דאית ליה הואיל כר"א ורבה לא אמר הואיל אלא לענין דאינו לוקה אבל איסורא מיהא איכא דאי לא תימא הכי הוי שרי לאפות מי"ט לחול לכתחילה וזה פשוט לאסור · אח"כ מצאתי שכתב כן הר"ן ז"ל בהדיא פרק אלו עוברין ופרק י"ט גבי א"ר חסדא בהמה חלים של גוי כו' וכ"כ הרב"י ז"ל סימן תקי"ב וכן פסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל פ' י"ט דאין הלכה כרב הונא דשרי לאפות קמחא דבני חילא משום דכל חדא וחדא חזי לינוקא אלא כריב"ל דאמר אין מזמנין גוי בי"ט גזירה דירבה בשבילו אע"ג דפסק כרבה פרק אלו עוברין דאמרינן הואיל וזה ממש הואיל דרבה הואיל דכל חדא חזיא לי' כמ"ש רש"י והר"ן שם · והרב המגיד ז"ל פ"א מהלכות י"ט כתב דגם הרמב"ם לא היתר בקמחא דבני חילא אלא אם לא היו אופין להם כל הפת לא היו יכולין לאפות פת אחד וליתן לתינוק כמלא הפת כאפת בשביל ישראל אבל גבי חלה לא היו אופין את שלהם בשביל החלה דבלא החלה היו יכולים לאפות את שלהם שהרי הכל שלהם הוא והוי ממש כדברי ריב"ל דאין מזמנין את הגוי כיון דאלק ישראל לא יגרע אם לא יזמין את הגוי שהרי משל ישראל

הוא

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

הוא מתן לו בפיה הרמב"ם בהדיא · וע"כ צריך לפרש דברי הרמב"ם כמו שפירש המגיד משנה דלהלכה דבריו סותרים זא"ז שהרי הרמב"ם פסק פ"א מה' י"ט כרב חסדא דעיסה חלים של גוי ושאור של ישראל אסור לאפות משום דאפשר לאיפלוגה בליסה וא"כ ע"כ מה שהתיר בקימחא דבי סילא מיירי כפי' הה"מ דאי הוי אפשר למישקל חדא ריפתא ולאפותה לתינוק היה אסור לאפות כולה דהא אפשר לאיפלוגה בליסה · וכ"כ הר"ן בהדיא דמאן דמפרש דברי רב הונא דהרי אפי' אם אפשר למישקל חדא ריפתא לינוקא ולמיפא פליג אדרב חסדא · ולפ"ז יש לתמוה על הטור דנראה שהוא מפרש דהרמב"ם התיר אפילו בכה"ג דאי לא התיר כ"א בצריך לאפות את כולה בהא ליכא מאן דאסור דהא על אדעתיה דידיה אפה לה וכמ"ש הר"ן והב"י וא"כ לא קשין שפיר דברי הרמב"ם דקאמרו אהדדי · ומאי שנא נמי א"א לומר דגבי חכם ה"ה לפלוגים בליסה כיון דחיישינן לחימוץ דז"א דא"כ · גם לרב חסדא דלית ליה הואיל הוי שרי דהא לא אסור רב חסדא אלא מטעם דאפשר לפלוגים ואפ"ה שרי מטעם הואיל כיון דהואיל נבחול"ה לרבה אינו אלא איסור דרבנן מוטב לעבור על איסור דרבנן מלעבור בבל יראה וב"י אבל למאן דלית ליה הואיל הוי איסורא דאורייתא ומאי אולמי האי לאו מהאי לאו וא"כ קשיא דליבטליה ואז לא הוי כ"א איסורא דרבנן בשב ואל תעשה ולמה שרינן איסורא דרבנן בשב ועשה אלא ע"מ דגבי חמץ בעין לא מהני ביטול מדאורייתא כלל אע"ג דמבטל מקמיה דהחמץ מ"מ הוי הביטול כמאן דליתא דבלא"ה אינו ברשותו של אדם ומאן הכתוב כאילו הם ברשותו · ולא מבעיא לדברי רש"י שפירש טעם משום דהשבתה בלב הוי השבתה ולא מטעם הפקר כדפירש בהדיא בפ"ק וכן נראה ברור דעת הרמב"ם שכתב פ"ב דביטול בלב שיחשוב בלבו כאלו הוא עפר וכדבר שאין בו צורך כלל · ואי מטעם הפקר ל"ל כולי האי הרי אינו שלו מלבד שאר לשונו שם דלא משמע כלל משום הפקר וא"כ לדבריהם פשיטא דשרי לבטל קודם ביו"ט אלא לדברי תוס' ז"ל דמטעם הפקר נגעו בה היה אפשר שכשם שאין שורפין קדשים ביו"ט כך אסור להפקירן יהוי כמשליך לאיבוד ולכלבים · והי"מ אי הוי הפקר ממש אבל הכא דביטול בלב גבי פשיטא דלא ק"ד שאסור לעשות בקדשים כן ביו"ט אלא ש"מ שאסור לבטל חמץ ידוע · עוד הארכתי להביא ראיה מפ' תמיד נשחט דף ס"ג דפליגי ר"י ור"ל בשוחט על החמץ אי צריך להיות עמו בעזרה ואמרינן בחד לישנא דבהתראה ספק פליגי ופי' תוס' אליבא דרש"י דיכול המותרה להכחיש ולומר שוגג הייתי א"כ קשה כא אפי' עמו בעזרה יכול להכחישם ולומר בטלתי וא"כ איך מתרין בו שמא בטלו והארכתי בזה הרבה לכת"ר כל מה דאפשר לתרץ בזה ואין להאריך · וא"כ מכאן להב"י דמותר בביטול מדאורייתא חמץ הידוע דמעיסה המגולגלת דתלמיד היושב לפני רבו וכן מהולך לשחוט את פסחו כו' אין ראיה כמו שיישב הוא עצמו ז"ל בכסף משנה וכן ישבתי אני בתשובתי הראשונה ואז לא ראיתי הכסף משנה ולא היה במחשבתי כלל ועיקר הראיה העיקרית אשר כסמוך עליה ומתמהני מ"ר נוסחא זו מהא דפריך בגמ' גבי גלוסקא יפה וכי משכחת לה לבטלה ולא פריך לבערה אי ביעור דאורייתא לחמץ ידוע עכ"ל · ואני שמעתי ולא אבין דהא"ך יפריך דלבערה הא אמרי' דעתא עלוי ושם עליה דלבערה וא"כ שמא יחוס עליה אפילו רגע ויעבור ברגע זו בבל יראה וב"י אבל בביטול מאי כ"מ · והתוס' שהקשו שם על רש"י שפירש דדעתיה עליה ושם עליה לבטלה א"כ מאי פריך עליה המקשן ליבטל הא אמרינן דשם עליה הכא בנוסחין ברש"י לא כתב לבטלה אלא לשורפה ותמיהא איך ס"ד דרש"י כתב לבטלה לרש"י ולרמב"ם לא הוי ביטול מטעם הפקר וא"כ מכ"מ בביטול · והתוס' אזלו לטעמייהו דביטול מטעם הפקר וא"כ שם להפקירו שנה שנה זה צריך ישוב מאי נפקא ליה מיניה כיון שמפקירה בלב · ואפשר לומר בדוחק דמ"מ ירא שמא יזכה בו אחר כיון שדרך להפקירו ולכן חיישינן שמא ימצא גלוסקא ואמר בפירוש שאינו מבטל ודוחק הוא · כללו של דבר דאין ראיה מזה למחוק נוסחא זו וא"כ לנוסחא זו כיון דחמץ ידוע צריך ביעור דוקא אם כן אי לא ביערו אפילו שכח לבערו כבר כתב הרמב"ם והטור דחמץ שעבר עליו הפסח אסור אפילו הניחו שוגג או אנוס אסור א"כ הוי אסור בלא שום חשש אבל מה אעשה כי הב"י העיד שנוסחא הוא ט"ס והביא כמה ספרים בכ"מ המעידים כמותו ואין אני כדאי לחלוק ולא עוד אלא שדעת הר"ן והטור והרב המגיד מבואר דס"ל דאפילו לחמץ ידוע מהני ביטול וכמ"ש לקמן בא"ה ולכן אכתוב לנוסחא א מה דינה · הנה מה שכתבת בכתבך שחכם אחד רצה להתיר כיון שביטל ואי כדברי רב יהודה דהבודק צריך שיבטל ופלוגתא בירושלמי מיירי קודם תקנת ר"י ואז הוי חיישינן שמא לא יבטל אבל לאחר תקנת ר"י כל עולם מבטלין וליכא חששא · נראה מדברי זה החכם דאם בטלו ודאי ועבר עליו הפסח שרי בהנאה כיון שבטלו וליכא איסורא דאורייתא לא שייך למיקנסיה וכבודו במקומו מונח דבלאו הכי ספק לא ראה דברי הר"ן ז"ל שכתב בפירש בפ"ק גבי גוי שהכניס לביתו של ישראל ובצק בידו וכו' דהאי של ישראל המופקד ביד גוי צריך ביעור מדרבנן ולא מדאורייתא ואעפ"כ לאחר פסח אסור בהנאה הואיל ועבר ולא ביערו אע"פ שלא שייך למיקנסיה שלא עבר בבל יראה וב"י ואפ"ה עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה וב"כ עוד בפירש גבי חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח וכן כתבו לקמן וא"כ ק"ו בביטול והוא עמו ברשותו דצריך ביעור מדרבנן ויש לחוש יותר לכמה חששות שלא יאכל או יוציאו מרשותו לגמרי בבטולו כמ"ש הר"ן ריש פ"ק א"כ פשיטא דאסור בהנאה ובזה הטעות הנ"ל שבאתי ראיה לדבריו מהא דחמצן של עוברי עבירה שפירש תוס' פ"ק דחולין דף ד' דפי' דמותר מיד בהנאה להאכילו לגוים או לכלבים דאי לאכילה אסור משום שיהן של גוים וא"כ קשה למה לי מפני שהם מחליפין

דאינו שרי כ"א בהנאה שהא אפילו באכילה לשתרי דישא לא מנע הסירה ואכל איסורו ועכשיו ביטלה קודם פסח כי היכי דלא יעבור בבל יראה דהא מן התורה שרי לבטלה ולהניחו בבית וא"כ למה יניח שעובר עבירה מלבטל בלבו כי היכי דלשתרי לה לאחר פסח אפילו באכילה בלא מורח לגמרי ובלא חילוף שהרי כתב הטור סי' תל"ח דהא דאמרינן שלא יטמין בצורות היינו בשלא ביטלו אלמא מדאורייתא שרי אפי' להטמין בבור ולבטלו וכ"כ הרב המגיד דאפי' אם מטמין לכתחילה בבור ומבטלו אינו עובר אלא דאסור לכתחילה לעשות כן ופירש מדרבנן דאי מדאורייתא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד דאם היה אסור הי' עובר על בל ימצא אלא ש"מ מדאורייתא ליכא איסורא אפילו אם מטמינו לכתחילה כדי לשהותו ומבטל ודיו ומשום הוא דלא מכינו מדאורייתא איסורא כלל אחר הביטול וכ"כ הר"ן דביטול מהני מן התורה אפילו בחמץ הידוע לו ויש ראיות הרבה ע"ז מפוסקים אלא שהוא פשוט וא"כ מה להם לעוברי עבירה לעבור על איסור דאורייתא ולאסם הסירה בחלופים הלא מוטב להם לבטלה ויהא מותר בפסח בלא חליפין אלא ש"מ דאעפ"כ אסור בהנאה וא"כ אין צורך להירושלמי כלל דגם בתלמודינו מבואר לאיסור · וכ"ל שמכאן הוציא בעל העיטור מה שהוא מחלק בין אכילה להנאה דהוא לא ס"ל כפירש"י דהסוגיא קאי כ"א כפי' הב' דתוס' דקאי אאכילה ועוברי עבירה מבטלין הם ולא עברי כ"א מדרבנן ובלא חליפין לא שרי כ"א בהנאה ולא באכילה ולכן מחליפין כדי לאכלו כמו בהיתר · ומה שהקשה על בעל העיטור מחמצן של ע"ע איך יודע מאי קושי' כי מלבד שאפשר לומר דודאי עוברי עבירה אוכלין מחמצן אי לא שכיח לסלק אלא בשורה דאמרינן התם בהדיא בישראל אוכל נבלות לתאבון דלא שב ק' היתירא וכו' ואפ"ה מהרה לא פריש ה"נ הם משהין חמצן שאם לא ימצאו כ"א בשורה להחליף יאכלוהו וא"כ דאי ידעינן שלא היו להחליף כ"א בשורה אסור לדידן לאכול אלא דמיירי דאפשר להחליף בלא מורח ומ"מ שעוברי עבירה עצמן משהו מדאגה מדבר שמא לא ימצאו מיד ואז יאכלו אבל משום הנאה לא נחשדו להשהות כך היה אפשר לתרץ · אלא קושיא מעיקרה ליתא ולא קשיא מעולם וע"מ מה ענין לכאן וכי עשו תקנה לע"ע דודאי להם לא מהני קנסא דרבנן דאינהו נחשדו לעבור אפילו על ד"ת ומה יועילו חכמים בתקנתם לקנוס שלא לאכול ואינהו בדרבנן לא חשדי ואכלי בליעא אלא הירושלמי לאותם חשודים מיירי לעבור במזיד אלא מיירי בחמץ שנמצא אחר פסח וחששו שאפילו אותן שאינן חשודין לעבור על דבריהן ולייתו למאי דאמרי רבנן ומסתמא לעבור אלא שנותנים לב ב"ד בהיתר עמינו וא"כ שמא יערימו ויאמרו שאינו אסור שבטלוהו ובאמת לא בטלוהו וקי"ל לבעל העיטור דמשום הנאה לא יערימו כיון שאסור באכילה אבל החשודים עליהם לא נגזרה ולא הועילה גזרת כלום · יהיה איך שיהיה ע"מ מ"מ לעיל דע"כ מוכח מבריי' דגם בביטלו אסור וא"כ למה תלה הדבר בירושלמי כיון שהיא ברייתא ערוכה ותלמוד ערוך וע"כ הירושלמי ענין אחר הוא ואינו ענין לנדון דידן דהירושלמי מיירי שבדק וביטל כדין חז"ל אלא שנמצא אחר פסח כגון שהוא בדק ולא ראה ונעלמו מעיניו או מקומות שאין מספקין חמץ בלא הצריכו בדיקה ע"ז קאי הירושלמי ובזה היתר בעל העיטור אבל מי שבטל ולא ביער כתקנת חז"ל ועבר מדרבנן בהא ליכא מאן דפליג דאסור כיון שעבר אדרבנן וכמ"ש הר"ן וא"כ כשל פיתא בגילא סברת החכם דמה לי בביטולו כיון שעבר ע"מ אדברי חז"ל · ואפשר דהחכם קיצר בלשונו וכוונתו בהצטרף לזה שהיי אנוס ג"כ כיון שסבה דס"ל קנס כהא דירושלמי דחיפש ולא מצא וא"כ נמצא דהוי אנוס אלא שאונס לא"ד לא מגי דחמץ שעבר עליו הפסח אסור אפילו באונס אבל אם בטלו אע"פ שאסור במזיד מ"מ באונס לא גזרו · ומ"מ אין נראה כלל כיון דהחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה לאסור אפילו באונס דאיך יתכן למיפסק מתניתין בתרתי פסוקי כיון דלהטור אסור בביטלו אפילו בהנאה א"כ מתניתין דחמץ שעבר עליו הפסח מיירי אפי' בבטלו וע"כ עובר דקתני בלא בטלו מיירי אפי' באונס א"כ גם בביטלו הוי הכי כיון דבחדא מחתא מתניתין · ועוד דכי היכי דחיישינן דשמא לא יבטלנו ואמר שבטלו ה"נ שמא יניח במזיד ויאמר שכחתי ולקמן אכתוב בזה א"ה · ולענ"ד נראה ברור דהרמב"ם שכתב דאפילו הניחו שוגג או אונס אסור בהנא' כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה ממנו אחר פסח עכ"ל הוציא דבר זה מהירושלמי ומיירי אפי' ביטלו כהתם גבי אדם שמבטלין בודאי אי הוי מיירי ביוצא מן הכלל ולא בטל הוי לי' לפרושי ועוד מאי אפילו הניחו אונס דאע"ג דאונס הוא על השכחה מ"מ ה"ל לבטלו א"כ הדר עבר בבל יראה · ודוחק בעיני לפרש דהניחו ר"ל מלבטלו דהרב לא הזכיר בשום ועוד מאי שייך למיגזר כדי שלא יניח וכו' ולמה יניח במזיד כיון דאפשר לבטלו ומה איכפת ליה אם יבטלנו בלב · ע"כ נראה ברור דהרמב"ם הוציא דבר זה מהירו' דאסור אפי' ביטלו דגזרו שמא לא יבטלו ויאמר שבטלו ואסרו אפי' באונס שהרי חמץ שנמצא אחר בדיקה אין לך אונס גדול מזה ה"נ שאר אונס אע"פ שיודע שבטלו ודאי חיישינן שמא יניחו במזיד ויאמר שוגג או אונס הייתי דדברי הרמב"ם א"א לפרש מטעם שלא יבטלו ויאמר שביטל שהרי כתב שמא יניחו כו' משמע שיניחו לכתחלה כל ימי הפסח ובזה לא שייך הך חששא דע"כ לא קאמר הירושלמי אלא בחמץ שנמצא אחר פסח שמרצי שיהי' מותר ויאמר שביטלו אבל לשניחו לכתחלי בלא ביטול לא ס"ד שהרי כ' הרב שיעשה כדי שיהנה א"כ וא"כ יבטל מכים שיהנה בהיתר אלא ע"כ כוונת הרב כמ"ש דחיישינן שמא יניחו במזיד ויאמר אנוס הייתי וכבר הוכחתי דהרמב"ם מיירי אפילו בבטלו וכן נכון למגיד משנה וכדאמרינן בפרק כירה דקנסו בשוכח יותר מבשוגג משום דאתו משהין במזיד ואומרים שוכחים אנו · ועוד דאין אנו מאמינים ליה שבטל כדכתב הרשב"א ז"ל גבי מי שעבר על שבועתו ואינו נאמן לומר שוגג או אונס הייתי דא"כ אין לדבר סוף ומיהו זה יש ליישב דאפשר דאין עדים שלא בטלו וגלמן ה"א במינו דאי בעי אמר בטלתי אבל מטעם שכתבתי אין להסיקו בלי ספק · ואין להקשות אי הרמב"ם מיירי בבטלו

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

נבטלו מלי קמאל הוא ל ומבר בגל ירלה וכו׳ זה לימו כלום מסרי רבא בגמלא
קמאל כמי הכי ולמעיב הוכמנו דגם בגמלו לאסור מלא מיקבל דמקבלה נקט
ולמה״ב הכמוו מכמיים מילוחיהן כמל מוכ׳ מ״ב כמלמ״ם ליבבא דמלומלו דקמ
ומ״ב לין לנו לריכין לדברי מרב המגיד ונקיט מרמ״ם מעמם כבוירת הילומלמי
גם מ״ם מסמכם דמילומלמי מייריי קודם מקבה כלמה מדבריי דמקבה רב יהודי מ״ל
ולא מעמע כן מדברי הוי מכמנו דבור מרלמון לאור ל״ל דמקבה מל רב״ל מכמב
דמבלים מלא ימבור מל בל ירלה ומאמר ר״ל מבוקב לריך מיבבול ומ״ב לנמה מלריכו
מ״ל בדיק׳ מנמע דלמתכיתן מקבי ומל לאמרי מלא מקיים מלא מלין מעמע כן ׳ ועוד לדמוק
מלריכו בדיק׳ לאין זה מכר בנו׳ כלל ומוי לריכי לבדיק לאיות דמקבות בדיקה
כמלים׳ ׳ ויש לדמוק דמבוק הוא בעיכיסה מלא מלין מעמע כן ׳ ועוד לבמ
בילומלמי מכר ביעול זה בגם רב כמ״ם מב״ר מ׳ מל״ל ומיך יתכן דבימי ר״י
ור״ל לא כתבמבי מתקב׳ ומל רב קבים מרייסו מוכמ כבודע ומ״מ קומיתך
מסקבים דברי ר״ן לין׳ כלום דמלן ליעמ דמולמי ר״מ לכתב מר״ן בילומו מולמי
ר״מ לחכון דילמא מולמי ר״מ הבלמון ומ״ה ומבמבו ׳ אבל כבר הוכמבו דלמעמ
מחך דמ״ג דבעל מ״ב לבעל מ״ב בבריסה וכן כלון לילן לפי הבלמ׳ מודע לו קודם מבינ׳
ומכבו מלא בלין ומ״כ כמבי״ב בבישור ומבמיל לליך ביעול גם לאחר מקם דזה לילנו מבינ׳
וסילומלמי מייבי מבדק וביעב כל המלו בלין מגלא אחר מקם דזה לילנו מבינ׳
בחלמ״ל לילן מע דילנו כמ״ם לעיל ׳ ומ״מ מוכל לבבינ׳ כלמ׳ מדבר׳ הבלמ״ם מבינ׳ מ
הטור לימן מק״ם בגם הבלמ״ם לאם מגלא מעמ בחבבנולת ר״מ לאחרון מל
מקם מוחר לבמבות׳ מבמות מקם מקם מול מקם ר״מ מבמע מם בבינ׳ מל מקם
לאור לבמבות׳ ומ״ב לילנו לבלריך לבורם׳ לאחרי לילן לילנו לאור לבמבותו
בחלמ״ל לילן בלין ומ״ב לבלריך לבורם׳ לאחרי לילן לילנו לאור לבמבותו
לב

כי׳ שמעון לעולם א״ע לך אם ביעל דלא עבר על בל יראה אין לריך
בדיקה וא״כ מתני׳ איכא למידחי מבל מן הפוסקים איכא ראיה • ומה״ש
מזכתי בי בתשובה לאשובה מתה שהייתי רולה להקשות על דברי הרא״ש
והטור שהביאו היובלמי בנידון זה דילמא היובלמי לא ס״ל בתלמודא
דידן דפסק הלכה כר״ש אלא כר״י ס״ל ולכן אמר ר״י מעשה הטעמה אלי
הערים ה״ל איסורא לאוריתא לר״י אבל לר״ש אינו אלא מדרבנן לא מיישבין
להטעמה ומזכתי בי דלר״י אינו בלא מעשה דהטעמה אפי׳ יראינן שבטלו לאסור
כמ״ש ומשום הוא • ומ״מ יש לומר דמלבד זה ליבא למימר הבי דבתלמוד
שלנו מצאנו דס״ל לר״י דר״י אם לא בעאתר דהתלמודים מולקין אליבא דר׳ יוחנן
וזה דוחק • ובזה מיושב כמי שה שהקשה מה״ת דלמה לא מוחיב היובלמי
מעשה זו משום דמשנה זו ר״י ומחלוקתו שלא היובלמי אליבא דרבי
שמעון דס״ל כותי׳ קאי • עוד כתב מה״ת דאין לחוות שלהבי לא מוחיב
היובלמי ממתניתין זו דהיובלמי דבר ראיתיב מייירי בנבלת ובעבל הכה הגם כי עבל
ומתן זה אין לוקה לשיטת דבר ראיתיב דברי ר״מ יען כי הדברים אלו
הם בלים בומחתה על חבותי לתשובה שגם אני פרשתי דברי היובלמי
בנדק כתקנת חז״ל לריך אני להסיב על דבריך • ר״ש מה״ת למה לא
הזכירה יובלמי בדיקה כיון דבאבי חליא מילתא דר׳ יוחנן ורים לקים לה
דוקא הוא היובלמי עיקר ומחלוקתן נקט בין למ״ד משום זבי״ כדאיתא
התם א״כ חליא ומחלוקתן אם הפקר יצא ומבטוחו קודם שזכה בו אחר
ומחלוקת ר״מ ור״י בבלים ס״ם אין בין המורר כמו שפירש הרמב״ם ז״ל
בתשובה היובלמי שהבאתי כמ״ש אחר״כ בעזרת השם ובין לר״מ משום
הטעמה אלא מי׳ בהפקר וא״כ בקיבו היובלמי מה שלריך לו ומה לו להזכיר
בדיקה לאנו בענייני עקקינן שעבר על דברי חז״ל שתקנו בדיקה אפי׳ אם
יבטל ודאי לאו בענייני עקקינן • ומה שהביא מה״ת ראיה מהבאתם הרמב״ם ז״ל
קיימן ע׳ דנכם הפקר המלו בי״ב לאחר בפקה מהו ומעבר מה״ת דמי״ב היה
דעתו על מכה לבעות עלמו ומדיקה הכה קשה לבבות ע״ז יקוד לומר
שהיה לו גיבקא אחרת אלא בהכרח״ם והטור ואין כוונתו מה שאני מביא
ע״ז אלא להשיב עליך אחר שהיית על המובה זו לומה לא היבגם מה״ת כי
לע״ד בתשובה זו מלא קחיבה בביבם לדבריך שהבי הוא ז״ל כתב שם
דבבור של חיטים אם יזרע שם חיטים מבוקעות בקרקעותו ובחיר לאחו
בגיטל בהם לבשתבה הבור אחבר שהי׳ לריך לבער אפילו לר״ם דהבי זה
כמבטל ומתכוין לחזור ולזכות בו אחר הפקה וכ״כ רב אבי גאו״ן ז״ל אבל
מחלוקת הוא היובלמי הבי מבואר בדבריו דאם ביטל מאן היזוע אסור
הוא לאחר בפקה אפילו באולר אלא דל״ל בדיקה כ״א ביטול אם בעשה אולר קודם
שלשים יום קי״ו במאן היזוע לריך ביטול אחר מדרבנן : ובראיה בדור הבהבב״ם
מפרש היובלמי דלא בדברי הטור שמפרש הטעמה דיובלמי שמא לא יפקור
ואומר הפקרתו אלא הוא מפרש הטעמה שיכוין לחזור ולזכות בו אחר בפקה
וא״כ אפילו מבטלו אין יוליאנו לגמרי מרשותו כמ״ש הבלמן בנידון והביא
ע״ז היובלמי ואם בדברי הטור לא״ה בקיבו אחר ולא בקיבו עשה
היובלמי כיון דס״ל דבתחילה הכידון דידן דומה ליובלמי אלא ס״מ שהוא
מפרש היובלמי ג״כ הבי והכא בתחילה ס״ל דאולר דומה לאבולה דלא
שייך הטעמה דמאי הוי ליה למיעבד כיון שיש אולר עליו אז אבולה וא״כ היובלמי
לאולר מיירי בחמץ בפשוטו שיש לו בזיתו ומבטלו ואולר לאחר בפקה אינו עשה הכ״ל
ואחר״כ דמה הרמב״ם ז״ל דמי אולר לאבולה לחתם אין דעתו לחתוב עליו אחר
בפקה אבל״כ אבולה דעתו לבפותו וא״כ לדברי הרמב״ם ז״ל כפל טעם אר״ה בזיכה
דלאו״ב אבל״כ ומבטלו מ״מ אסור דבלתה מבטלו ומבוין לחזור ולזכות בו ולאסור •
הגם לדעתו בל הבזיתים שה אחר המן היזוע אסור בזיבול לדברי הרמב״ם
הוא אין היובלמי לפי טעם שבתב ואע״פ שאינו בדאי בהבריע מ״מ בלתה פיבוטו
יותר בבון מדברי הטור לדברי הטור אין זה לשון הטעמה אלא עבריין שאינו מבטל
ואומר שבטל ועוד שיבה מיישבין להטעמה בזו דמה עירחא יש בביטול ולמה
בימם אלא יבטל • אבל לדברי הרמב״ם ז״ל יבטל • יהיה אין שיהיה מ״מ לדברי
הבי״ן הוא תלמוד ערוך ואסור בלא הטעמה מעשה אבל בל יראה דבבון
אלו לבעבו בבבור בלשונו וזהו אמלן בל עובדי עבירי בלי בפק שמבטלו
ולא מבעיין בבי״ם בתשובתי ולדידי מייבי היובלמי בחמץ שאינו יזוע ובמלא
אחר בפקה וא״ב אבשר שגם הרא״ם והטור ס״ל הבי ואין ראיה מדבריהם
דאבלינו עליו • בללא דמילתא בהא בפלוגתא ובהא בחיתבה דבחמץ היזוע אינו
ביטול ולא ביעבר אסור אז מעשה הרמב״ם אז מעשה הבי״ן שעבר אדברי
חבמים והוי בעובר בדאוריתא וא״ב אפילו היה אסור אסור בחמץ מדאוריתא
שבתב הרמב״ם דאפילו בחוכם שלא עבר על בל יראה שהבי אסור אסור ואפ״ה
אסור ה״ם אם עבר אדרבנן אסור אפילו בחוכם בבל יראה אם אפילו חז״ל לאבבו
שבזה אם בתחבון מה לאב״ם בב״ד דלא עבר אדרבנן שעשה עם אפילו חז״ל לאבבו
שהבי שלא ליה לאבבו ואלוהו הוא דעות ולהענין דביטול לא מיישבין דאפשר
דר״י לשיטתך לעולם דאבבי׳ ליבא למיתם דאל״ב בל המן דבאחר בבתיבו
שבובבים אותו בישם שמא לא יתבבבו ויאבר שאבבו זה שאפשר בבלון דין
אלא שאין דעתי בוחה לאמוך על בבבא זה אל״ב אבבר דבי הבבר אבחבתי בתשובתי
דתקנת ר״י היתה אפילו בדיני התבלים ואל״ל בדיני אבחבים הרא״ם והטור ואפ״ה
מיישבין לבעבלי • ועוד דבבלון דידן בבע עפי בין שבודע לי מאחר שעבר אדרבנן
ולא בעבו במ״ש גם מה״ת • ומה״ת בתב דמ״מ אבבו והוא״ל אבבו בבבב

סמנתמו בכל דבר לעשות כרב. פוסקים וילך מעם וחבריו לא יכיחו לחמיכים לאכול ויסמכו לו על אחר הסעם שהם מוסבין וכן עשה ועלתה בידו בפני רבים מיסלאל וחזו דברי לעשות הרקיעי ובכוח הוא • ועוד כלל מדברי שהוא מפרש הפקיר חמלו ב"ל דמירומלמי כמי בהפקר מעם • ומה שהביא מ"ש ר"מ (עיין מאירי חמ"ד ק"ח מ"ו) מדברי הריב"ש קיומן ג' גם בזה דברי מ"ש המוסר לדברך תקבו הקר"ל מהדלי שהוא כותב בפירש כל מעם גבי ר"ם קנסא קא קנים הוחיל ומבר על בל ירא' דפירושו שפילו בל ירא' לדבנן. ובמרק אלו עובדין כתב בפירוש דחמן נוקפים הוחיל ואיכו אלא מדרבנן אם הסמא לוחמו סרי לאחר מעם אלא ש"מ חמן נוקפ' דעיקרו מדרבנן אחרי וחזו דברי הריב"ש עלמן ובכלה לי בלי קפק דמ"ש בנוסחאות הריב"ש שלמו וכתב דביכו נחמן בפי' הלכות ש"ם הוא וכל"ל וכ"כ הרב רביכו כיסים והיה כתוב הכ"ן הוא עשה פיקם שהלכות וכוונתו על הכ"ן דמ' אלו עובדין ואם יפרש מכ"ת הכ"ן בלבו עובדין דמייריי בבטלו לחיבא מרתי לחעלויותא ביעול וחמן נוקפ אלא ב"כ בדברי הריב"ש הוא כן וכן בכלה ברוב דוחלי הריב"ש לאו בעבדיין מייריי אלא בחמה בני אדם שחבטלין וא"כ הוא לא' נגדך שהרי קיים דחמתן גמור אסור אלא ב"כ מוכח לחמילו בטלו לאסור • וכ"ש שיש לחמוה עליך מהרלא' שהבאת מן הש"ע והש"ע פסק בהדיא דחמן שבמלא אסור לחמילו בכלו של דבר לע"ד נקי מכ"ת מבל זכיות שהביא ולא ין לעמוד בזכות כ"א מעם שכתבתי דיין שרק הוא חמן נוקפה ושרי כמ"ש הריב"ש וש"ע ובימוד שבטלו ויש"ל אמרי לכלן אם כתבתי קלת שפת יתר כגד מעלתך ידוכי לא לכף זכות כי שלחבה החמה הוא הכיני יד הכותבת • שלא בכוכה שלא בטעם ועלבה • ולחם וחב בפופה • והאל אשר דרכו בטעבה וקופה • שלח לאכ"ת מחר וחרופה • לא קטוטה ולא נרופה • בחמן בנוקפה • הכתוב בחמוד' והכפות' • ובפפ ד"ש ומובחר יוסבו בלא"ל מהוכ"ר יוסף מוכה בק"ק קראקא יע"א :

שאלה טו חמן שבחעבב ומשה בחוך הסעם ועבר עליו הסעם שלא שבחו בחול המועד גם ש"ל לבחם כגון שבחעבב בשביעי של פסח אם מחייבין לשרפו לחם אם לא • גם לבאר ביאלאל שבחם לבער בגילות לוק"ב מחופה שקיים ועניים ובאר איני נרעיכין ובזכר בחוך הסעם מה לינו :

תשובה ראיתי לבאר לעת הרא"ש ז"ל והעות חמיני בשאל' הראשונ' שהם בפי' חמ"ב כתב העות לכל שני התעבודות לחתן בפ' אלו עובדין כגון כוחם הבנאי וכיולא בהם הם לרבנן דשלינו עליה דר"ל וקבילה לה לחין לאו לחין בתעבודות אלו עובדין אלא איסורא בעלמא מותר להשהותן וחב"י ז"ל הקשה לכיון מ"מ איסורא לאוריי"ת בהן ותיכן מה שמיבין ולקרוק עלמן רביכו והעות לחיבא איסורא לאוריי"ת בהן ותיכן מה שמיבין וחזר וקמרו ולענ"ד לשמחמיעמה' לחרב מ"ש בעות לקמן באיתו קיומן עלמו ח"ל ורב אלעפס פסק כחכמים שאין לאו לא בתעבודות חמן ולא בחמן נוקפ' אחר איסור לדבנן שני מנוחר שאינו אלא איסור לדבנן וכלל' לחוכים מדברי הרא"ש עלמו שבסיא הרב ב"י לדבנן אינו אלא איסור לדבנן כיון דלאו ליבא מ"ב מכלן לאוסרי מדאוריי"ת אי עשוס קל"ל דחלי שיעור אסיר מדאוריי"ת וכמ"ש הכ"ן ז"ל בזה לדבנן איבא תעבודות חמן אסור מדאוריי"ת מעעם אלי שיעור אבל בנוקפ' כיון דליבא בים לאו אסי אינו אסי עכ"ל • הבם יש לדקדק ולחמוה עליו דהא ע"כ לא ס"ל לרא"ש דזה שעיקר אלי שיעור דלא מיבעיא להטעם הראשון שכתב הרא"ש דהא דלריך לבער החמן מן הבית היינו עשוס דסמרי' חור' בחמן לעבור עליו בבל ירא' וב"י וא"כ סכך דעתיכיתו דלא עבדו עליסס בב"י אין לורך לבער וכמ"ש לפניכו הב"י בשמו ל"כ עכ"ל לא אקרי אלי שיעור דהא מוכח בכ"מ דחמן אמ' אלי שיעור לריך לבער וכמ"ש לפניכו אי"ש אלא אמ' לטעם אחר לטעם אחר אבי' דילמא אחי לחיכל ולכן לריך לבער גם הבי הכן בחמרי' דילמא אחי לחיכלינהו ואי ס"ל דבבר דבה"ב ס"ש הוא מיסוק ליה דחדאוריי"ת לריך לבער אותם כמו ס"ש דאינ"ג דלא עבר עליו בבל לריך לבער הכן חו"ב בהדיא בס"ש ובלא אקרי לריך שיבעל ולקחמה ע"ש אילימא עשוס פרוזין הא לא אסי' וכ"ש כיון דחבטלה אבב ביטו חסיני מעמע אי אסי' לריכי ביעול ואמאי והא אלי שיעור הוא והבם פיקם מדאוריי"ת דחלבבון אין ביעול מעלה ולא מוריל כלום כנודע • ולזוקק לומר לאיריי דוקא פרוזין שיש בהן כזית דז"א ל"כ דהא אקמר דבעיני מחילה ולאחריני פ"ק דבילי' דבין ב"ש ובין ב"ה מודים בשאור לעובר בבל ירא' בבית ובחמן אלינו וס"ל ב"ה לעובר בבית ואי בעול מחילה דחדאוריי"ת בביטל בעלמא אבי והני בחילי מחילה כדוחק המקבן • ולזוקק לומר לאיריי לאמר בפי' לבינהא ליה בהן ואיני מבעלן דהא הבם אקרא קלי וקבא דלאי לא איריי דוקא בהבי ובהבי ולא סוי שהיק תמוה לאחדון גם לא אסתמים חד מן המבבריים לבבם אלונתייהו דוזוקא בהבי ובאן כתבו בבית עובר בב"י וזה הם שבום • ועוד דשבום דחמעמה' מסמע דלריך ביטול ל"ש לבדוק ביטול הבבר כל הפרוזין וא"ש אלא בשאינו ואי פרוזין שיש בהן בית בית אי אסי' אלא ש"מ דלא אמרינן ביטול בדוחק בהלו בהן בהלי אלא לאחר אמרינן ביטול ואי"כ אלא אמרינן מ"מ בעולי ואי"כ קנ"ל לאמר לבער ולהלאוריי"ת כמ"ש ואל"ל בב' בתים זה לבנים מזה לחיבבני בנמי לא אבבר לומר שיבבר • ול"ל דקל"ל דבפרוזין דס"ק היינו קנים מאוד והם בעולי אבל אלי זית לא אקרי פרוזין ובכן בקנ אלי זית ולא בקנ אחר מבית מבית אלי שמעמע אחרון בשבום כמ"ש בעיל ובעיל לבער דקאמר אלינ"ב דבבר דבבר ולא ולא אלא ש"מ דלא אמרינן ביטול בהבי בהבי אחרי אמרינן מ"מ בעולי ואי"כ קנ"ל לאמר לבער ולהלאוריי"ת כמ"ש ואל"ל בב' בתים זה לבנים מזה לחיבבני בנמי לא אבבר לומר שיבבר • ול"ל דקל"ל דבפרוזין דס"ק היינו קנים מאוד והם בעולי אבל אלי זית לא אקרי פרוזין ובכן בקנ אלי זית ולא בקנ אחר מבית מבית אלי שמעמע אחרון בשבום כמ"ש בעיל ובעיל לבער דקאמר אלינ"ב

הרב המגיד דבלין דבוקים מייב לבער מלמעלה פירם מן המחורה. ולין לדמוק
לומר דבדבוקים מקבעים לי מיישבין לכוחבי ומייב לבער אחרי ע"ם לו
לא מיישבין לכוחבי ואז מעוור לחי' מלרבנן כיון דדבוקים אבל בלין דבוקים
כמי דלא מיישבין ופטור מן המחורה מ"מ לריך ביעור מדרבנן דהא מבואר
בדבריו דהטעם דלין דבוקים מייב דסוי כבלם במקום אחין שפוי לחזק לחמי'
חלי זיח מייב וכ"כ הכסף משנה ז"ל ובעריבה הוכחתי לעיל דמייב מ"ם
מ"מ לינו עובר בבל יראה ולא בבל יראה מדלעולייתא מעשם מ"ם ואחלמוד
דקאמר עובר מיירי בשני חלחי זחים בעריבה ע"י ליכוף עכ"ל. כללו של
דבר כל הבנינים הם אחד דמ"ם מייב בביעור וא"כ אם המעובות ממן
מקרי מ"ם הבם אין לוכך לחבא"ם בבלמוים דפטיעה דמייב לבער דהיינו
מ"ם ואל"ל דקטיע מאור לליבבא קמא דכתב דאינו מייב ומ"מ מחלי ביעור
דלעו"נ דאינו מייב בבל יראה ולא עוד אלא שאינו אם מלוה אחרים ע"ד מ"ם פעור
מכלום הבא ובלה דעקבי ביעור אלם לחבי יש בכוחם ולחי יוחר מכמה זחי
ואמ"ב אלינו במקום אחר לא נהנ מהבבם אלחי זחים בעריבה המלבבי אלא
ס"מ דע"י המרובות הוי כאילו אינו לגמרי כיון שאינו נוחן טעם ומלאוריית
האיסור בטל בחוב מיחה ואינ"ב לבער אחרי' בשאינו מינו דהא בכתב הטור בי"ד סי'
ק"מ דבשאינו מינו לא בטיל אחרי' יבש ביבש בחוב אז מלרבנן כמו שהוכחתי
בלאיתם בחוכחם ואחרי' אי הוי לאוריייתא אינו דוקא אם בתערב בשאינו
מינו ולאוי ליתן טעם אם אח"כ ביחד ולכן לא בטיל שמא אח"כ יתן טעם
בהיחר וכמבואר בדברי הטור אבל אבל הבא יהיב טעמא לא לקיחה
בטלמא כמ"ש הטור בהליח בטל אחרי' בשאינו מינו והוי כמו יבש ביבש
בחינו וא"כ לדברי הרא"ש והטור אין בחוחם הבנלי וביולא כ"א איסור דרבנן
ומותר לשחוחן לכל הטעמים הלא מבניא אם הטעם דהמחיבו מכמים
בחמץ לבער מן הבית ולא קבי בביטול האולל והחמיבה בה תורה לעבור בב"
ואחרי' מ"ם מ"מ המחיבו' תורה ואסרה בלא ביטול אינו"ב אליבא לאו וכמ"ש
לעיל אבל בשאר הלא המחיבה תורה שבי אחיבו מדרבנן אלא אחרי' לטעם
הבני. דהמחיבו מכמים הוא"ל ולא בדילי מיבחי מיבים ומיישבין דילמא אחי
למיבל מ"ם זה אין בחיבלבו כ"א לאסור מדרבנן לא גזרו רבנן דהוי כמו
גזיבה ובזיבה והא דלבבה הרא"ש לעשות שבבי אסור לחשחוחו סיבו לא"ר
דס"ל בבוחם שעובר בלאו דהא הרא"ש אחבחיתן קאי שבבל אחבחם על
רש"י שבחם אלו עובדין פיבם בב"י ועי"ז הבשם ופי' פי' אחר וכתב והשם
לחב טעמא כי' מעמא בב"י לאחבחיי' קאי לאחבחיי' כ"א ואי"כ לפיבוחם שם
דעובדין מי' מעמ אסולבן אבל בב"י לבן עבר ואי"כ לאיבב טעמא אבל בבשחם
אבל לפיבם"י דפי' עובדין בבל יראה א"כ לבל הטעמים אסור לחשחוחו אבל
לדבבן אין ענין זה שייב לפי' ר"ם בלל לאחר' לבם"י אבי לאיבב טעמא דהא
דבבן אליבו עליה דר"מ וס"ל לאחרי' בחבילה ליבא לאו וכ"ם בשהיה. ואין
לחשחוח אחר בשבשא לא מיבבם כיון דאין חבילה בבבי"ח יש"ל בם לבבן היבא דמודו
ליה בבון היבא לאיבב בזיה בבבי חבילה פבם ולפיבם"י דעובדין בב"י לבי"א
א"כ הא דקאמר בגמי' דלא אליבו דבבן עליה בבזיה בבבי חבילה פבם קאי
ג"כ לענין ב"י וא"כ מטיעה לאסור לחשחוחו לבל הטעמים אבל בבי"ח דקאי
לאיסור חבילה א"כ גם בבזיה בבבי א"ם אינו אסור כ"א בחבילה ולא בב"י.
ועי"כ ס"ל אבי הבל"כ בבא"ם יש לחמוה על הרא"ש לחאי הילבחא בבבל
בחמבי' ובחר פיבם"י כיון דאין הלבי' בבי"ח אלא ס"מ בבבחבתי וא"כ יש
לחמוה על הב"י על המיבחו שחמה על הטור לבעמה אי' בחב הרא"ש
לאסור לשחוחו וזה אינו אלא בחב כ"א בי"ח אבל לבבן אבי לחשחוח בבל
הטעמים בלי בבבל וכיון דלדבבי הרא"ש והטור אבי לחשחוח המעובות ממן
אינו בבל יראה אינ"ב בחשחוח בחבילה מדרבנן והא בהא תליא דבל אינו
אלא איסור דרבנן אבי לחשחוח בחבילה בבבי"ח לדבריהם כיון דהא בהא
תליא אחרי' בחעבב מבחו חוך בבבח כיון דלא עבר בב"י וגם אינו אסור בחבילה
כ"א דרבנן היא מוחב לשחוחו עב אחר בבבח כיון דבחבילה נוחא אינו אלא
טעם מבוח חומרא בעלמא לחמן דבבל איסורים שבחוחה בין בחינו
בין אלא בחינו בב"ע בב"ח ואחרי' לבם"י דבבל החורה בחינו בחבחו
מ"מ אלא בחינו אינו אלא גזירה מבוח חומרא דחמן. אבל יש לדחות דבין
דבחינו בחבחו בבל איסורים מדין חורה א"כ הוי בב"ע ובב"ע בחב הטור
לאסור לשחוחו דקיימא לן טעם בעיבר לאוריייתא וא"כ בי גזירין אחינו אינו
אבל אינו הוי דינו כחינו הוא. ומ"מ בל"ח דגם בחינו בבל איסורים אינו
אלא בב"ע בי אם בחמן הוא בחבחו מבוח חומרא וסבי ס"ל כדעת רוב
הבבוחבים כמבואר בי"ד בי' ס"ח א"כ בטיעה אלא מלינו לחמיר לענין אחרי'
ובטיעה אלא הוי בחב אלמוחא לעיבבא דבוחא יחיבם דמייב לבער ולא נבע
אלמוחא כ"א בחבי' לאסור בחבילה ובבבילה בחבי דבא אחר בזחבו ובו' לאסור
אלא בזחבו בחינו לאסור ובו' ואחי לאסור דלאחר זחבו ע"כ אין אינוחו אלא
לאסור בבבילה ולא בחבי דמייב לבער בבבחבי בבי בלא בחבחבי אינו מייב בבעור ובלא
הבחם ובטיעה אלא לבי' דחמן לאחר בחבו לאוריייתא אינו מייב בבעור
כדאוכח ס"ק דקאמר כי' אם לא בדק בחוב המועד לא יבוח לאחר מועד
ובינים' בעם בחים ובחבו חו' ולא ס"ל לאחר בחם דבם"י לעמיים לחבבחיבה
הי' דמחם אלא יעבור בב"ע א"כ מוכח דלאחר בחם אינו עובר בב"ע ובחבו
הוא דמחם הי' חבבעם יחים לא יחלא בחב ואם אחם דמלרבנן מייב לבער
בחבעמא דהוי בחבי לם בין דמלאוריייתא אינו מייב לבער אינ"ב לאחר בבבחם
מלאוריייתא לבי' א"כ גם אסור לחשחוח דבחבו בי' ואחר בבבחם ולא מייבי בבעור
ואי"כ לאחבחיבן דבחבא עבי' ואינו יש לדחות לאחבבא מוכח לאחר' לאחר
זחבו מייב לבער בחבחבא אחר בחבי לבל לחם לא בדק בחוב המועד
אלא בחבי"ם אלא לאחר מועד אחר א"כ מלבלין בי"אק אלמוא לאחר בחבחם
חמן אינ"ב אלא עבר בב"ע אינ"ע מ"מ מייבחבן דילמא אחי לבבל אחי לבבל ובבו אחי'
בחבחבא אחר לאחר' לאחר' לבעים בב"ן דבחבחבא אחר לבבל אחי' לבבל אחי' לבבל אחי'

כ"ש מדרבנן כגון המלו של יבמה המפקיד אצל גוי לריך ביעור אחר פסח כמ"ש בס' כל שעה במחברי ממן של ככרי וכו' בעיניה אבל ע"י הערבות לא דאלמ"ס קפיל דידים לדידים שכתב פ' אלו עוברין גבי כותח לדבקן כיון דבעולה מדרבנן בעלמא הוא אם הפסה אותן ולא בעבו מותר בפאר אלא מ"מ ע"י הערבות אמרי ומ"כ ה"ס מהבו דפסח וכמ"ש לעיל דאין לאכלן כיון דהלי נעשה בעבור דרבנן וכן מוכח מהא דיל"מ דבתוך הפסח לעיל. וכ"כ בהגהיה בס"מ אלו דאם כתבנכ קודם פסח אז בתוך הפסח ומבר עליו הפסח בטל בס' ולפ"ז אם כאלה בז' אל פסח דא"ל לבוכרו מותר אחר הפסח מקיו אחר פ"ר עבר ובהה מותר ומכ"ש דהפה ע"כ ומדברי הרב בהחזקה קבלו אלו מ"ש דמיהו עדוב תוך פסח לקודם פסח בהרי דין זה שכתב הרב לא נזכר לא בדברי הטור ולא בדברי הרמב"ם אלא כתב אלא ע"פ קבלה הרב דו אלו עוברין דדבר דבעוברו מדרבנן אם עבר והפסה מותר אמ"כ מ"מ אמא דוקא הפה בהמבעב קודם פסח אבל בפסח מ"ל אלא אם"מ דא"ל לאן לאכלן אחר לדברי הטור דמותר לכתחילה לבהפסה דבר שחיקורו מדרבנן אין לאכלן תוך הפסח כמי והייבו יכולין לומר דא"ל לבהב ג"י דמותר להפסה המן מפה מכתבי תוך פסח אלא אין מעמע כן מדכתב בני חיגיו אמאלה מבוכנולה מבוטלת בטל אל פסח אחר לבהפסה מעמע אבל לא קודם ודבריו אין ליבב. כמ"ש לעיל בטור דהא מבוטלת אמר. ומ"מ יש לדקדק אלא מאי איריא יום מ' אחרי יום ז' מאי איר ליה למיעבד הא אחיכו בטלמול אחר ג"ל דמוכח לגוי דבפני זה דמותר למיבבה לגוי בהבדיל החמה אין נמכרת ביוקר וא"כ כ"ש מחבה וא"כ ביום שביעי אמיב לבהר אחר גוי ליחבה לו אלא ליחי לידי אחר אבל אם"כ ביום מ' מותר לבהפסה לכתחילה כיון שבפסח חול הוא אי מאי יכבל בה אין בכך כלום וא"כ אין ראיה ד"ל להרב המיב בעבו אלא אחרי לחוליא מבאיחו אלא יכבל בה ואם אחבר לחוליא והגוי יאמור לו המעבודות עד אחר הפסח אחבר המותר ג"כ וכן בראה בכתבו מדלא הוזכר כ"א אחבר בהבאה בהמבה ולא כתב אחרי"ב בעיבור וגם להבוה בראה לע"ד אינ"ב דאחרי

לבהפסה מ"מ לריך לחוליאה מן הבית אלא יכבל ודי בזה :

וע"ד הבאלה הבנים לבאר תחילה בדין ממן בוקבה הבא לבבנים הטור דכותח מותר לבהפסה א"כ כ"ש ממן בוקבה דהא מבקיבן בגמי דחיכא כוותר: דר"ה דבוקבה בעיניה בל"ל ואי"כ בעיבור המותר לבהפסה וכמ"ש בהגהיה בס"י תמ"ב וכן בראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ' ה' מהלכות ממן כתב אחר בקל הבלע בעמבע או בהבאה אינור מיל בבר הממין ויבחרוב מיל וכן אם הבביבו פניו בראה בעמדו בעבוחיו אחור לאכלו ואין חייבים עליו בבת עבר"ל ומלבתר בבעיבור מיל ובבוב בבביבו פניו לא כתב אלא איבור אבילי אלמא בוקבה אין איבור בבביבו הבביבו פניו הוא אחור דגמרא ומבאר הוא בוקבה בראיתא כ"ש בבבה אלו עובדין וכ"כ אחר"ב מיו בחי עיבות אי"ש לא קול אי"ל אין לה קול בהיבו הן ממן גמור הבי מוכח דחמץ גמור דוקא בגי בבבה · ובאמת ל"ע לחה בבבה אלא בבחה מחבי אחור ובאחר בבי"ל אלא אמרינן דבאחר בוקבה הוא אלא בבאחר בר"מ בזהו בבבביבו פניו אבל אחור ישרב דמחבי הוא בקרבי חבר"י בראיתא בבחיה ובזהו בבנו יוחר מחמץ בוקבה דהא פ"ש דחולין מבניה בן אי מבבבבה ליה לר"י אי חמץ גמור הוא אלמא אבאר דחמץ גמור הוא ומבבבבה ישרב והאוכלו בבבור מבוים הבחלה בבבה ואחר"ב אי בבי הוי בראיתא הבם מ"מ לא הוי חמץ גמור ולא אלא גמורה אלא מילתא אחריתא בבע מ"מ מבוקבה · ואחבר לומר דלא בחלב דעבור אלו הבמים הוא בראיתא הבם אלא ר"ל דאע"ג דהוי בוקבה אלא מעבירותא הוא אבל אחור דידיה אחרי בבי הוי בבע מבוקבה · ואע"ג דחבאים דאמרה הוא ה"ם מייב בבח ואחזו אחור דידיה אחור אחרי בבבע בבי בבע בבע ואחרי דבוקבה ובעבור אלו הבמים הוא ר"מ בראיתא הבם וכ"מ לבעמים דבר"ל דבוקבה בלבו · ועוד אלין זה דיקוק בבל דהא ע"ב לאו אחרי בבבבה אחר אחר מ"ב אלבות וכיבא בחבי בחובלה בעבור דמבמע בבמבי מבבלות ומבבבה וכמ"ש בר"י בר"ה ואי"כ כיון דאלין לא ק"ל בר"מ בחבעבות בר"ש בוקבה · ומ"מ הבר"ם והבאר"ם ז"ל לא יאלו ידי מובבן מדבבאיתא מחבי דבאחר ישרב ואחזו אחור בי' מבמע דישרב מדבחבקו ולא מיבבו ואלו בלו לבו דבוקבה בבע מחבעבות בים לי בזה כיון שבבקבו דחבעבות בלא בבלום א"כ מוחר לבהפסה דמהי חיחי בבבוב בבאחר כיון דאין בל יבאה ובל אבבא אי הוא בבינ"ם מוחבא מדבמע בבאחר בבבהיה מדבבבן כיון דלא בחבר בחבמוד כ"ש בוקבה אבל בהפסה אלא בזבינו ל"ע עוד יש לדקדק מה שבבא ובמן הבא"ם אבחבה אי מוחר לבהפסה ומהי חיחי לבחיב כיון בבאחר בבע ואע"ב ישרב וכמו שבבקבה הבין ועוד יש לחמוה עליו הבי בל בעה בחב בבי מי בינוה לאבינבא דבעמבע הבא"ם ובבבבבב בל בבבה בבבינה אין מחבילין מבמע בבי בבבבבה אין בבין בינה אחר בבבבבה בבבבבבה בבבבבבה בב

מכתנו ומפי לאחרי ד׳ אמות בר״ש לאפוקי כרמלית וכן הוא בש״ע דמעמא דווקא בר״ה אבל בכרמלית שרי ודלא״ מסא דגרסינן בגמרא דף י״ח אבעי לסו כרמלית מהו אבני אחר אחר היא היא דבא אחר שיש נופא גזירה ולא ניקום ונגזר גזירה לגזירה ואבני ורבא אלכם כרבא ופסקו הפוסקים ולא״ה ס״ש בגרון דין • ואפילו אבני נופא מודה בגירון דין דלא גזר אלא בהאי ליכא לא יעמוד אדם בתחי׳ כו׳ דהוא״ל ומסן ביזו גזירון גזירה דמשום דאבני חיסון הוא לא הסיר ובמתמר תמוהה בגבולו אמא יפכה ויפא אבל בגרון דין שהכונבע בראשו לא יבא לידי איסור אלא מ״ש אין אבני בגרים בילה אלא בגזירון גזירה לגזירה אי״ו ס״ש דהתם ליכא למיחש הסמא לאיסור אלא דאיכא למיחש שמא יבאו לידי איסור דאחרון ואחרון אלא מקשין מזנו ויתפה ומשא״כ הכא שהכלי בידו ומתחת בגבולו מ״ש אין שמא יבא דאו דאו אחר בגים בגם בגם בר״ה אחר אבני אחרון אלא איסורין עבו בדבריהן כדברי כנאיות בלי טעם • ואי״כ לרבא אין אחר לבגד מיבינו מתמה בוס איסור ומעמה אם אני מתיר לבאה בגתי ידים שקורין אחרמיל שכתב בש״ע ס״ ס״ל קעיף ל״ב מראלי לאוס ולהחמיר והוא דעת הגאון ובגילי לקט מסגיא ב״י לשם • אעפ״ש דבלא״ה יש לחלק דשם איירי בשני בתי ידים בתחי ידיו אשם יעשה לכרכו בידו אי בלבל הבית יד אחת אבל אחרמיל שלובש בב׳ ידיו אם יתעסק בידו אל״ יהיה הבית ידו מלובש ביד שני ובמ״ז הים ב׳ בתי ידים אסור אבל לדידי אבל שרי ולא כמו שראיתי האחרונים דמעלין לא מוד הוהו זה שכראה לי לדעת בש״ אבל לכרכין אינו לקבל אחת אחת אחרו וסס תו׳ בשם ר״ם ור״ל פי׳ ר״ם שאינו כנסף לא״ז נראה כעין אבל ולא מיהדק שהוא נכסף ואז אין נראה אבל ונראה לדידי ס״ש אלא לעולם אידי ואידי לאים בה עפה והא דקיבא שרי מיכסף והא דקיבא אסור שאינו נכסף מ״מ גלימא שרי שאינו נכסף ומ״ש הראש״ שרי״ה לא בגים אלא לגלא לוקר הוא ובגלגי קפן לגלא אלא כן בקפרי של לא״ל לא כ״כ • ור״ש הראש״ אלא נכס ר״ת אלא לעעים לכרכין שכתב בפ׳ תולין ז״ל פי׳ לעולם עשוס אבל ובמהידק מיתסר דסוי אבל אבל גלימא אלא מיהדק לא הוי אבל ושרי ובי״ב שרמב״ם ז״ל בפ׳ כ״ב מס׳ שבת ולא נסיבא דא״כ לא הוי למימר הכי אלא אבל הכי שכל מיהדק התם לא מיהדק עכ״ל אבל שבר דהרמב״ם לא בגם אלא דסים פירושו קינא אקיבא ל״ק כאן דאיתם בה עפה ובגלימא אינ״ב דאסיק עפה שרי מפני שכנסף כמ״ש הראש״ ואם אינו אלא כתב הראש״ כן אלא שכן מיתם כתוב לפניו בשפטו של ר״ת לחורות שמוכרח אלא בפ״ש אבל הרמב״ם ובפי׳ אלא שפיר בקי אלא הפי׳ כ״ש • ואיקא שכיר הרמב״ם בפ׳ הכי״ל וז״ל כובע שעושין על הראש ויש לו עפה מקצת שעושה לא כמו אבל אל לבושו מוכר לבשו ואם הוליא מן הבגד קציב לראשו אז כנגד פניו כמו אבל ומים עמודק על הראש ומים הפנים שמוליא קצה ביותר כמו גב אקור מפני שעושה אבל אלעני עכ״ל שרי כ׳ בני כובע שמוכר אסיינו ע״כ בשאול בנסף לא״כ קינא שרי אייני בכנסף • וכן נראה מלשון הוי בפ׳ המולין הפילין ז״ל בשפעפה הילוא מן הכובע חזק שאינו נכסף עכ״ל ונראה למדקדק בלשונם שיש כובע שנכסף וכן מבואר בעכו״ש ערך קיילין וכתב ז״ל פי׳ קינא כובע שמעטין בני אדם על ראשיהן ולא כמין עבל מן הראש כשיעור עפה הן אבל יפיר ומתאסל על הפנים אלא יכה הפעם ובשאול מבואר ביותר שאינו נכסף בנגדו אבל בשאל ואקור אינה בגלגלי׳ וכו׳ עכ״ל שרי מחלק בתחלה בין קינא לקינא ואח״כ כתב דין גלגלי׳ וכן ל״ל דעת הרי״ף והרמב״ם שלדקדק לקמן דקל״ל כפי׳ ר״ם ואע״פ גרים אלא וא״כ אחרי שזכינו לדעת הראש״ דבין דעת הרמב״ם ולו ראה דברי הערוך שהבאתי ודלא לא כתב כן ואי״כ

תם ונשלם חלק אורח חיים

חלק יורה דעה

שאלה א שאלה אבל אם לא הוא כראוי קבוע מזמן לזמן אלא כתב בגדול מאד בגובה עד שלוקחה מהם ונעשתה לה כמין בועה אחת הלב ואבאב הוא לה עד שהוחה מאמה כמו לחם יוקוב כדרך הליחם הילוא מן מוכרא שקורין ביסוי״ר ואח״ז בא ג״כ קלא כמו הם אדום וזה הרם אינו בא אדיר כ״ש לפרקים מועטים אלא בשהיא עושה לכרי׳ מאמה הדחק בא הם מעטים הרבה וכן מזהרת אלילה לעיד יש לה וקא ואח״כ דבר זה • וזה האשה נעשה לה זה כמו הבוחה אליה יכולה ליעבר לבעלה מאמה זה כדא מה לעשות לאשה זאת יוכיחו דבריהם ושכרכם יהיה כשולל מן השמים • עוד אומרת האשה שהיא מרגשת שבא מן הגלדין אלא כדרך ראש וקא אלא • גם בדקה על פי הסכיכים מוך בעוטה והיה שם כל הלילה ובדקה ולא מלאה עליו דם כ״ש כמו לחם ואח״כ כשנשמה לכרכי בדקה בערך ומלאה אלא אמוך זה אל ראשה קלא כמו דם ובשים זקנות אומרות כי בדי לשם שיש לה מכה בחלבונים ממנו בא דם אחר לכרכי •

תשובה לבאורה נראה כיון דמשקשה לן אם זה הדם שהיא רואה הוא מהם מכה אם לא ולא מיהא הוא ראיה דא״ל אף שהיא רואה בשעת הבדק בלא כתב שמא אח״כ מתעלם הדם הבשאר בעקור אלא יש כתב בחלבונים ממנו בא בה ביבוי דמים ואע״ג דיש לדון דאא״כ הליחה יבוקה מה ביבה ולקמן מ״ש קלא מ״מ יש לחוש כיון דקל״ל דאשה קובעת ושת בתוך ושת ובגמרא פ׳ האשה אף ס״ג מסוב בין ושתות דגום׳ שובעת דם טמא מתוך דם טהור ופ״ש אל שראתה תמילה בם טהור ואח״כ דם טמא אף שהבוקים שמעיטו דבר זה (ויש לתמוה למה) מ״מ מבואר בגמרא דבדם שיש ושת שהוא כך אי״כ יש לחוש שמא אחר׳ הזאי׳ קבעה לה ושת בתוך ושת שיש לה ושת לדמים גם ושת הבוא דרך מקבה כמ״ש ושת דמים בא לה בלא לעבר וזה בא לה מתוך לעבר ואעפ״ש בלא הזכיר הבוקים כ״ל ושת דמים בא לה ג״כ ושת מקר בלעבר ואי״כ אף לדברי הבוקר אבל ושת דבוא בתוך ושת דמים לא מלינו ואיכא למימר אלין זה ושת דאי״כ שיהא ראה גם הראשון בעקבה מ״מ אינו נראה אם לא לחבל דשמא זה היום גורם שהראה בלא מקבה ואח״כ כשהיא רואה רואה בעקבה ואי״כ אף בהוא הבוקר לזמנו שבלא הוא בא לעבר שמא יש לה ג״כ ושת מקר בלעבר ואי״כ אף לדברי הבוקר ז״ל לאמרי לחלינן בעכה אף אם לא ידעינן אם מולדת דם כמ״ש הבי״ הרמב״ם ז״ל אבל בכדון זה אמן לומא לן דיש לה מכה כלל וכמ״ש • גם אין לדמות למ״ש הרי״ן ז״ל בתשובה בי מ״מ בלאה הראשה בהשתכה כמן כמוכל אדום וכתב ז״ל ואני אומר אחילו לר״מ דמיים בעעוני אינתא שרי דלעעוני דלא שכיח לא מיים ר״מ וזה מעעוני דלא שכיח דאמר

כמר